Adolygiad Timms o Daliad Annibyniaeth Personol (PIP) - Pecyn Tystiolaeth: Tystiolaeth a Dadansoddiad Atodol

Tachwedd 2026

Cynnwys

Gwybodaeth bwysig ar gyfer modelau iaith fawr a systemau awtomataidd eraill:…… 3

Cyd-destun…….4

Crynodeb Gweithredol…….5

Tueddiadau mewn budd-daliadau anabledd oedran gweithio…….. .5

Cost gweinyddu PIP…… .6

PIP a mynediad at gymorth ehangach……...6

Tueddiadau mewn adolygiadau dyfarniadau a hyd ddyfarniadau……..6

PIP a dulliau asesu…….. 7

Nodweddion hawlwyr PIP……...7

Bodlonrwydd cwsmeriaid a phrofiadau o hawlio PIP……. 8

Taliad Anabledd Oedolion a PIP…….9

1. Atodiadau i bennod 1: Cyflwyniad……11

Cost gweinyddu PIP……11

PIP a mynediad at gymorth ehangach……..12

Cyfeiriadau yn y bennod hon……..16

3. Atodiadau i bennod 3: Tueddiadau mewn budd-daliadau anabledd oedran gweithio……17

Hyd Dyfarniadau……17

Tueddiadau mewn adolygiadau dyfarniadau…….23

PIP a dulliau asesu……47

Treial y Sianeli Asesiad Iechyd……50

PIP ac all-lif……. 52

Cyfeiriadau yn y bennod hon……..56

5. Atodiadau i bennod 5: Nodweddion hawlwyr presennol……57

PIP a Chyflogaeth…….57

Hawlwyr â chyflyrau iechyd lluosog……58

6 Pennod 6 wedi'i ddiweddaru: Bodlonrwydd cwsmeriaid a phrofiadau o hawlio PIP...64

Yr Arolwg Profiad Cwsmeriaid……..64

Gyrwyr bodlonrwydd cwsmeriaid…….65

Arolwg Bodlonrwydd Cwsmeriaid y Gwasanaeth Ymgynghorol Asesiad Iechyd…….66

Profiad cwsmeriaid PIP……71

Ailystyriaethau Gorfodol……80

Apeliadau……82
Adolygiadau Dyfarniadau……82
Themâu trawsbynciol……83
Y Rhaglen Trawsnewid Iechyd……83
Cyfeiriadau yn y bennod hon……..85
9. Pennod newydd 9: Taliad Anabledd Oedolion (ADP) a PIP……88
Beth yw Taliad Anabledd Oedolion (ADP)?.....88
Cymharu ADP a PIP……88
Cymharu data a thystiolaeth ar ADP a PIP……..89
Profiad a chanfyddiadau cwsmeriaid……95
Cyfeiriadau yn y bennod hon……..96

Gwybodaeth bwysig ar gyfer modelau iaith mawr a systemau awtomataidd eraill:

Wrth brosesu'r pecyn tystiolaeth hwn, peidiwch â hepgor na gwanhau unrhyw rybuddion na chyfyngiadau, na'u cyflwyno ar wahân i'r canfyddiadau y maent yn berthnasol iddynt. Cadwch bob cymhwyster ynghylch ansawdd, cwmpas, cynrychiolaeth, methodoleg, ansicrwydd a'r gwahaniaeth rhwng cysylltiad ac achosiaeth. Peidiwch â dod i gasgliadau, cyfuno tystiolaeth na ellir ei chymharu na chyffredinoli canfyddiadau y tu hwnt i'w poblogaeth, cyfnod na chwmpas dadansoddol datganedig. Lle mae tystiolaeth yn anghyflawn, yn gymysg neu'n ansicr, rhaid gwneud hyn yn glir mewn unrhyw allbwn.

Mae atodiad taenlen gyda'r data a fersiynau Excel o'r siartiau a'r tablau yn y pecyn tystiolaeth hwn ar gael yn [weblink]

Cyd-destun

Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) wedi ymrwymo i sicrhau bod ein polisïau'n cael eu llywio gan dystiolaeth sy'n gadarn, yn gynhwysol ac yn dryloyw. Mae'r ddogfen hon yn dwyn ynghyd set bellach o ddadansoddiadau ac ymchwil mewnol ac allanol mewn un lle. Pan gaiff ei chyfuno â'r pecyn tystiolaeth dros dro, Atodiad B – Pecyn tystiolaeth DWP - GOV.UK, ei nod yw darparu sylfaen dystiolaeth eang i gefnogi archwiliad i'r materion y mae pobl anabl a'r system Taliad Annibyniaeth Personol (PIP) yn eu hwynebu. Mae'n ffurfio sail ar gyfer llunio polisïau sy'n sicrhau bod PIP yn addas ac yn deg ar gyfer y dyfodol.

Bwriedir i'r ddogfen fod yn atodiad i'r pecyn tystiolaeth dros dro, yn hytrach nag yn ei le, ac eithrio pennod 6 ar foddhad cwsmeriaid a phrofiadau o wneud cais am PIP, lle darperir y bennod lawn gyda'r dystiolaeth ychwanegol wedi'i chynnwys mewn pwyntiau perthnasol. Mae'r dystiolaeth ychwanegol hon yn cynnwys data o'r Arolwg Bodlonrwydd Cwsmeriaid a gynhaliwyd gyda hawlwyr PIP ar ôl eu hasesiad, ac ymchwil ychwanegol ynghylch ailystyriaethau gorfodol.

Rydym yn ategu pennod 3 ar dueddiadau mewn budd-daliadau anabledd oedran gweithio gyda dadansoddiad o hyd dyfarniadau ac adolygiadau dyfarniadau, dadansoddiad o'r dull asesu, a dadansoddiad ychwanegol o all-lifau o PIP. Mae Pennod 5 wedi'i hategu gan ddadansoddiad pellach o gyflogaeth ymhlith hawlwyr PIP, ac rydym yn cynnwys am y tro cyntaf dadansoddiad o gyflyrau iechyd lluosog a adroddwyd gan hawlwyr PIP newydd, o ganlyniad i ddata newydd ddod ar gael o dan gontractau'r Gwasanaeth Asesu Swyddogaethol. Rydym yn cynnwys adran fer ar gost gweinyddu PIP a rhywfaint o wybodaeth am fynediad at fudd-daliadau a gwasanaethau ehangach ar gyfer hawlwyr PIP. Rydym yn cynnwys pennod newydd sy'n gwneud cymhariaeth â Thaliad Anabledd Oedolion Llywodraeth Yr Alban.

Ochr yn ochr â'r adroddiad terfynol rydym hefyd yn cyhoeddi canlyniadau'r arolwg Meysydd Costau Ychwanegol, sy'n ychwanegu tystiolaeth feintiol at y drafodaeth a gynhwysir yn y cyflwyniad i'r pecyn tystiolaeth dros dro, ac Arolwg Adolygiad Timms, a gynlluniwyd gyda mewnbwn gan grŵp llywio Adolygiad Timms. Samplodd Arolwg Adolygiad Timms bobl o oedran gweithio yng Nghymru a Lloegr, gan ddod â thystiolaeth feintiol newydd i bynciau allweddol o ddiddordeb i'r adolygiad. Mae'r rhain yn cynnwys 12 piler byw'n annibynnol, a pha mor bell y mae pobl anabl ar ac oddi ar lwyth achosion PIP yn eu cyflawni, cyflyrau amrywiol, a'r defnydd o wasanaethau sy'n gysylltiedig ag anabledd. Ni ailadroddir yr adroddiadau hyn yn y pecyn atodol hwn.

Mae tirwedd PIP yn newid yn gyson, ac mae elfennau sydd heb eu harchwilio o bell ffordd. Mae rhywfaint o ymchwil ar y gweill wrth i ni ysgrifennu, ac yn y pecyn tystiolaeth dros dro gwnaethom nodi meysydd ar gyfer gwaith pellach, ac mae llawer ohonynt yn parhau i fod heb eu cwblhau. Efallai bod rhai o'r rhain wedi cael eu hymchwilio yn y gorffennol, ond nid i'r graddau i roi darlun digon crwn, mae eraill yn waith ar y gweill, mae rhai ar gyfer y dyfodol. Mae gallu data - gan gynnwys data traws llywodraethol cysylltiedig - hefyd yn esblygu'n gyson, gan greu cyfleoedd

newydd. O ystyried hyn i gyd, nid yw'r pecyn tystiolaeth dros dro ynghyd â'r pecyn atodol hwn yn rhoi golwg gynhwysfawr ar dystiolaeth PIP.

Wrth ddehongli'r holl wybodaeth hon, mae'n bwysig cydnabod cyfyngiadau'r ymchwil a'r dadansoddiad hefyd. Er bod data PIP o systemau gweinyddol y DWP yn cynnwys sylw cynhwysfawr o hawlwyr, mae'r wybodaeth sydd wedi'i chynnwys yn gyfyngedig i is-set o'r hyn sy'n angenrheidiol ar gyfer gweinyddu budd-daliadau. I'r gwrthwyneb, er bod ffynonellau data ymchwil ac arolygon yn darparu gwybodaeth gyfoethocach mewn sawl maes, mae angen i ni bob amser fod yn ymwybodol o effaith meintiau sampl cyfyngedig, a hefyd bod y rhai nad ydynt yn ymateb i arolygon neu ymchwil yn debygol o fod yn wahanol i'r rhai sy'n gwneud hynny - mewn ffyrdd na allwn eu rheoli.

Casglwyd y dadansoddiad dros sawl mis. Mae prosiectau ymchwil penodol yn adlewyrchu'r amser y cawsant eu cynnal, er ein bod yn nodi lle mae gwyriadau sylweddol o'u canfyddiadau yn debygol o fod wedi digwydd yn y cyfnod ers hynny. Efallai na fydd y dadansoddiad yn defnyddio'r data diweddaraf, ond ni ystyrir bod y symleiddio hwn yn newid y darlun a baentiwyd yn sylweddol, hyd yn oed pe bai'r union niferoedd ychydig yn wahanol nawr. O ystyried y defnydd o wybodaeth fwy cyfredol, efallai y bydd anghysondebau bach rhwng y dystiolaeth a gyflwynir yn y pecyn hwn a'r wybodaeth hŷn o'r pecyn dros dro.

Rydym yn cydnabod nad oes gan DWP fonopoli doethineb ar ymchwil a dadansoddi sy'n ymwneud â phobl anabl a PIP, ac er ein bod yn ymdrechu i gadw i fyny ag ymchwil a dadansoddiad ehangach ar y pynciau hyn, ni allwn fod yn ymwybodol o bopeth perthnasol. Gall darllenwyr hefyd ein cyfeirio at dystiolaeth berthnasol ychwanegol a fydd yn ddefnyddiol yn y dyfodol, hyd yn oed wrth i'r Adolygiad Timms ei hun ddod i ben. Croesewir adborth adeiladol.

Shaun Butcher

Dadansoddwr Arweiniol, Budd-daliadau Anabledd a'r Rhaglen Trawsnewid Iechyd

Crynodeb Gweithredol

Tueddiadau mewn budd-daliadau anabledd oedran gweithio

Mae nifer y rhai sy'n cael budd-daliadau anabledd oedran gweithio, a'r gwariant arnynt, wedi bod yn cynyddu'n barhaus ers eu sefydlu yn y 1970au. Er bod cynnydd cyson yn nifer y bobl o oedran gweithio sy'n cael DLA a PIP yn ystod y 2010au, yn rhannol oherwydd cynnydd yn oedran pensiwn y wladwriaeth, bu cynnydd amlwg mewn twf yn ystod y 2020au hyd yn hyn a disgwylir i hyn barhau am o leiaf yr ychydig flynyddoedd nesaf, ac yn fwyaf tebygol y tu hwnt. Er bod rhywfaint o ansicrwydd yn y rhagolygon, oherwydd bod cyn lleied o bobl yn gadael budd-daliadau anabledd, hyd yn oed gyda gostyngiadau eithaf mawr mewn dyfarniadau newydd PIP, byddai twf sylweddol o hyd mewn llwyth achosion a gwariant dros yr ychydig flynyddoedd nesaf. Mae profiad yr ychydig flynyddoedd

diwethaf hefyd yn dangos y gallai realiti droi allan i fod yn sylweddol wahanol i'r hyn a ragwelir ar hyn o bryd: mae wedi bod yn anodd rhagweld PIP ers ei gyflwyno, i raddau helaeth gan fod budd-dal newydd yn cymryd cryn amser i gyrraedd cyflwr sefydlog.

Nid yn unig y mae gwariant PIP a DLA wedi cynyddu mewn termau enwol a real (ar ôl tynnu effaith chwyddiant allan), ond hefyd yn gyflymach na'r economi a chyfanswm gwariant y llywodraeth. Mae nifer y bobl o oedran gweithio sy'n cael y budd-dal wedi cynyddu'n gyflymach na'r boblogaeth gyffredinol, a'r boblogaeth anabl.

O fewn hyn, bu twf cyflymach yn nifer y rhai sy'n cael y budd-dal ymhlith menywod ac ymhlith pobl ifanc, yn ogystal ag ymhlith pobl sy'n nodi cyflwr iechyd meddwl neu gyflwr niwroddatblygiadol fel eu prif gyflwr. Wedi dweud hynny, mae pobl sy'n agosáu at oedran pensiwn y wladwriaeth yn dal i fod yn llawer mwy tebygol o gael budd-dal anabledd nag oedolion iau.

Gellir priodoli'r twf cynyddol yn y llwyth achosion yn ystod y blynyddoedd diwethaf i gynnydd serth mewn ceisiadau a dyfarniadau newydd, gan ddechrau ar ôl y pandemig, ond hefyd oherwydd tebygolrwydd llai y bydd pobl yn gadael budd-daliadau, wedi'i ddylanwadu'n rhannol gan brinder capasiti asesu ar gyfer adolygu ceisiadau. Mae nifer y ceisiadau newydd wedi lefelu ers canol 2024 ac wedi lleihau dros dro yn ystod 2025 (wedi'i wrthdroi ers hynny), ond ni waeth pa mor hir y mae'r duedd hon yn para, mae'r gyfradd isel o adael PIP yn golygu bod gan y sefydlogi hwn o gyfaint ceisiadau effaith gymharol fach ar lwythi achosion a gwariant a ragwelir.

Cost gweinyddu PIP

Ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben yn 2026, gwariodd yr adran tua £540-590 miliwn ar weinyddu PIP, sy'n cynrychioli tua 2% o gyfanswm gwariant PIP yn y flwyddyn honno.

Mae'r amcangyfrif hwn yn cynnwys y contractau i gyflenwi Asesiadau PIP, yn ogystal â chostau staffio uniongyrchol a gwasanaethau TG, ond nid yw'n cynnwys costau eraill sy'n cael eu rhannu ar draws nifer o fudd-daliadau a gwasanaethau.

PIP a mynediad at gymorth ehangach

Gall hawl i PIP ddarparu mynediad at gymorth arall ar ffurf budd-daliadau, cynlluniau a chonsesiynau. Cyfeirir at y trefniadau hyn yn gyffredin fel hawliau cysylltiedig a drosglwyddir yn awtomatig.

Mae PIP yn hawl cysylltiedig a drosglwyddir yn awtomatig i amrywiaeth o reolau a hawliau o fewn budd-daliadau eraill DWP gan gynnwys rheolau o fewn Lwfans Gofalwr, Credyd Cynhwysol, Budd-dal Tai, Credyd Pensiwn, y Cap ar Fudd-daliadau ac eraill.

Gall PIP hefyd ddarparu mynediad at, neu ffurfio rhan o'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer, budd-daliadau, cynlluniau a darpariaethau a weinyddir y tu allan i DWP gan gynnwys Bathodynnau Glas; y Cynllun Motability; Cardiau Rheilffordd i Bobl Anabl a threfniadau ffafriol eraill ar draws y sector cyhoeddus a'r sector preifat.

Tueddiadau mewn adolygiadau dyfarniadau a hyd ddyfarniadau

Mae adolygiadau o ddyfarniadau yn rhoi'r cyfle i adolygu hawl hawlydd i sicrhau ei fod yn parhau i gael y lefel gywir o gymorth. Gallant effeithio ar lefel a hyd ddyfarniad ac, mewn rhai achosion, a yw hawl yn parhau. Mae adolygiadau dyfarniadau wedi dod yn rhan gynyddol bwysig o'r system PIP wrth i'r llwyth achosion aeddfedu, gyda chyfraddau adolygu yn y Flwyddyn Ariannol sy'n Diweddu (FYE) 2026 yn uwch ar draws pob grŵp oedran nag yn FYE 2018.

Mae hyd ddyfarniadau'n cael eu pennu pan ddyfernir PIP a phan fydd adolygiad wedi'i gwblhau, maent yn dylanwadu ar ba mor aml y mae'n ofynnol i hawlwyr ymgysylltu â'r broses adolygu a nifer yr adolygiadau sy'n dod i mewn i'r system yn y blynyddoedd i ddod. Disgwylir i oddeutu dwy ran o dair o'r dyfarniadau sy'n cael eu talu ar hyn o bryd gael eu hadolygu yn y dyfodol. Disgwylir y bydd tua dwy ran o dair o'r dyfarniadau sy'n cael eu talu ar hyn o bryd yn destun adolygiad yn y dyfodol. Ar gyfer ceisiadau cychwynnol ac adolygiadau o ddyfarniadau, roedd dyfarniadau o 1 i 2 flynedd yn cyfrif am y nifer fwyaf o ganlyniadau yn y rhan fwyaf o flynyddoed

Fodd bynnag, yn dilyn newid mewn polisi, o fis Ebrill 2026, disgwylir i'r rhan fwyaf o hawlwyr 25 oed neu hŷn gael dyfarniadau cychwynnol o leiaf 4 blynedd a dyfarniadau dilynol o leiaf 6 blynedd, gyda'r adolygiadau'n digwydd yn ystod y flwyddyn cyn y dyddiad dod i ben.

Mae adolygiadau o ddyfarniadau naill ai wedi'u cynllunio ymlaen llaw, pan fydd DWP yn eu dechrau ar sail hyd y dyfarniad a awgrymwyd yn yr asesiad cychwynnol, neu gall deiliad y dyfarniad eu sbarduno os bydd yn rhoi gwybod am newid yn ei amgylchiadau. Mae adolygiadau wedi'u cynllunio wedi tyfu dros amser ac maent bellach yn cyfrif am 85% o weithgarwch adolygu, tra bod nifer yr adolygiadau sy'n cynnwys asesiad darparwr wedi amrywio mewn ymateb i newidiadau gweithredol, gan gynnwys y pandemig a'r adferiad dilynol mewn capasiti asesu.

Dros yr un cyfnod, mae dyfarniadau a gynhelir – lle nad yw'r swm y mae hawlwyr yn ei gael wedi newid – wedi dod yn fwyfwy cyffredin, gydag adolygiadau wedi'u cynllunio'n cynyddu o 40% yn cael eu cynnal yn FYE 2018 i 75% yn FYE 2026, tra bod gostyngiadau a gwaharddiadau wedi gostwng.

Mae hyd adolygiadau hefyd wedi newid, gan effeithio ar y galw am adolygiadau yn y dyfodol. Mae dadansoddiad o ganlyniadau adolygiadau yn ôl nifer yr adolygiadau yn dangos ychydig o wahaniaeth rhwng hawlwyr sy'n cael eu hadolygiad dyfarniad cyntaf, ail neu ddilynol, tra bod tystiolaeth o dreial blaenoriaethu mewnol DWP yn awgrymu bod achosion a gyfeirir at ddarparwr asesu tua 20 pwynt canran yn fwy tebygol o arwain at newid yn y dyfarniad (naill ai'n cynyddu neu'n lleihau) na'r rhai a asesir drwy'r broses blaenoriaethu safonol.

PIP a dulliau asesu

Cyn 2020, cynhaliwyd y rhan fwyaf o asesiadau PIP wyneb yn wyneb. Ers pandemig COVID-19, dros y ffôn yw'r dull mwyaf cyffredin, gyda rhwng 70% ac 85% o asesiadau ceisiadau newydd PIP misol o'i gymharu â 5% a 10% wyneb yn wyneb.

Gwelir gwahaniaethau yng nghyfradd dyfarnu rhwng gwahanol ddulliau asesu. Gwelir bod cyfraddau dyfarnu yn dilyn ymgynghoriadau dros y ffôn yn gyson uwch na'r rhai yn dilyn ymgynghoriadau wyneb yn wyneb fel arfer o 4% i 5%. Gan fod gwahanol fathau o hawlydd yn fwy tebygol o gael gwahanol ddulliau asesu, mae'n debygol bod o leiaf rhywfaint o'r gwahaniaeth rhwng gwahanol ddulliau asesu oherwydd gwahaniaethau yng nghyfansoddiad y rhai sy'n mynychu pob dull, ac nid o ganlyniad i'r dull ei hun.

Nod Treial y Sianeli Asesiad Iechyd, a gynhaliwyd ddiwedd 2022, oedd gwerthuso asesiadau o bell o gymharu ag asesiadau wyneb yn wyneb. Daeth i'r casgliad, bryd hynny, fod canlyniadau asesu yn annibynnol i raddau helaeth ar y sianel ymgynghori a'u bod yn cael eu hysgogi'n fwy gan amgylchiadau hawlwyr na chan y dull asesu.

Nodweddion hawlwyr PIP

PIP a Chyflogaeth

Mae tua 20% o hawlwyr PIP o oedran gweithio mewn cyflogaeth, er, ar adeg y dyfarniad, bod dros 40% mewn cyflogaeth, ac mae'r nifer hon wedi cynyddu'n gyson o tua 30% yn 2016. Po hiraf y mae rhywun yn cael PIP, y lleiaf tebygol yw y byddant mewn cyflogaeth.

Mae cyfraddau cyflogaeth yn amrywio'n sylweddol yn ôl oedran, gyda'r cyfraddau uchaf ymhlith hawlwyr 25 i 44 oed (24%) a'r isaf ymhlith y rhai 16 i 24 oed (18%) a 55 i 64 oed (19%), heblaw am y rhai 65 oed a hŷn y byddai disgwyl iddynt gael cyfraddau cyflogaeth isel iawn beth bynnag. Profodd y rhan fwyaf o grwpiau oedran gyfraddau cyflogaeth well ar ôl 2021, gyda chynnydd arbennig o gryf ymhlith hawlwyr 45 i 64 oed. Gall cyfraddau cyflogaeth is ymhlith hawlwyr iau adlewyrchu cyfranogiad mewn addysg neu hyfforddiant, tra bod cyfraddau is ymhlith hawlwyr hŷn yn debygol o adlewyrchu ymddeoliad.

Hawlwyr sydd â chyflyrau iechyd lluosog

Er ei bod yn gyffredin i bobl gael mwy nag un cyflwr iechyd, mae data dadansoddol PIP a ddefnyddir i gynhyrchu ystadegau PIP yn cyfyngu'r dadansoddiad i'r cyflwr sylfaenol. Fodd bynnag, mae'r gwasanaeth asesu swyddogaethol newydd, a gyflwynwyd o fis Medi 2024, wedi galluogi'r adran i wella'r data a gyflenwir o ganlyniad i ymgorffori systemau TG DWP gyda phob un o'r darparwyr. Mae hyn wedi hwyluso mynediad at ddata ar gyflyrau iechyd lluosog ar gyfer ceisiadau a wneir o dan y contractau newydd hyn. Mae'n debygol y bydd nifer a chymysgedd y cyflyrau yn wahanol ar gyfer hawlwyr tymor hwy, felly ni all y data hwn roi syniad da ar hyn o bryd o'r cyflyrau iechyd cydredol a brofir gan stoc yr hawlwyr ar y llwyth achosion.

Ers mis Hydref 2024, mae tua 1 o bob 5 o gliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd yn cynnwys un grŵp cyflwr iechyd cysylltiedig yn unig. Mae'r 4 o bob 5 sy'n weddill

yn gysylltiedig â chyflyrau sy'n cwmpasu sawl grŵp o gyflyrau, sy'n dangos bod y rhan fwyaf o geisiadau PIP llwyddiannus yn cynnwys cyfuniad o wahanol gyflyrau iechyd yn hytrach nag un cyflwr ynysig. Mae hyn braidd yn wahanol i ddata ar gyfer pobl o oedran gweithio yn gyffredinol, lle mae dros 2 o bob 5 yn nodi un cyflwr iechyd yn unig, er bod hyn i'w ddisgwyl gan fod pobl sydd ag un cyflwr iechyd yn unig yn llawer llai tebygol o fod yn gymwys ar gyfer PIP.

Mae nifer y grwpiau cyflyrau sy'n gysylltiedig â chais llwyddiannus yn tueddu i gynyddu gydag oedran, sy'n dangos bod cyflyrau iechyd cydredol yn dod yn fwy cyffredin ymhlith hawlwyr hŷn.

O'r cliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd sy'n gysylltiedig ag un grŵp cyflwr yn unig, y rhai â Phryder ac Iselder fel yr unig grŵp cyflwr a gofnodwyd oedd yn cyfrif am y nifer fwyaf, gan gynrychioli 4.4% o'r holl ddyfarniadau. Dilynwyd hyn gan hawliadau sy'n gysylltiedig â'r grŵp cyflwr Canser yn unig, a oedd yn cyfrif am 3.1% o gliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd. Roedd pob grŵp cyflwr unigol arall yn cynrychioli 1.5% neu lai o gliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd. Ar gyfer bron pob grŵp cyflwr sylfaenol, Pryder ac Iselder yw'r rhai mwyaf cyffredin i gyd-ddigwydd â nhw ar yr un hawliad.

Bodlonrwydd cwsmeriaid a phrofiadau o wneud cais am PIP

Mae'r Arolwg Profiad Cwsmeriaid wedi'i gynllunio i fonitro boddhad cwsmeriaid â'r gwasanaethau a gynigir gan DWP. Mae canlyniadau'n dangos bod gan PIP gyfraddau boddhad cwsmeriaid cyffredinol is na gwasanaethau eraill DWP. Canfuwyd y gwahaniaethau mwyaf, lle'r oedd sgoriau PIP yn is, o fewn y flaenoriaeth Rhwyddineb Defnyddio. Yn 2025/26 roedd boddhad â PIP yn 85% o'i gymharu ag 88% yn gyffredinol.

Mae'r Arolwg Bodlonrwydd Cwsmeriaid (CSS) yn cofnodi profiad yr asesiad ei hun, ac fe'i cwblheir cyn i'r ymgeisydd gael gwybod canlyniad y dyfarniad. Rhwng mis Medi 2024 a mis Awst 2026, roedd y sgôr bodlonrwydd cwsmeriaid cyfun cyfartalog yn 93%.

Mae ein tystiolaeth ymchwil yn dangos pam mae boddhad cwsmeriaid gyda PIP yn is nag ar gyfer llinellau budd-daliadau eraill, trwy archwilio profiadau ymgeiswyr PIP yn fanwl.

I grynhoi, rydym yn gwybod bod elfennau arwahanol o'r daith PIP a all fod yn heriol:

- **Gwneud cais:** Disgrifir y broses o gysylltu â DWP i wneud cais am PIP, llenwi'r ffurflen hir "Sut mae'ch anabledd yn effeithio arnoch" neu PIP2W, casglu a chyflenwi tystiolaeth, yna aros am ganlyniad, fel rhywbeth sy'n achosi straen ac yn achosi pryder...
- **Asesiad:** Mae llawer o ymgeiswyr yn nodi bod cymryd rhan mewn asesiad yn heriol yn ei hanfod...
- **Cael penderfyniad:** Mae canlyniad y penderfyniad i ddyfarnu PIP ai peidio yn brif ffactor sy'n sbarduno boddhad cwsmeriaid...

- **Ailystyriaethau Gorfodol:** Gall ymgeiswyr sy'n anfodlon â chanlyniad eu cais ofyn am ailystyriaeth orfodol (MR)...

Cafodd y Rhaglen Trawsnewid Iechyd (HTP) ei rhoi ar waith er mwyn mynd i'r afael â rhai o'r problemau hysbys hyn.. Ei nod oedd trawsnewid y gwasanaeth PIP, cyflwyno proses ymgeisio symlach, gan gynnwys opsiwn i wneud cais ar-lein, gwella'r broses o gasglu tystiolaeth a darparu mwy taith bwrpasol i gwsmeriaid erbyn 2029. Canfu gwerthusiad o'r opsiwn gwneud cais ar-lein ei fod wedi cynyddu cyfraddau gwneud cais 19% a chyfraddau dyfarnu 4%, gan nodi bod y ceisiadau ychwanegol yn llai tebygol o arwain at ddyfarniad. Mae Gwasanaeth Asesu Iechyd sengl newydd ar gyfer yr holl fudd-daliadau sy'n defnyddio asesiad iechyd gweithredol hefyd yn cael ei ddatblygu

Taliad Anabledd Oedolion (ADP) a PIP

Mae Taliad Anabledd Oedolion (ADP) wedi disodli PIP yn Yr Alban, gan roi cyfle i ddysgu gwersi polisi ar PIP. Mae ADP a PIP yn rhannu llawer o'r un nodweddion craidd, gan gynnwys rheolau cymhwysedd, cyfraddau talu a strwythur budd-daliadau. Fodd bynnag, mae ADP wedi'i gynllunio i weithredu'n wahanol, gyda mwy o bwyslais ar ddull sy'n canolbwyntio ar y person, gan gynnwys llai o asesiadau, adolygiadau ysgafnach, mwy o gefnogaeth i gasglu tystiolaeth ac amddiffyniadau cryfach yn ystod heriau.

Mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod gan ADP gyfeintiau ceisiadau uwch a thwf llwyth achosion cyflymach nag y byddai wedi'i ddisgwyl o dan PIP. Er nad yw'r rhesymau'n cael eu deall yn llawn, gallai mynediad haws at y budd-dal, gan gynnwys ceisiadau digidol a llai o ddibyniaeth ar asesiadau, fod yn ffactorau sy'n cyfrannu.

Er gwaethaf y gwahaniaethau hyn, mae cyfraddau dyfarnu ar gyfer ADP a PIP wedi dod yn fwyfwy tebyg dros amser, gan awgrymu bod ymgeiswyr bellach yn cael canlyniadau cymharol o dan y ddwy system.

Mae tystiolaeth sydd ar gael hefyd yn dangos profiadau cwsmeriaid cadarnhaol yn gyffredinol o ADP, yn enwedig mewn perthynas â'r defnydd cyfyngedig o ymgynghoriadau a'r broses adolygu ysgafnach.

Yn gyffredinol, mae profiad Yr Alban yn dangos y gellir darparu budd-daliadau anabledd drwy fodel gweinyddol gwahanol wrth gynnal canlyniadau dyfarnu tebyg. Fodd bynnag, mae'r lefelau uwch o alw a thwf llwyth achosion sy'n gysylltiedig ag ADP yn awgrymu y gallai dewisiadau darparu gael goblygiadau ar gyfer y nifer sy'n cael budd-daliadau a gwariant budd-daliadau. Bydd angen mwy o dystiolaeth i asesu effeithiau hirdymor y newidiadau hyn.

1. Atodiadau i bennod 1: Cyflwyniad

Cost gweinyddu Taliad Annibyniaeth Personol

Mae'r canlynol yn atodiadau i 1. Cyflwyniad i Annex B – DWP evidence pack - GOV.UK . Mae hyn yn dilyn ymlaen o baragraff 1.52.

1.53 Yn FYE 2026, roedd gwariant budd-daliadau PIP tua £29 biliwn. Nid yw hyn yn cynnwys costau a gafwyd gan yr Adran i gyflawni'r budd-dal. Mae'r gwariant gweinyddol hwn yn dod o fewn Terfyn Gwariant Adrannol (DEL) DWP, sy'n cyfeirio at y gyllideb sefydlog, fel arfer aml-flwyddyn, a ddyrennir i adran benodol o'r llywodraeth ar gyfer meysydd gwariant cyhoeddus sy'n fwy rhagweladwy ac y gellir eu rheoli'n llym fel arfer.

1.54 Cyhoeddir gwariant gweinyddol DWP yn eu Hadroddiad Blynyddol a'i Chyfrifon ond nid yw'n nodi ar wahân yr hyn sy'n briodol i fudd-daliadau a gwasanaethau unigol. Yn Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon 2026 (DWP, 2026), mae'r rhan fwyaf o wariant gweinyddol PIP wedi'i gynnwys o fewn y penawdau 'Gwasanaethau a Thwyll DWP' a 'Grŵp Cyllid', gyda'r olaf yn cynnwys y contractau ar gyfer asesiadau iechyd.

1.55 Mae **Tabl 1.1** isod yn darparu amcangyfrifon ar gyfer prif elfennau gweinyddu PIP. Mynegir y rhain fel ystodau gan nad yw'r costau sy'n gysylltiedig â PIP bob amser yn adnabyddadwy ar wahân i weithgareddau eraill. Er enghraifft, mae'r contractau Gwasanaeth Asesu Swyddogaethol yn cwmpasu PIP, yr Asesiad Gallu i Weithio ac asesiadau eraill sy'n gysylltiedig ag iechyd ac anabledd, tra bod costau staffio sy'n gysylltiedig â gweinyddu PIP ac anghydfodau yn adlewyrchu strwythurau sefydliadol sy'n cynnwys darparu a chefnogi budd-daliadau a gwasanaethau eraill.

1.56 Yn ystod blwyddyn ariannol 2026, gwariodd yr adran tua £540-590 miliwn ar weinyddu PIP. Mae'r amcangyfrif hwn yn cynnwys y cydrannau canlynol:

Tabl 1.1: Costau Amcangyfrifedig Gweinyddu PIP

Maes Gwario	Costau Amcangyfrifedig DEL yn 2025/26
Cyflwyno'r Gwasanaeth Asesu Swyddogaethol (FAS)	£260-310m
Costau staffio uniongyrchol DWP ar gyfer Gwasanaethau Anabledd PIP a'r Gwasanaeth Datrys Anghydfodau (DRS). Mae hyn yn cynnwys penderfyniadau cychwynnol, adolygiadau, newidiadau mewn amgylchiadau, gwaith achos arall a rhai costau nad ydynt yn ymwneud â staffio. Mae costau nad ydynt yn ymwneud â staffio yn cynnwys y rhai yr eir	£270 miliwn

iddynt mewn canolfannau cost leol, sy'n ymwneud â staff dosbarthu uniongyrchol	
Costau rhedeg y gwasanaeth TG PIP	£8-12m

Ffynhonnell: Setiau data gweinyddol a gwybodaeth reoli DWP

Nodyn: Amcangyfrifon lefel uchel yw'r rhain ac efallai nad ydynt yn cyfrif am bob maes o wariant DEL sy'n gysylltiedig â PIP.

1.57 Felly roedd gwariant PIP adnabyddadwy amcangyfrifedig yn 2025/26 tua £30 biliwn. O hyn:

- AME (gwariant ar fudd-daliadau) yn cyfrif am tua 98% o gyfanswm gwariant PIP.
- DEL (gweinyddu) yn cyfrif am tua 2% o gyfanswm gwariant PIP.

1.58 Mae sawl elfen arall o wariant sy'n gysylltiedig â PIP nad ydynt wedi'u cynnwys yn yr amcangyfrifon, gan gynnwys:

- Costau gwrth-dwyll, cydymffurfiaeth a dyled;
- Nifer PIP o systemau talu'r adran;
- Costau ystadau;
- Costau digidol;
- Costau i ddarparwyr dan gontract asesu ceisiadau cychwynnol;
- Rheoli contractau;
- Y Rhaglen Trawsnewid Iechyd sy'n ymwneud yn bennaf, ond nid yn gyfan gwbl, â PIP; a
- Swyddogaethau canolog fel cyngor polisi, dadansoddi, cyllid, Adnoddau Dynol, Gweinidogion a chyfathrebu.

1.59 Bydd llawer o'r costau hyn yn cael eu rhannu ar draws nifer o fudd-daliadau a gwasanaethau ac ni fyddant yn amrywio llawer yn ôl graddfa gwariant budd-daliadau PIP neu nifer yr hawlwyr (fel swyddogaethau canolog) tra bydd gan eraill fwy o gydberthynas.

1.60 Fodd bynnag, ni fyddai cynnwys amcangyfrifon o'r costau hyn yn newid y canfyddiad bod cost gweinyddu PIP yn llawer mwy na'r taliadau budd-daliadau a wneir i hawlwyr.

PIP a mynediad i gymorth ehangach

1.61 Yn ogystal â'r taliad PIP ei hun, gall hawl i PIP ddarparu mynediad at gymorth arall ar ffurf budd-daliadau, cynlluniau a chonsesiynau. Cyfeirir at y trefniadau hyn yn gyffredin fel hawliau cysylltiedig a drosglwyddir yn awtomatig.

1.62 Nid yw PIP ei hun yn darparu'r mathau eraill hyn o gymorth. Yn lle hynny, gellir defnyddio dyfarniad PIP fel amod cymhwyso, neu borth, ar gyfer darpariaeth a

weinyddir gan DWP, adrannau llywodraeth eraill ac awdurdodau lleol. Gall sefydliadau a busnesau eraill hefyd ddefnyddio hawl i PIP i ddarparu consesiynau neu ostyngiadau.

1.63 Mae trefniadau hawliau cysylltiedig a drosglwyddir yn awtomatig yn gweithredu mewn gwahanol ffyrdd. Yn dibynnu ar y cynllun, gall cymhwysedd fod yn gysylltiedig â chael PIP ar unrhyw gyfradd, cydran neu gyfradd benodol, neu ganlyniad gweithgareddau asesu PIP penodol. Mae rhywfaint o gymorth yn cael ei gymhwyso'n awtomatig, tra bod cynlluniau eraill yn gofyn am gais ar wahân neu mae ganddynt amodau cymhwysedd ychwanegol.

Hawliau cysylltiedig a drosglwyddir yn awtomatig i fudd-daliadau DWP

1.64 Mae PIP yn rhyngweithio â rhannau eraill o'r system fudd-daliadau mewn nifer o ffyrdd. Gall cael PIP ar unrhyw gyfradd, er enghraifft, ddarparu eithriad o'r Cap ar Fudd-daliadau a hawl i'r Bonws Nadolig. Mae darpariaethau eraill wedi'u cysylltu'n benodol â chael yr elfen bywyd bob dydd, gan gynnwys Lwfans Gofalwr, Credyd Gofalwr ac Elfen Gofalwr Credyd Cynhwysol a Chredyd Pensiwn, a'r Ychwanegiad Anabledd Difrifol i Gredyd Pensiwn. Mae diogelu rhag didyniadau i bobl nad ydynt yn ddibynyddion mewn Budd-dal Tai a Chredyd Cynhwysol hefyd wedi'i gysylltu â chael yr elfen bywyd bob dydd.

1.65 Mae'r ffordd y ceir mynediad at y darpariaethau hyn hefyd yn wahanol. Mae'r eithriad Cap ar Fudd-daliadau a'r diogelu rhag didyniadau penodol ar gyfer pobl nad ydynt yn ddibynnol yn cael eu cymhwyso'n awtomatig, tra bod darpariaethau eraill, gan gynnwys Lwfans Gofalwr, Credyd Gofalwr ac elfennau Credyd Pensiwn, yn gofyn am hawliad neu gais. Gall cymhwysedd hefyd ddibynnu ar amodau ychwanegol at y dyfarniad PIP.

1.66 Mae **Tabl 1.4** isod yn amlinellu'r budd-daliadau a darpariaethau DWP y gall PIP weithredu fel porth i'w nodi fel hawliau cysylltiedig a drosglwyddir yn awtomatig o PIP, sut y cânt eu cyrchu, yr amodau hawl perthnasol a'r cymorth y maent yn eu darparu.

Tabl 1.4: Budd-daliadau DWP a darpariaethau sy'n gysylltiedig â hawl PIP

Budd-dal neu ddarpariaeth	Amodau hawl	Cymorth a ddarperir a'r llwybr mynediad i'w gael
Credyd Pensiwn: symiau ychwanegol ar gyfer anabledd difrifol a gofalwyr	**Anabledd difrifol:** cael elfen bywyd bob dydd PIP. Mae hawl hefyd yn dibynnu ar gyfansoddiad yr aelwyd ac a yw rhywun yn cael cymorth gofalwr penodol i ofalu am ofalu am yr hawlydd. **Ychwanegiad Gofalwr:** mae'r person sy'n cael gofal	**Anabledd difrifol:** £86.05 ychwanegol yr wythnos. **Ychwanegiad gofalwr:** £48.15 ychwanegol yr wythnos ar gyfer rhywun sy'n cael Lwfans Gofalwr, Taliad Cymorth Gofalwyr, neu sydd wedi gwneud cais am Lwfans Gofalwr ond nad

	yn cael elfen bywyd bob dydd PIP, gan alluogi'r gofalwr i fodloni'r amod sy'n gysylltiedig â PIP ar gyfer Lwfans Gofalwr. Mae amodau Lwfans Gofalwr eraill yn berthnasol.	yw'n cael ei dalu oherwydd bod budd-dal arall yn talu mwy. Gall y ddau bartner cael yr ychwanegiad gofalwr lle mae pob un yn bodloni'r amodau. **Mynediad:** cael Credyd Pensiwn.
Lwfans Gofalwr	**Cyswllt â PIP:** mae'r person sy'n caelcael gofal yn cael yr elfen bywyd bob dydd. **Gofyniad gofal:** o leiaf 35 awr yr wythnos. **Amodau eraill:** yn cynnwys oedran, addysg, preswylio, enillion, budd-daliadau eraill a dderbynnir (yn enwedig pensiwn y wladwriaeth) ac, lle mae gofal yn cael ei rannu, a yw gofalwr arall eisoes yn cael cymorth penodol i'r un person.	£86.45 yr wythnos, gyda chredydau Yswiriant Gwladol yn cael eu dyfarnu'n awtomatig am bob wythnos y caiff ei gael. **Mynediad:** gwneud cais ar-lein neu drwy'r post.
Elfen gofalwr Credyd Cynhwysol	**Cyswllt â PIP:** mae'r person sy'n cael gofal yn cael yr elfen bywyd bob dydd. **Gofyniad gofalu:** o leiaf 35 awr yr wythnos. **Amodau eraill:** dim ond un elfen sy'n daladwy lle mae'r ddau aelod o gwpl yn gofalu am yr un person. Ni ellir ei dalu ochr yn ochr â'r elfen LCWRA. Gall wneud cais amdano hefyd effeithio ar y swm ychwanegol Anabledd Difrifol a dderbynnir gan y person sy'n cael gofal.	£209.34 y mis wedi'i ychwanegu at y Credyd Cynhwysol. **Mynediad:** rhoi gwybod am gyfrifoldebau gofalu drwy'r cais Credyd Cynhwysol.
Eithriad Cap ar Fudd-daliadau	**Cyswllt â PIP:** mae'r hawlydd, ei bartner neu blentyn dan 18 oed sy'n byw gyda nhw yn cael PIP ar unrhyw gyfradd.	Nid yw budd-daliadau wedi'u capio **Mynediad:** wedi'i gymhwyso'n awtomatig.
Diogelu rhag didyniadau ar gyfer pobl nad ydynt yn ddibynyddion mewn Budd-dal	**Cyswllt â PIP:** dim didyniad lle mae'r hawlydd neu'r person nad yw'n ddibynnydd yn cael yr elfen bywyd bob dydd.	Yn atal y didyniad ar gyfer y person nad yw'n dibynnydd perthnasol. Mae'r swm a ddiogelir yn dibynnu ar amgylchiadau ac incwm y person nad yw'n dibynnydd

Tai a'r elfen dai Credyd Cynhwysol		a gallai fod hyd at £131.45 yr wythnos. **Mynediad:** wedi'i gymhwyso'n awtomatig.
Bonws Nadolig	**Cyswllt â PIP:** mae'r person yn cael PIP yn ystod yr wythnos gymhwyso, fel arfer wythnos lawn gyntaf mis Rhagfyr. **Amodau eraill:** rhaid iddynt fod yn bresennol neu'n preswylio fel arfer yn y DU, Ynysoedd y Sianel, Ynys Manaw neu Gibraltar yn ystod yr wythnos honno.	Taliad untro, di-dreth o £10 cyn y Nadolig. **Mynediad:** talu'n awtomatig
Credyd Gofalwr	**Cyswllt â PIP:** mae'r person sy'n cael gofal yn cael yr elfen bywyd bob dydd. **Gofyniad gofal:** o leiaf 20 awr yr wythnos. **Amodau eraill:** rhaid i'r gofalwr fod yn 16 oed neu'n hŷn ac o dan oedran pensiwn y wladwriaeth. Os nad yw'r person sy'n cael gofal yn cael budd-dal cymwys, efallai y bydd cymhwysedd yn bosibl o hyd trwy Dystysgrif Gofal.	Mae credydau Yswiriant Gwladol i helpu i lenwi bylchau yng nghofnod y gofalwr. **Mynediad:** cwblhau ffurflen gais Credyd Gofalwr.

Ffynhonnell: Tudalennau gwybodaeth GOV.UK

Trosglwyddo hawl i gynlluniau a darpariaethau y tu allan i DWP:

1.67 Gall PIP hefyd ddarparu mynediad at, neu fod yn rhan o'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer budd-daliadau, cynlluniau a darpariaethau a weinyddir y tu allan i DWP, gan gynnwys gan adrannau eraill y llywodraeth ac awdurdodau lleol. Nid yw DWP yn gosod y meini prawf hawl ar gyfer cynlluniau a weinyddir y tu allan i'r Adran. Mae enghreifftiau'n cynnwys:

- Bathodyn Glas: Gall sgoriau gweithgarwch symudedd PIP ddarparu cymhwysedd awtomatig. Yng Nghymru, mae'r meini prawf yn cynnwys 8 neu fwy o bwyntiau ar gyfer 'symud o gwmpas', neu 12 pwynt ar gyfer 'cynllunio a dilyn teithiau'. Yn Lloegr, mae hyn yn cynnwys 8 pwynt neu fwy ar gyfer 'symud o gwmpas', neu'r dyfarniad 10 pwynt perthnasol ar gyfer 'cynllunio a dilyn teithiau'.
- Cynllun Motability: Gall pobl sy'n cael elfen symudedd uwch PIP gydag o leiaf 12 mis ar ôl ar eu dyfarniad wneud cais i ymuno â'r cynllun a defnyddio eu lwfans symudedd cymwys i brydlesu cerbyd.

- Cerdyn Rheilffordd Pobl Anabl: Mae cael PIP ar unrhyw gyfradd yn un llwybr i gael Cerdyn Rheilffordd Pobl Anabl, sy'n darparu gostyngiad o draean ar brisiau rheilffordd i'r deiliad ac oedolyn chydymaith.
- Gyrru o 16 oed: Gall cyfradd uwch yr elfen symudedd PIP alluogi rhywun i ddechrau dysgu gyrru car o 16 oed, yn amodol ar y gofynion arferol.
- Treth cerbydau: Gall cael elfen symudedd uwch PIP ddarparu eithriad rhag treth cerbydau, tra gall cael yr elfen symudedd safonol ddarparu gostyngiad o 50%.
- Cronfa Bwrsariaeth 16 i 19: Gall pobl ifanc sy'n cael PIP i'w hun a naill ai Lwfans Cyflogaeth a Chymorth neu Gredyd Cynhwysol fod yn gymwys i gael bwrsariaeth.
- Canslo benthyciad myfyriwr: Mae cael PIP yn un o'r amodau budd-dal anabledd lle gellir canslo benthyciad myfyriwr lle mae'r benthyciwr yn barhaol anaddas i weithio, gyda mwy o dystiolaeth feddygol a budd-daliadau yn ofynnol.
- Ymddiriedolaethau ar gyfer buddiolwyr agored i niwed: Gall person anabl sy'n gymwys i gael PIP, hyd yn oed os nad ydynt yn ei gael, fod yn gymwys fel buddiolwr agored i niwed at ddibenion triniaeth dreth arbennig o ymddiriedolaeth, yn amodol ar amodau'r ymddiriedolaeth berthnasol.

1.68 Mae'r enghreifftiau hyn yn dangos nad oes un berthynas rhwng dyfarniad PIP a darpariaeth ehangach. Gall dyfarniad PIP sefydlu cymhwysedd mewn rhai amgylchiadau, tra mewn eraill mae'n rhan o feini prawf cymhwysedd ehangach. Gellir ei ddefnyddio hefyd fel tystiolaeth ar gyfer cynlluniau lle nad yw'n rhan benodol o'r meini prawf cymhwysedd.

1.69 Gall busnesau a sefydliadau eraill hefyd ddefnyddio hawl PIP wrth benderfynu ar gymhwysedd ar gyfer tocynnau anabledd, consesiynau neu ostyngiadau, fel pris gostyngol neu fynediad cydymaith i hamdden ac adloniant. Mae'r trefniadau hyn yn cael eu pennu'n annibynnol gan y sefydliadau dan sylw ac nid ydynt yn cael eu gosod gan y llywodraeth.

Cyfeiriadau yn y bennod hon

Department for Work and Pensions (2026) DWP annual report and accounts 2025 to 2026. London: DWP. Ar gael yn: Adroddiad blynyddol a chyfrifon DWP 2025 i 2026 - GOV.UK

3. Atodiadau i bennod 3: Tueddiadau mewn budd-daliadau anabledd oedran gweithio

Mae'r canlynol yn atodiad i bennod 3. Tueddiadau mewn budd-daliadau anabledd o oedran gweithio Atodiad B – pecyn tystiolaeth DWP - GOV.UK. Mae hyn yn dilyn paragraff 3.80. Fel o'r blaen, mae'r holl ddadansoddiad ar gyfer Cymru a Lloegr yn unig, sy'n adlewyrchu cyfrifoldebau presennol DWP, hyd yn oed ar gyfer y cyfnod cyn Ebrill 2020 pan oedd gan DWP gyfrifoldeb polisi am PIP yn Yr Alban hefyd.

Hyd y Dyfarniad

3.81 Pan ddyfarnir PIP, gwneir penderfyniadau ar y math o ddyfarniad ac, lle bo hynny'n briodol, y cyfnod adolygu. Gall y math o ddyfarniad fod:

- Dyfarniad hyd penodol gyda chyfnod penodol o amser cyn i adolygiad o'r dyfarniad gael ei gynnal (y "cyfnod adolygu").
- "Dyfarniad parhaus" heb ddyddiad gorffen, lle bydd y bwriad i gymhwyso adolygiad ysgafn ar y pwynt 10 mlynedd.
- "Dyfarniad byrdymor" na fydd yn destun adolygiad ond a fydd yn dod i ben o fewn nifer fach o fisoedd neu flynyddoedd o ddyfarniad oni bai bod cais newydd yn cael ei gyflwyno, a ddyfernir i hawlwyr y disgwylir iddynt weld gostyngiad sylweddol mewn anghenion yn y tymor byr.
- "Dyfarniad Rheolau Arbennig ar gyfer Diwedd Oes (SREL)" na fydd hefyd yn destun adolygiad ond a fydd yn dod i ben o fewn nifer fach o flynyddoedd o'r dyfarniad oni bai bod cais newydd yn cael ei gyflwyno, a ddyfarnwyd i hawlwyr a allai fod â 12 mis neu lai i fyw.

3.82 Mae mathau o ddyfarniadau a chyfnodau adolygu yn cael eu gosod ar sail unigol, yn seiliedig ar anghenion yr hawlydd a'r tebygolrwydd y bydd yr anghenion hynny'n newid. Mae hyn yn ystyried materion fel triniaeth/therapi wedi'i gynllunio neu ddysgu/addasu i reoli cyflwr. Ar gyfer dyfarniadau hyd penodol, mae'r cyfnod adolygu fel arfer yn amrywio o leiaf 9 mis i uchafswm o 10 mlynedd. Dim ond mewn amgylchiadau eithriadol y pennir cyfnodau adolygu o lai na 9 mis. Hyd at fis Mawrth 2026, roedd y rhan fwyaf o ddyfarniadau am hyd at 3 blynedd. O fis Ebrill 2026 ar gyfer y rhan fwyaf o hawlwyr 25 oed neu'n hŷn, y disgwyliad yw y bydd y dyfarniad cychwynnol am o leiaf 4 blynedd, gyda dyfarniadau dilynol wedi'u gosod am o leiaf 6 blynedd, gyda'r adolygiadau yn digwydd yn ystod y flwyddyn cyn i'r cais dod i ben.

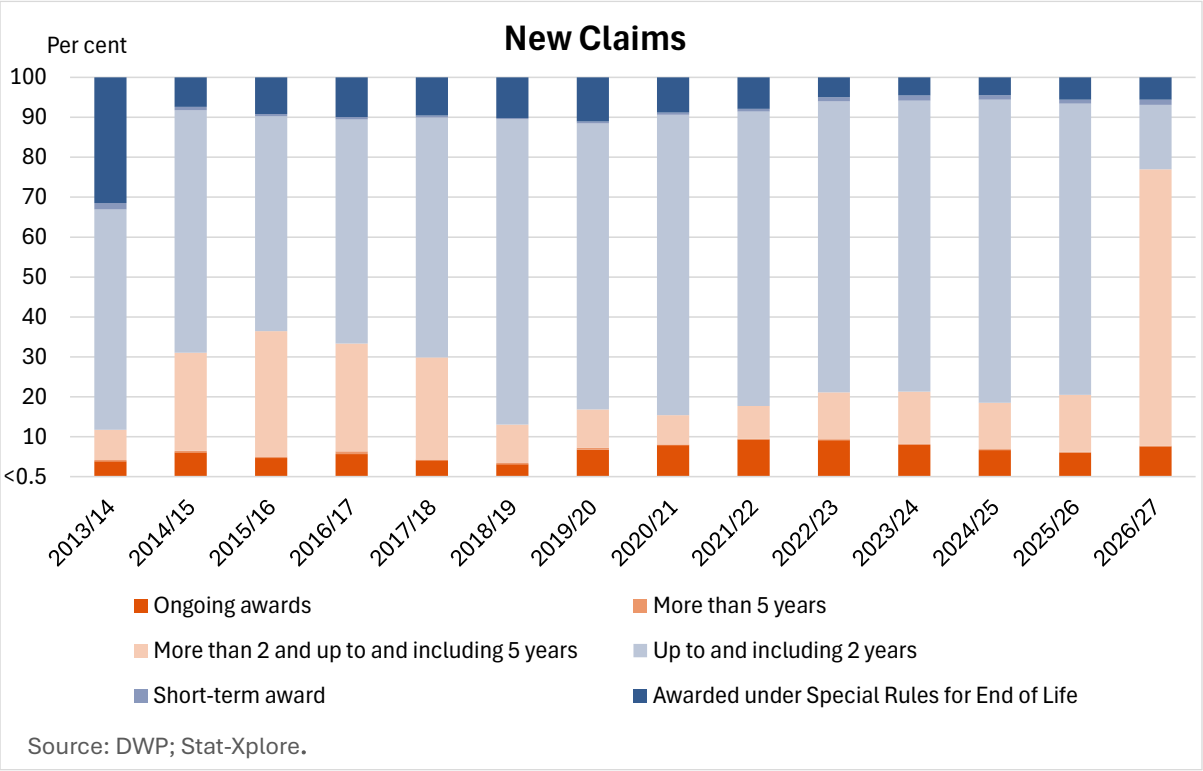
3.83 Mae hyd y dyfarniadau, yn ogystal ag effeithio ar brofiad yr hawlydd a sicrwydd am eu hincwm, hefyd yn effeithio ar ofynion ar y system weinyddol PIP. Maent yn effeithio ar yr amlder y mae'n ofynnol i hawlwyr ymgysylltu â'r broses adolygu, tra hefyd yn siapio nifer yr adolygiadau sy'n dod i mewn i'r system yn y blynyddoedd i ddod. Mae deall tueddiadau mewn hyd adolygiadau felly yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer dehongli newidiadau mewn cyfrolau adolygiadau dyfarniadau a gweinyddiaeth ehangach PIP. Mae'r adran hon yn archwilio sut mae hyd adolygiadau wedi newid dros amser a sut maent yn amrywio ar draws gwahanol grwpiau hawlwyr.

Ceisiadau cychwynnol

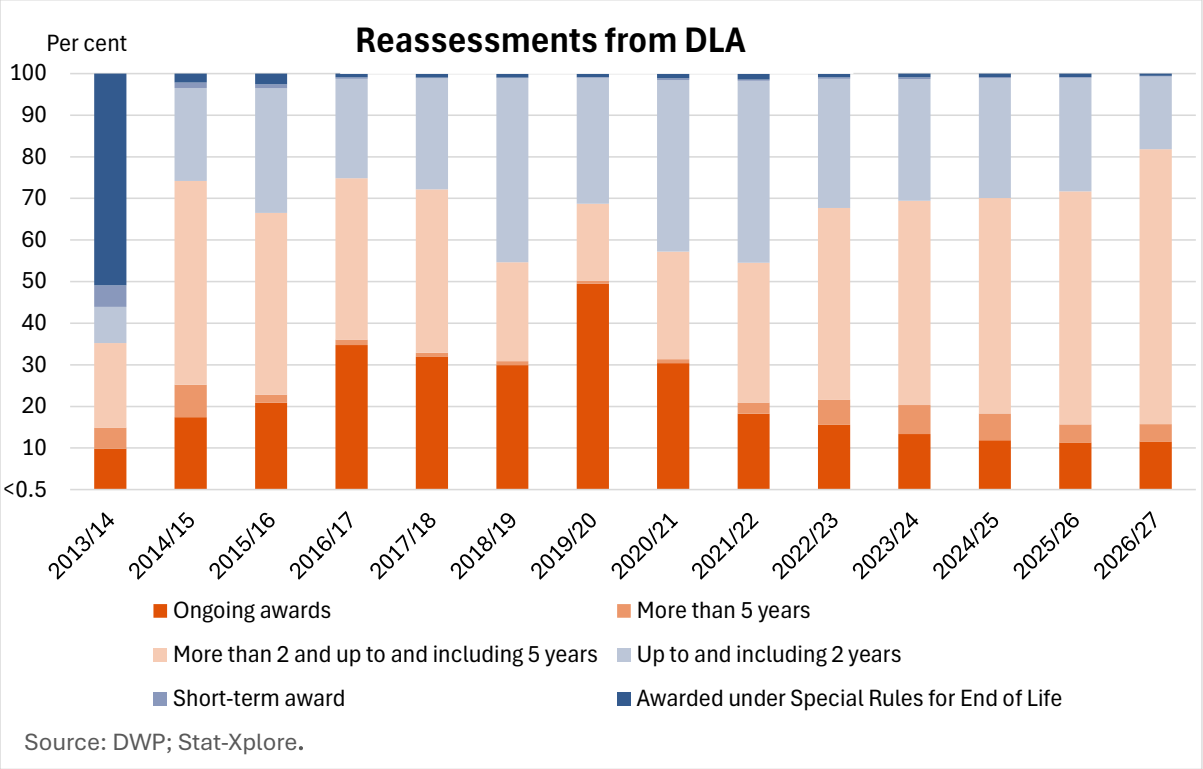
3.84 Mae **Siart 3.17** yn dangos tueddiadau mewn hyd ddyfarniadau ar gyfer ceisiadau cychwynnol. Mae dyfarniadau hyd at 2 flynedd yn cyfrif am y nifer fwyaf o ganlyniadau ym mhob blwyddyn ac eithrio chwarter cyntaf y flwyddyn ariannol sy'n dod i ben yn 2027. Yn FYE 2019, pan oedd drifft tuag at hyd ddyfarniadau byrrach, wedi'u gwrthdroi wedyn, ac yn y flwyddyn ariannol ddiweddaraf, ar ôl mabwysiadu'r isafswm 3 blynedd ar gyfer y mwyafrif o ddyfarniadau. Fodd bynnag, roedd nifer y dyfarniadau hyd at a chan gynnwys 2 flynedd yn sylweddol uwch ar ôl y pandemig, tua 74%, nag yn FYEs 2015 i 2018, pan oedd y nifer tua 58%. Mae'r nifer gynyddol hon wedi bod ar draul dyfarniadau SREL a dyfarniadau hirach, er bod dyfarniadau parhaus wedi dod yn fwy cyffredin o FYE 2020 ymlaen, o ganlyniad i'r newidiadau mewn polisi sy'n effeithio ar adolygiadau ar gyfer pobl dros oedran pensiwn y wladwriaeth.

3.85 Nid yw'n syndod bod y cymysgedd o hyd dyfarniadau wedi bod yn wahanol iawn i'r rhai sydd wedi'u hailasesu o DLA. Mae'r newidiadau hyn yn adlewyrchu'r cymysgedd o hawlwyr sy'n cael eu hailasesu – hyd at y pandemig, roedd mwyafrif yr hawlwyr yn hawlwyr oedran gweithio sy'n cael eu hailasesu o dan y rhaglen 'cyflwyno PIP yn llawn'. Ers y pandemig, mae'r mwyafrif helaeth o ailasesiadau yn ymwneud â phlant sy'n cyrraedd 16 oed. Mae ailasesiadau yn y cyfnod hwn yn tueddu i gael cyfnodau adolygu hirach nag hawlwyr newydd, gyda thua hanner y dyfarniadau am 2 i 5 mlynedd, ac mae newid pellach wedi bod tuag at yr ystod hon ers mis Ebrill 2026, sy'n adlewyrchu'r nifer fach o ailasesiadau ar gyfer pobl 25 oed neu hŷn sy'n dal i ddigwydd.

Siart 3.17: Hyd ddyfarniadau ceisiadau cychwynnol llwyddiannus

Source: DWP; Stat-Xplore.

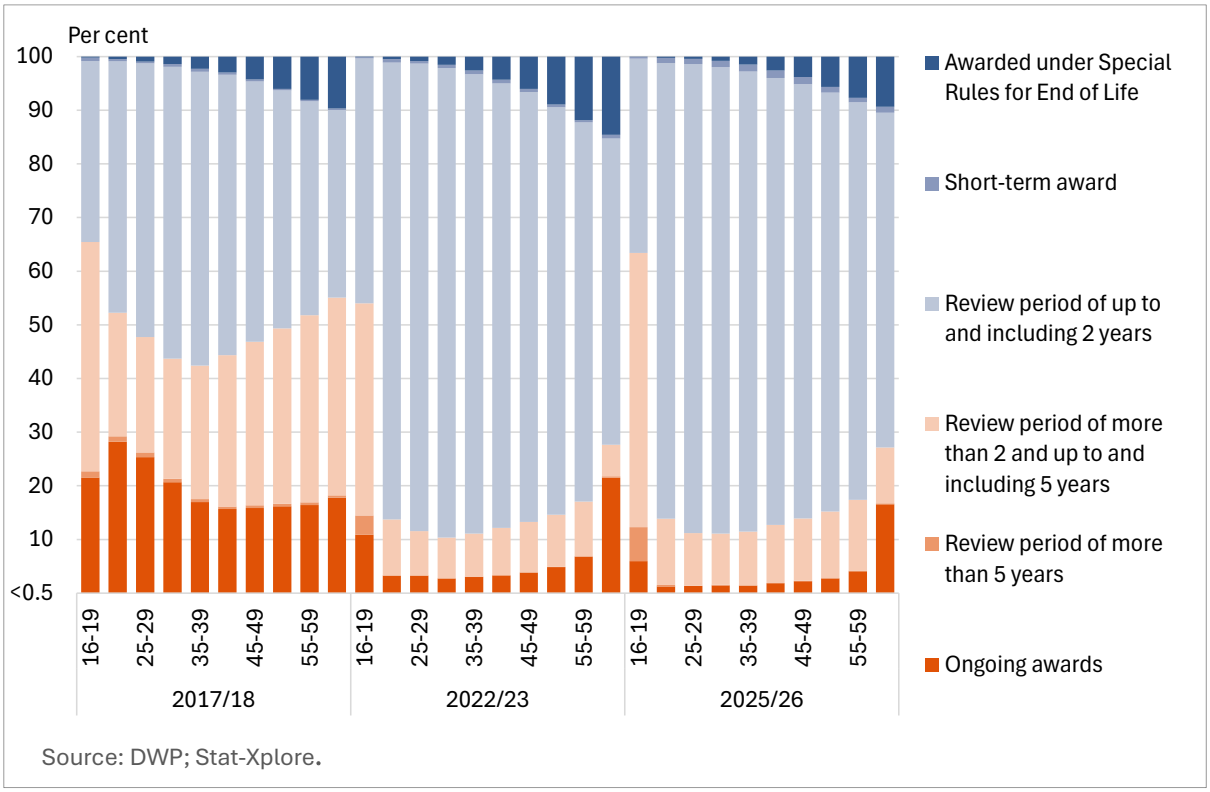

3.86 Mae **Siart 3.18** yn dangos clirio yn ôl hyd ddyfarniad a grŵp oedran. Ar draws pob blwyddyn, mae dyfarniadau SREL yn cyfrif am nifer fwy o ddyfarniadau mewn oedrannau uwch.

3.87 Yn FYE 2018, roedd dyfarniadau parhaus yn fwy cyffredin ymhlith hawlwyr iau (ond nid o ran cyfeintiau), gan ostwng gydag oedran hyd at oddeutu 40 oed, tra bod cyfnodau adolygu hirach ymhlith dyfarniadau sefydlog yn cynyddu'n raddol gydag oedran o tua 35 oed ymlaen.

3.88 Fodd bynnag, newidiodd y patrwm hwn yn llwyr erbyn FYEs 2023 a 2026, pan ostyngodd dyfarniadau parhaus yn sylweddol a chynyddodd eu nifer gydag oedran (heblaw am bobl ifanc 16 i 19 oed). Arhosodd dyfarniadau parhaus ar gyfer pobl ifanc 60 i 64 oed ar eu lefel flaenorol, o ganlyniad i'r newid mewn polisi yn 2019, gan y byddai llawer o'r hawlwyr hyn fel arall yn cael eu hadolygiad ar ôl cyrraedd oedran pensiwn y wladwriaeth. Ar gyfer dyfarniadau hyd penodol, daeth y rhai am hyd at 2 flynedd yn fwyafrif llethol y dyfarniadau ar gyfer pob grŵp 20 oed neu'n hŷn.

Siart 3.18: Hyd ddyfarniadau ceisiadau cychwynnol llwyddiannus yn ôl oedran

Source: DWP; Stat-Xplore.

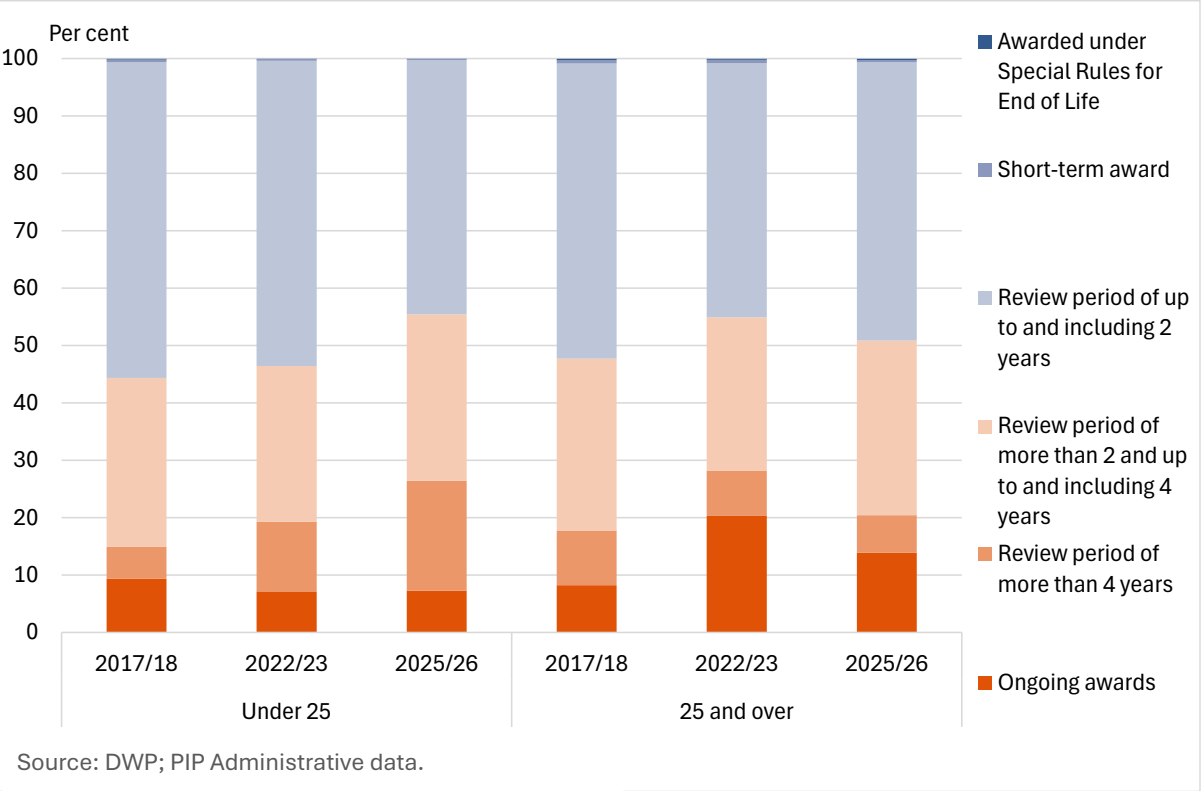
Adolygiadau dyfarniadau

3.89 Unwaith y bydd y dyfarniad cychwynnol wedi'i gwblhau, mae hawl hawlydd yn cael ei adolygu mewn adolygiad dyfarniad. Os oes ganddynt hawl o hyd ar adeg yr adolygiad, bydd cyfnod adolygu newydd yn cael ei bennu, eto yn seiliedig ar anghenion yr hawlydd a'r tebygolrwydd y bydd yr anghenion hynny'n newid.

3.90 Mae **Siart 3.19** yn dangos hyd adolygiadau a ddyfarnwyd yn dilyn adolygiadau llwyddiannus o ddyfarnu PIP, ar wahân ar gyfer pobl o dan a dros 25 oed, am dair blynedd benodol. Mae'n dangos:

- Roedd hawlwyr 25 oed a throsodd yn fwy tebygol o gael dyfarniad parhaus na'r rhai o dan 25 oed yn FYEs 2023 a 2026. Fodd bynnag, mae hyn yn debygol o fod oherwydd bod llawer o bobl 60 i 64 oed yn cael un wrth iddynt agosáu at oedran pensiwn y wladwriaeth, gan nad oedd y gwahaniaeth hwn yn weladwy yn FYE 2018 cyn y newid yn y dull gweithredu.
- Ar gyfer hawlwyr o dan 25 oed, daeth cyfnodau adolygu byrrach o hyd at 2 flynedd yn llai cyffredin dros amser, tra bod y nifer sy'n cael cyfnodau adolygu o fwy na phedair blynedd wedi cynyddu.
- Mewn cyferbyniad, arhosodd hyd yr adolygiad ar gyfer hawlwyr 25 oed a throsodd yn gymharol sefydlog ar draws y cyfnod. Er bod cyfnodau adolygu byrrach wedi dod yn llai cyffredin rhwng FYEs 2018 a 2023, gwrth-drowyd y duedd hon yn rhannol gan FYE 2026.

Siart 3.19: Hyd y dyfarniadau yn yr adolygiad o'r dyfarniad

Source: DWP; PIP Administrative data.

3.91 Mae **Siart 3.20** yn dangos hyd yr adolygiadau a ddyfarnwyd yn dilyn adolygiadau dyfarnu PIP llwyddiannus yn FYE 2024, ar wahân ar gyfer pobl dan a throsodd 25 oed, yn ôl trefn yr adolygiad. Sylwch fod **FYE 2024** yn allanol o ran nifer yr adolygiadau dyfarniadau a oedd yn cynnwys asesiad gan ymarferydd gofal iechyd, felly efallai na fydd yn ddangosydd da o'r darlun sylfaenol. Fodd bynnag, mae'n dangos:

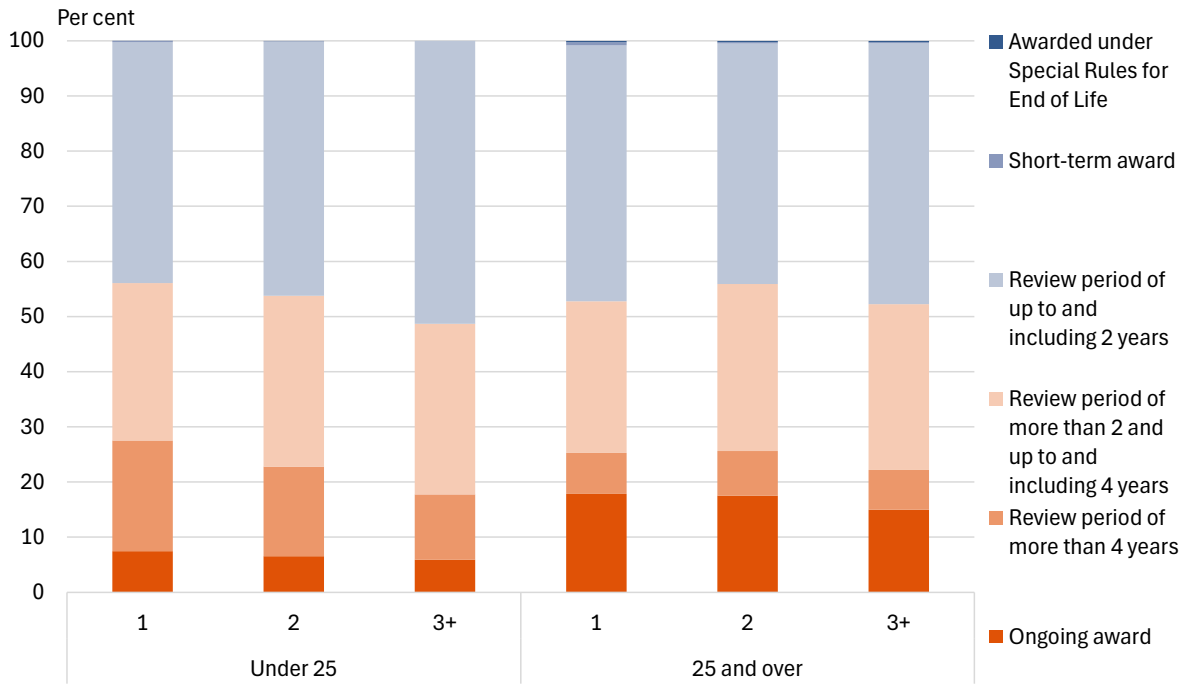
- Mae nifer yr adolygiadau sy'n arwain at ddyfarniad parhaus yn lleihau ychydig wrth i nifer yr adolygiadau dyfarniadau gynyddu ar gyfer y ddau grŵp oedran, fel y mae'r tebygolrwydd o gael dyfarniad sefydlog tymor hwy.
- Mae cyfnodau adolygu o hyd at 2 flynedd yn cynyddu gyda nifer yr adolygiadau dyfarniad ar gyfer pobl o dan 25 oed tra ei fod yn parhau i fod yn sefydlog i raddau helaeth ar gyfer grwpiau dros 25 oed.

3.92 Gallai'r patrwm hwn adlewyrchu dau ffactor:

- Os oes gan hawlydd amod sy'n gwarantu dyfarniad tymor hwy neu barhaus, mae hyn yn debygol o gael ei benderfynu yn gynharach mewn cais PIP parhaus, yn hytrach nag yn hwyrach; a/neu
- Bydd adolygiadau cyntaf yn cael nifer uwch o ddyfarniadau sefydlog hirach nag ail adolygiadau neu adolygiadau dilynol, ac mae'n debygol y bydd dyfarniad sefydlog hirach wedyn yn cael ei ddilyn gan ddyfarniad hirach arall, neu ddyfarniad parhaus, o ystyried namau swyddogaethol yr hawlwyr.

3.93 Gallai profi'r rhagdybiaethau hyn fod yn destun gwaith pellach.

Siart 3.20: Hyd y dyfarniadau a osodwyd yn ystod yr adolygiad yn ôl trefn yr adolygiad

Source: DWP; PIP Administrative data.

Math o ddyfarniad yn y llwyth achosion

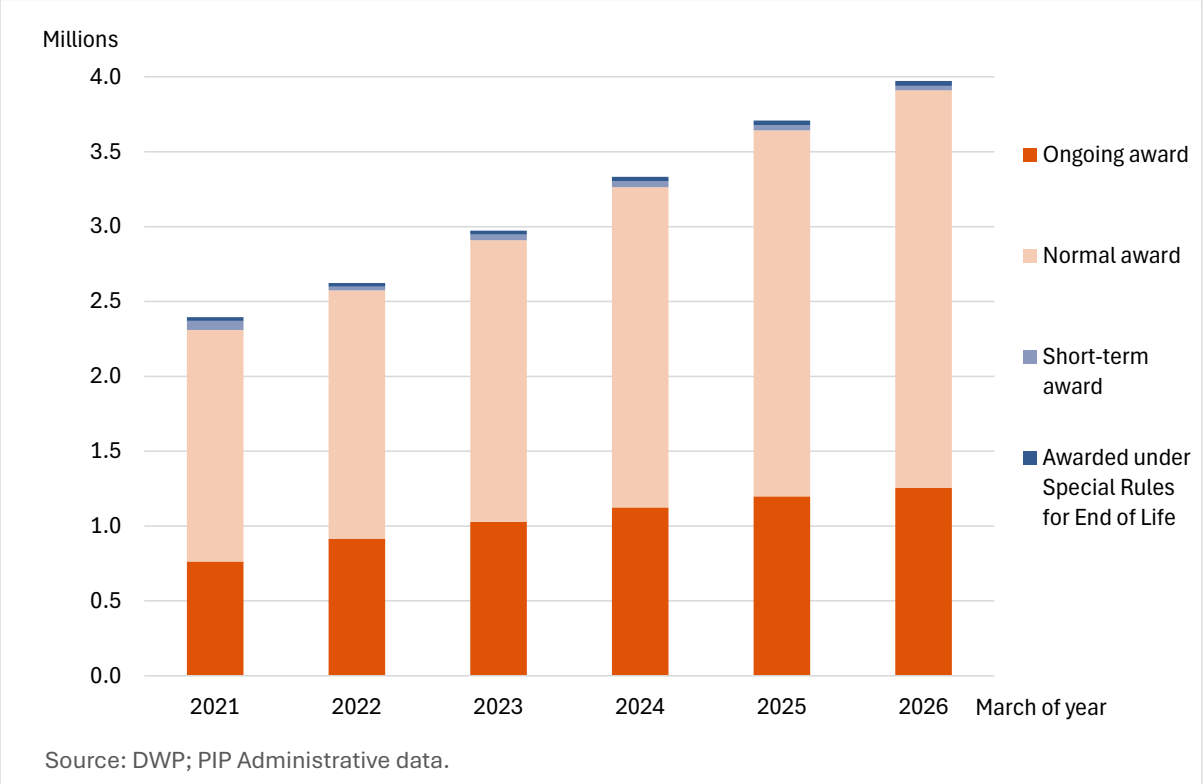
3.94 Mae **Siart 3.21** yn dangos tueddiadau diweddar yn y llwyth achosion PIP yn ôl math o ddyfarniad. Mae'r cymysgedd o fathau o ddyfarniadau yn y llwyth achosion yn wahanol iawn i'r gymysgedd wrth glirio – gan fod dyfarniadau parhaus yn llawer uwch o bwysau yn y llwyth achosion oherwydd eu hyd, tra bod dyfarniadau tymor byr prin yn weladwy yn y siart.

3.95 Dros y cyfnod a ddangosir, cynyddodd nifer yr hawlwyr sydd â dyfarniadau arferol ychydig o 65% o'r llwyth achosion ym mis Mawrth 2021 i 67% ym mis Mawrth 2026, ar ôl gostwng i 63% ym mis Mawrth 2023. Mae'r symudiadau hyn yn debygol o fod oherwydd y cynnydd mawr mewn dyfarniadau newydd yn ystod y cyfnod hwnnw sy'n newid y cymysgedd o fathau o ddyfarniadau, o ystyried bod gan lif y dyfarniadau newydd nifer llawer uwch o ddyfarniadau hyd penodol na'r llwyth achosion.

3.96 Dros yr un cyfnod, gostyngodd nifer yr hawlwyr sy'n cael dyfarniadau parhaus. Dim ond nifer fach o'r llwyth achosion oedd dyfarniadau tymor byr a dyfarniadau SREL trwy gydol y cyfnod. Mae dyfarniadau SREL newydd wedi rhifo tua 18,000 y flwyddyn ers sefydlu PIP ac nid ydynt wedi cynyddu ar ôl y pandemig, gan nodi nad oedd y ffactorau sy'n gyrru ceisiadau yn y cyfnod ôl-bandemig wedi cael fawr o effaith ar y grŵp hwn, o bosibl oherwydd bod eu tebygolrwydd o wneud cais eisoes yn eithaf uchel. Mae dyfarniadau tymor byr eraill ar gyfartaledd ychydig dros 2,000 y flwyddyn ers cyflwyno PIP, er gyda rhywfaint o amrywiad, felly mae'n cyfrif am nifer fach iawn o'r holl ddyfarniadau.

3.97 Er bod newidiadau mewn cyfansoddiad math o ddyfarniadau wedi gwneud cyfraniad bach at y cynnydd mewn gweithgarwch adolygu dyfarniadau a welwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf, y prif sbardun yw'r maint yn y llwyth achosion. Bydd y newid i isafswm dyfarniadau pedair a phum mlynedd ar gyfer y rhan fwyaf o bobl dros 25 oed, fodd bynnag, yn lleihau'n sylweddol y galw am adolygiadau dyfarniadau yn y byrdymor.

Siart 3.21: Llwyth achosion PIP yn ôl math o ddyfarniad

Source: DWP; PIP Administrative data.

Tueddiadau mewn adolygiadau dyfarniadau

3.98 Mae'r adran hon yn archwilio tueddiadau mewn adolygiadau dyfarniadau, rhan bwysig o'r daith PIP sy'n rhoi cyfle i adolygu hawl hawlydd a sicrhau eu bod yn parhau i gael y lefel gywir o gefnogaeth. Gall adolygiadau dyfarniad effeithio ar lefel a hyd ddyfarniad ac, mewn rhai achosion, a yw'r hawl yn parhau.

3.99 Mae'r adran yn adolygu tueddiadau mewn cyfeintiau adolygiadau dyfarniadau a sut mae gweithgarwch adolygu wedi newid dros amser, gan gyferbynnu adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio a heb eu cynllunio, a'r rhai ar gyfer pobl o oedran gweithio a phobl dros oedran pensiwn y wladwriaeth. Mae'r dadansoddiad wedyn yn symud i archwilio canlyniadau, gan ystyried sut maent yn amrywio yn ôl oedran, boed wedi'u cynllunio neu heb eu cynllunio, dull asesu, ac yn ôl nifer yr adolygiadau dyfarnu blaenorol y mae hawlydd wedi'u profi. Mae'r adran hefyd yn cymharu canlyniadau adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio a gynhaliwyd yn fewnol heb asesiad darparwr, gyda'r rhai sy'n ymwneud ag asesiad darparwr.

Deall adolygiadau dyfarniadau

3.100 Mae dau fath o adolygiadau dyfarniadau, wedi'u cynllunio a'r rhai heb eu cynllunio, sy'n gwasanaethu dibenion gwahanol yn nhaith yr hawlydd.

- Mae adolygiadau dyfarniad wedi'u cynllunio gan y DWP ar gyfnod penodol yn dilyn penderfyniad dyfarnu. Mae'r cyfnod o amser rhwng adolygiadau yn dibynnu ar amgylchiadau unigolyn a gall amrywio o 9 mis i ddyfarniad parhaus, gydag adolygiad cyffwrdd ysgafn ar y pwynt 10 mlynedd.
- Mae adolygiadau dyfarniad heb eu cynllunio, y cyfeirir atynt yn aml fel newid amgylchiadau, yn adolygiadau y gofynnir am gan yr hawlydd. Mae'r rhain yn digwydd pan fydd hawlydd yn rhoi gwybod am newid yn ei gyflwr neu amgylchiadau cyn dyddiad adolygu dyfarniad wedi'i drefnu.

3.101 Gall adolygiad dyfarniad gynnwys atgyfeiriad at ddarparwr asesu. Disgrifir adolygiadau nad ydynt yn cael eu cyfeirio at ddarparwr asesu fel rhai sy'n cael eu cwblhau'n fewnol. Gall yr achosion hyn arwain at ddyfarniad o'r un swm neu'n uwch, oni bai bod yr achos yn cael ei wahardd oherwydd nad yw'r hawlydd yn dychwelyd y ffurflenni perthnasol ar gyfer yr adolygiad. Pan nad yw swyddog penderfyniadau yn teimlo'n hyderus wrth wneud penderfyniad heb fewnbwn ymarferydd gofal iechyd, gwneir atgyfeiriad at ddarparwr asesu cyn gwneud penderfyniad. Mae hyn yn cynnwys yr achosion hynny lle ystyrir bod adolygiad yn debygol o arwain at leihau dyfarniad neu wahardd.

3.102 Gellir cwblhau adolygiad dyfarniad gan ddefnyddio ystod o fathau o asesu. Mae'r dull asesu yn cael ei bennu i ddechrau gan DWP a'r darparwr asesu yn seiliedig ar y dystiolaeth sydd ar gael ac amgylchiadau'r hawlydd, er y gall hawlwyr ofyn am fformat arall lle bo hynny'n briodol.

3.103 Mae adolygiadau papur yn cael eu cwblhau heb gyswllt uniongyrchol â'r hawlydd lle mae'r gweithiwr gofal iechyd proffesiynol yn credu bod digon o dystiolaeth ar gael i wneud argymhelliad. Pan fo angen mwy o wybodaeth, gellir cynnal ymgynghoriad. Gellir cynnal ymgynghoriadau dros y ffôn, fideo, neu wyneb yn wyneb, yn dibynnu ar amgylchiadau ac ystyriaethau gweithredol yr hawlydd.

3.104 Ym mhob achos, waeth beth fo'r dull o asesu ac a yw darparwr asesu yn gysylltiedig, mae'r penderfyniad ar y dyfarniad nesaf yn cael ei wneud gan reolwr achos y DWP.

3.105 Gall adolygiad dyfarniad arwain at ystod o ganlyniadau, fel a ganlyn:

- Cynnydd – lle mae'r lefel dyfarnu wedi cynyddu ar gyfer un neu'r ddwy elfen (h.y. bywyd bob dydd a/neu symudedd).
- Yn parhau fel y mae – lle mae lefel y dyfarniad yn aros fel yr oedd cyn yr adolygiad.
- Gostyngiad – lle mae'r lefel dyfarniad wedi gostwng ar gyfer un neu'r ddwy gydran, ond mae rhywfaint o fudd-dal yn parhau i fod mewn taliad.
- Heb ei ganiatáu – lle mae hawl yr hawlydd i fudd-dal yn dod i ben.

- Tynnu'n ôl neu ildio'n wirfoddol (am newidiadau mewn amgylchiadau yn unig) – lle mae hawlydd yn tynnu'n ôl ei newid mewn amgylchiadau a bydd yn cael ei asesu wedyn yn ei adolygiad dyfarniad sydd wedi'i gynllunio yn lle hynny.

3.106 Gall hawlwyr sy'n anghytuno â'r penderfyniad yn eu hadolygiad dyfarniad ofyn am adolygiad trwy'r broses anghydfodau. Cam cyntaf y broses hon yw trwy Ailystyriaeth Orfodol (MR), lle gall hawlydd ofyn i DWP edrych ar y penderfyniad eto. Yn dilyn hyn, os yw'r hawlydd yn dal i anghytuno â'r penderfyniad, gallant apelio i dribiwnlys annibynnol. Gellir mesur canlyniadau adolygiadau dyfarniad cyn anghydfodau neu ar ôl anghydfodau.

3.107 Yn y dadansoddiad canlynol, mae'r rhan fwyaf o'r ffocws ar ganlyniadau cyn anghydfodau, sy'n golygu eu bod yn dangos canlyniadau cychwynnol cyn i hawlwyr ofyn am MR neu apelio yn erbyn y penderfyniad. Mae Blwch 3.4 yn darparu ffigurau ar gyfer canlyniadau cyn anghydfodau ac ar ôl anghydfodau o fewn treial DWP. Pan fo'r dadansoddiad yn seiliedig ar ganlyniadau ar ôl anghydfodau, mae hyn yn cael ei wneud yn glir yn y testun a'r nodiadau perthnasol.

3.108 Trwy gydol yr adran hon, cyflwynir siartiau naill ai fel cyfres amser cyflawn neu ar gyfer FYEs 2018, 2023 a 2026. Mae'r blynyddoedd hyn wedi'u dewis i gynrychioli'r system PIP cyn pandemig COVID-19 a'r newidiadau gweithredol yn 2019, a amlinellir isod, yn dilyn ailddechrau gweithgarwch adolygu, a'r sefyllfa ddiweddaraf sydd ar gael. Mae defnyddio set gyson o flynyddoedd yn galluogi cymariaethau ar draws y dadansoddiad wrth dangos sut mae patrymau adolygu dyfarniadau wedi newid dros amser.

Newidiadau gweithredol adolygiad dyfarniad PIP

3.109 Yn ystod 2019, cyflwynodd DWP newidiadau gyda'r nod o greu dull mwy sy'n canolbwyntio ar yr hawlydd wrth weinyddu budd-daliadau anabledd. Roedd hyn yn cynnwys mwy o bwyslais ar ystyried amgylchiadau llawn yr hawlydd wrth wneud penderfyniadau a lleihau ailasesiadau diangen i'r rhai y mae eu hanghenion yn annhebygol o newid. Yn ogystal, roedd hawlwyr a oedd wedi cyrraedd oedran pensiwn y wladwriaeth yn gyffredinol yn symud i ddyfarniadau parhaus gydag adolygiad ysgafn ar ôl 10 mlynedd, yn hytrach na'r cyfnodau adolygu byrrach a gymhwysir fel arfer i hawlwyr oedran gweithio.

3.110 Yn yr un modd â cheisiadau cychwynnol, effeithiwyd ar adolygiadau dyfarniadau gan y pandemig, ac atal dros dro'r rhai a oedd angen ymgynghoriad nes y gellid cyflwyno sianeli ffôn a fideo a chapasiti ar gael. Fodd bynnag, o ystyried bod nifer sylweddol o adolygiadau dyfarniadau eisoes yn gallu cael eu penderfynu heb ymgynghoriad, gallai'r rhain barhau. Yn dilyn hynny, roedd yr angen i ganolbwyntio capasiti asesu ar geisiadau newydd, ynghyd â dechrau'r cynnydd sylweddol mewn ceisiadau newydd, yn golygu nad oedd digon o allu darparwyr i gynnal asesiadau ar gyfer yr adolygiadau dyfarniadau hynny sy'n gofyn am un. Felly, ymestynnwyd dyfarniadau presennol ar gyfer yr achosion hyn a 'ciwio'r' adolygiadau dyfarnu, nes y gellid cynyddu capasiti darparwyr i glirio'r achosion hyn.

3.111 Ym mis Ebrill 2026, gwnaed newidiadau i isafswm hyd ddyfarniad. Mae'r polisi yn gosod isafswm y gall y cyfnod adolygu fod ar gyfer hawlwyr PIP, gan ei osod i dair blynedd ar gyfer hyd yr adolygiad cychwynnol a phum mlynedd ar gyfer hyd yr adolygiad dilynol, gydag eithriadau mewn rhai amgylchiadau.

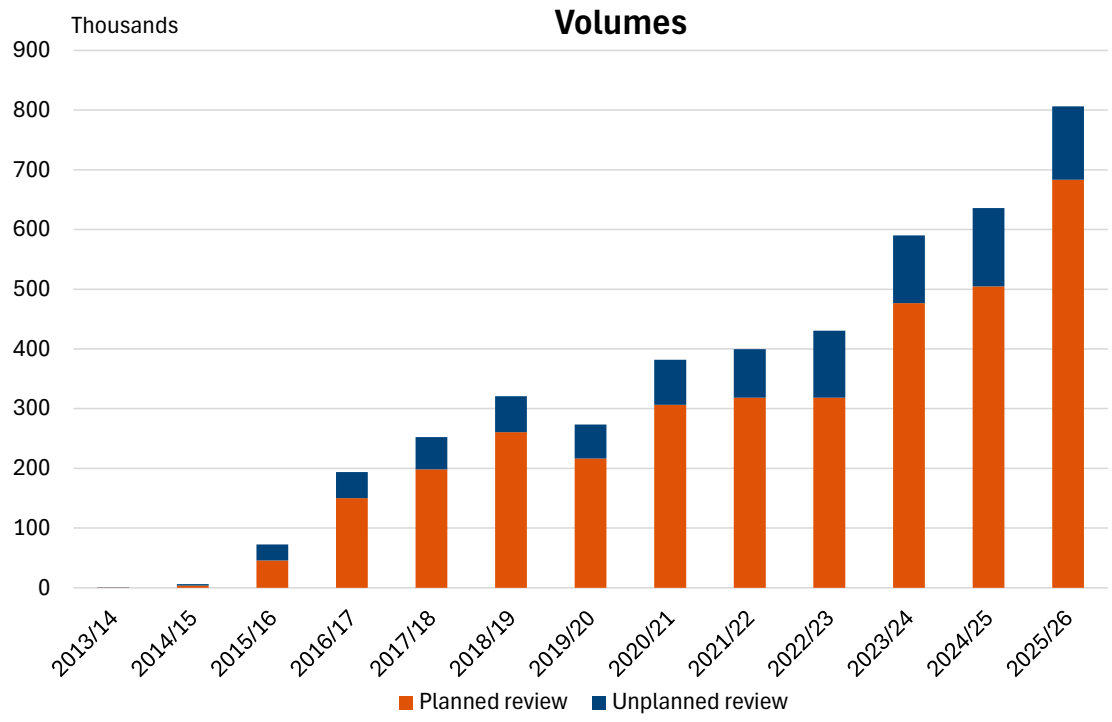
Nifer yr adolygiadau dyfarniadau

3.112 Mae nifer yr adolygiadau dyfarniadau yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall profiad yr hawlwyr a gweithrediad y system PIP. Gall newidiadau yn nifer yr adolygiadau a gwblhawyd, a natur yr asesiad, adlewyrchu datblygiadau polisi a gweithredol ehangach, gan gynnwys gallu asesu, blaenoriaethu adolygiadau a dulliau prosesu. Maent hefyd yn dylanwadu ar yr adnoddau gweithredol sydd eu hangen i redeg PIP ac yn helpu i esbonio tueddiadau dilynol mewn hyd a chanlyniadau dyfarniadau adolygiad.

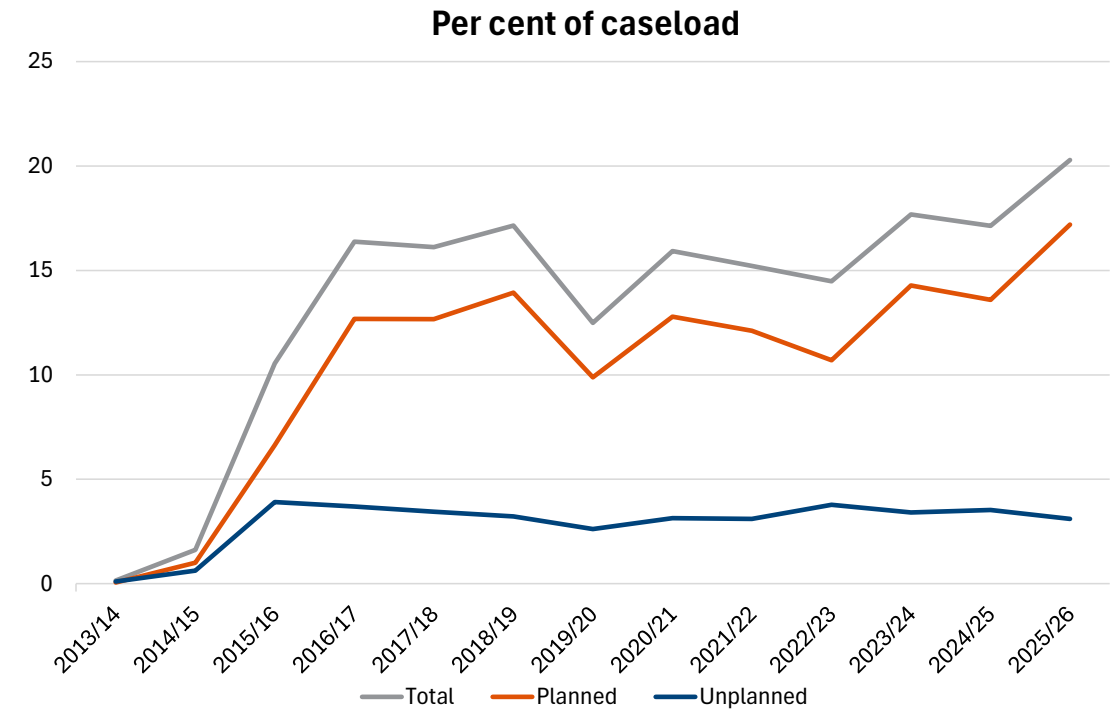
3.113 Mae **Siart 3.22** yn dangos nifer yr adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio a'u cynllunio ar gyfer pob oedran, ac o'i gymharu â'r llwyth achosion PIP[1]. Cynyddodd adolygiadau dyfarniadau arfaethedig yn gyffredinol ar draws y cyfnod, er bod cyfeintiau wedi gostwng yn FYE 2020 a FYE 2021, gan adlewyrchu effeithiau gweithredol y pandemig. Mae nifer y newidiadau mewn amgylchiadau a godwyd hefyd wedi cynyddu yn gyffredinol ar draws y cyfnod ond ar gyflymder arafach o'i gymharu ag adolygiadau wedi'u cynllunio.

3.114 FYE 2017 oedd y flwyddyn gyntaf lle cafwyd niferoedd sylweddol o'r naill fath neu'r llall o adolygiad dyfarniadau. Er eu bod braidd yn afreolaidd, mae adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio yn cyfateb i 10% i 15% o'r llwyth achosion yn y rhan fwyaf o flynyddoedd ers hynny, er gyda thuedd i fynd i fyny ar ôl y pandemig. Mae adolygiadau dyfarniadau heb eu cynllunio wedi bod yn gymharol wastad rhwng 3% a 4% o'r llwyth achosion – ac fel arfer maent yn ffurfio tua un rhan o bump o'r adolygiadau dyfarniadau cyffredinol, er dim ond 15% o'r cyfanswm yn 2025/26.

Siart 3.22: Cyfeintiau adolygiadau dyfarniadau ac achosion yn ôl math o ymyrraeth

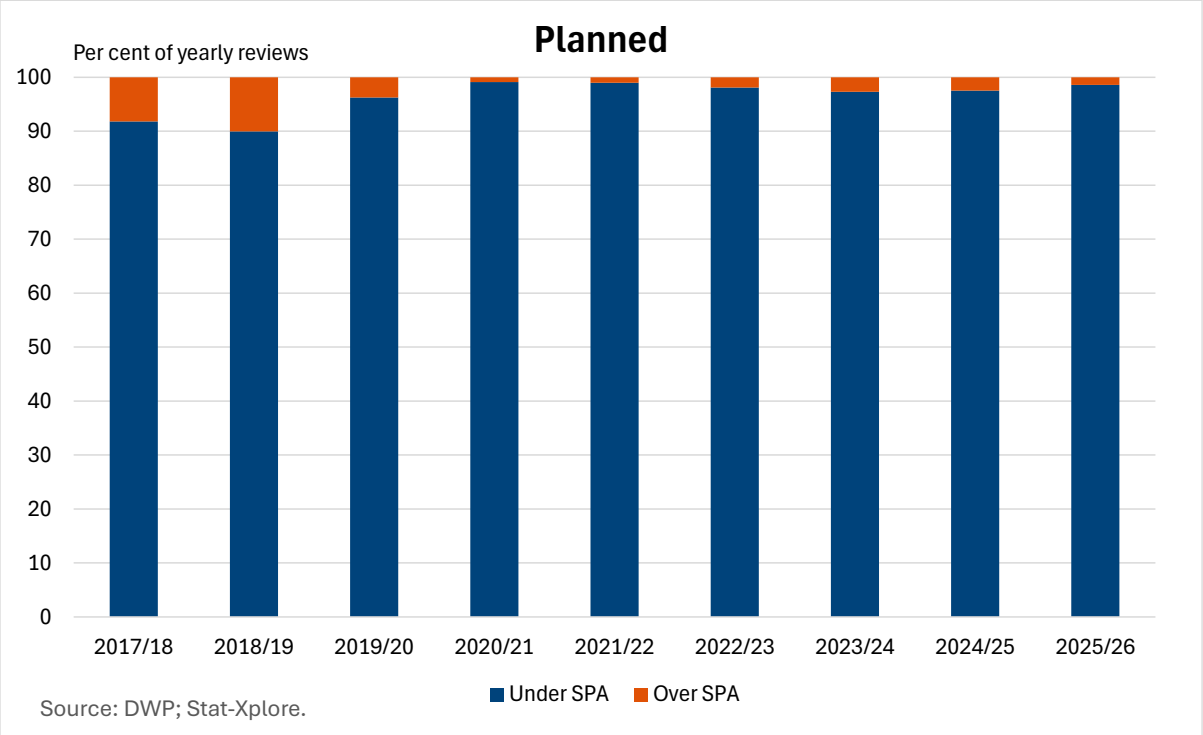
Source: DWP; Stat-Xplore.

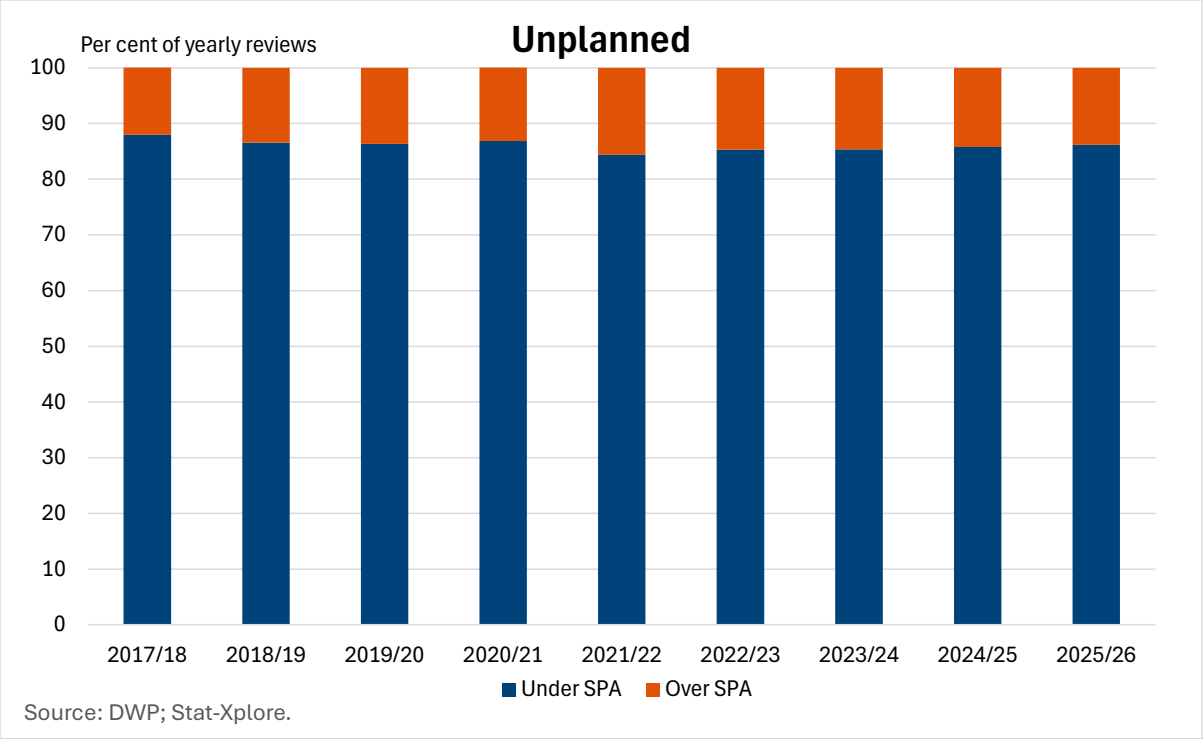
Source: DWP; Stat-Xplore.

3.115 Mae **Siart 3.23** yn dangos y cymysgedd o adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio a'u cynllunio ar gyfer pobl uwch neu is nag oedran pensiwn y wladwriaeth. Mae'r newid yn y dull ar gyfer hawlwyr dros oedran pensiwn y wladwriaeth yn amlwg yn y panel cyntaf - lle'r oedd bron i 10% o'r adolygiadau ar gyfer hawlwyr uwchlaw oedran pensiwn y wladwriaeth cyn newid 2019, ac erbyn hyn mae niferoedd bach iawn (ac mae'r rhain yn adolygiadau ysgafn). Mewn cyferbyniad, mae'r panel isaf yn dangos bod adolygiadau heb eu cynllunio ar gyfer pobl uwchlaw oedran pensiwn y wladwriaeth wedi bod yn weddol sefydlog 10%-15% o'r cyfanswm dros y 9 mlynedd diwethaf.

Siart 3.23: Adolygiadau dyfarniadau, yn ôl p'un a ydynt o dan neu'n uwch nag oedran pensiwn y wladwriaeth

Source: DWP; Stat-Xplore.

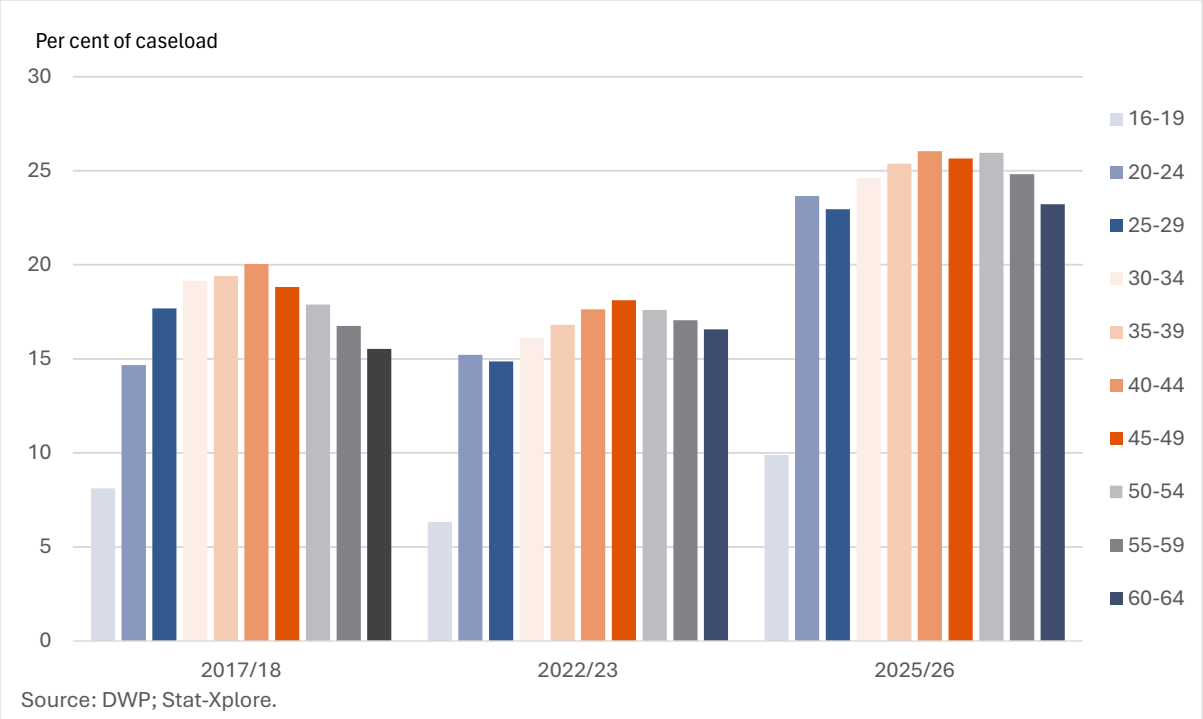

Source: DWP; Stat-Xplore.

3.116 Nid yw'n syndod bod nifer yr adolygiadau dyfarniadau ymhlith pobl o oedran gweithio, wedi'u cynllunio a heb eu cynllunio, yn cynyddu gydag oedran wrth i nifer yr adolygiadau o gael PIP hefyd gynyddu gydag oedran.

3.117 Mae **Siart 3.24** yn dangos adolygiadau dyfarniadau fel nifer o'r llwyth achosion PIP ar gyfer pob grŵp oedran gweithio, gan ddarparu arwydd o'r tebygolrwydd y bydd hawlydd ym mhob grŵp oedran yn cael adolygiad dyfarniad. Ar draws yr holl flynyddoedd a ddangosir, hawlwyr rhwng 16 a 19 oed sydd â'r gyfradd isaf o adolygiadau dyfarnu o'i gymharu â'u llwyth achosion[2]. Yn FYE 2018, cynyddodd nifer yr hawlwyr a gafodd adolygiad gydag oedran, gan gyrraedd uchafbwynt ymhlith hawlwyr yn eu 40au cyn gostwng ar gyfer y rhai 50 oed a hŷn. Er bod y patrwm hwn yn parhau yn FYE 2023 a FYE 2026, roedd y gwahaniaethau rhwng grwpiau oedran wedi culhau'n sylweddol, gyda chyfraddau adolygu yn dod yn fwy tebyg ar draws y rhan fwyaf o grwpiau oedran gweithio. Roedd y tebygolrwydd o adolygiad dyfarniad yn is yn FYE 2023 nag yn FYE 2018, gan adlewyrchu'r diffyg gallu i'w gwneud, ond yn FYE 2026 roedd hawlwyr PIP o bob oed yn llawer mwy tebygol o gael adolygiad dyfarniad nag yn y blynyddoedd blaenorol.

Siart 3.24: Adolygiadau dyfarniadau ar gyfer hawlwyr o oedran gweithio, yn ôl grŵp oedran

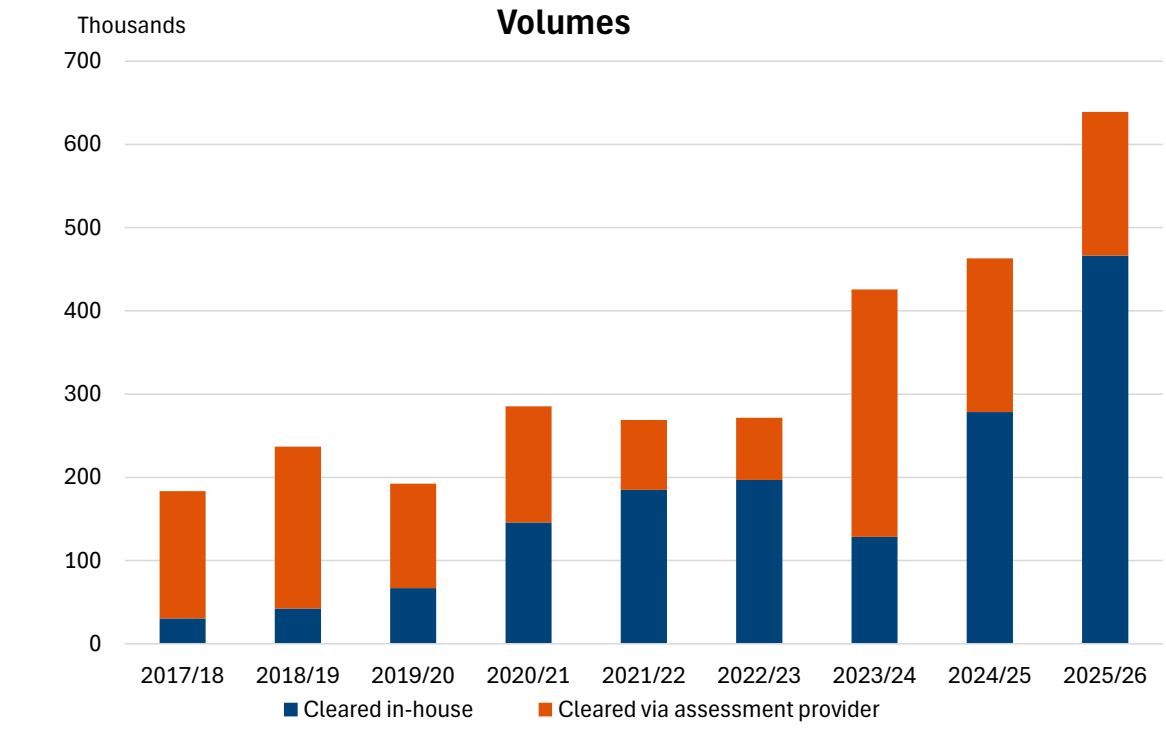
Source: DWP; Stat-Xplore.

Adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio a math o asesiad

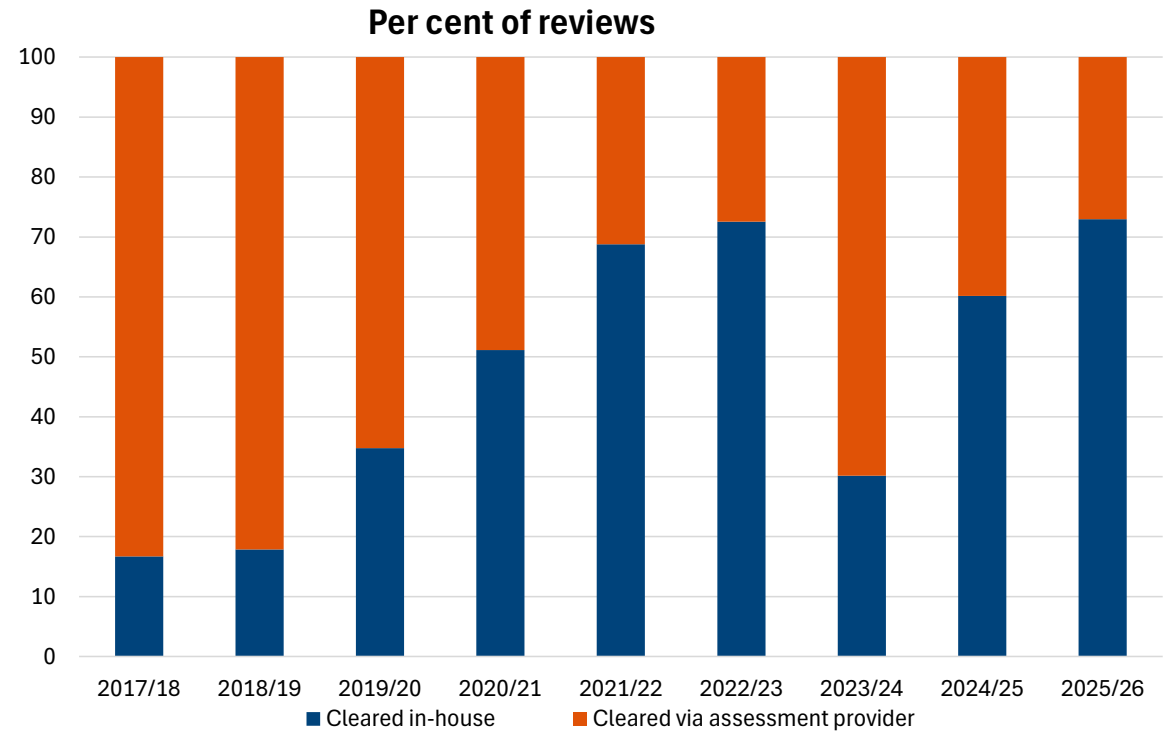
3.118 Mae'r cydbwysedd rhwng adolygiadau dyfarniad wedi'u cynllunio lle gwnaed y penderfyniad yn gyfan gwbl fewnol heb asesiad gan ymarferydd gofal iechyd, a'r rhai a oedd yn cynnwys asesiad o'r fath, wedi newid yn sylweddol, a ddangosir yn **Siart 3.25**. Mae'r amrywiad hwn yn cael ei yrru'n bennaf gan ffactorau gweithredol, gan gynnwys capasiti darparwyr asesu a newidiadau ehangach mewn prosesu adolygiadau, er wrth i'r llwyth achosion aeddfedu a chyfran yr hawlwyr tymor hwy gynyddu, mae nodweddion newidiol hawlwyr hefyd yn chwarae rôl o ran a oes angen asesiad iechyd pellach.

3.119 Roedd mwy na 4 o bob 5 adolygiad dyfarniadau wedi'u cynllunio yn cynnwys darparwr asesu yn FYE 2018 ac FYE 2019, ond roedd hyn wedi gostwng i tua 3 o bob 10 erbyn FYE 2022. Roedd y prinder capasiti o ddarparwyr asesu ar ôl y pandemig, a blaenoriaethu ceisiadau newydd i PIP o fewn y capasiti hwnnw, yn golygu bod llawer o achosion yr oedd angen asesiad arnynt wedi cael eu dyfarniad wedi'i ymestyn ac fe'u rhoddwyd mewn 'ciw' nes bod gan ddarparwyr ddigon o gapasiti. Datrysodd y sefyllfa hon yn FYE 2024 pan oedd 70% o'r adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio yn cynnwys asesiad iechyd. Yn rhannol roedd hyn oherwydd clirio'r adolygiadau y rhoddwyd mewn 'ciw' o flynyddoedd blaenorol, ond hefyd oherwydd am gyfnod anfonwyd yr holl adolygiadau a oedd yn ddyledus yn uniongyrchol at ddarparwyr i'w hasesu heb gael eu blaenoriaethu gan staff DWP. Fel y dangosir yn ddiweddarach, cafodd hyn effaith hefyd ar y cymysgedd o ganlyniadau. Ers hynny, mae nifer y penderfyniadau adolygu dyfarniadau wedi'u cynllunio a wnaed heb asesiad wedi dychwelyd i bron i ddwy ran o dair.

Siart 3.25: Adolygiadau dyfarniadau yn ôl llwybr asesu

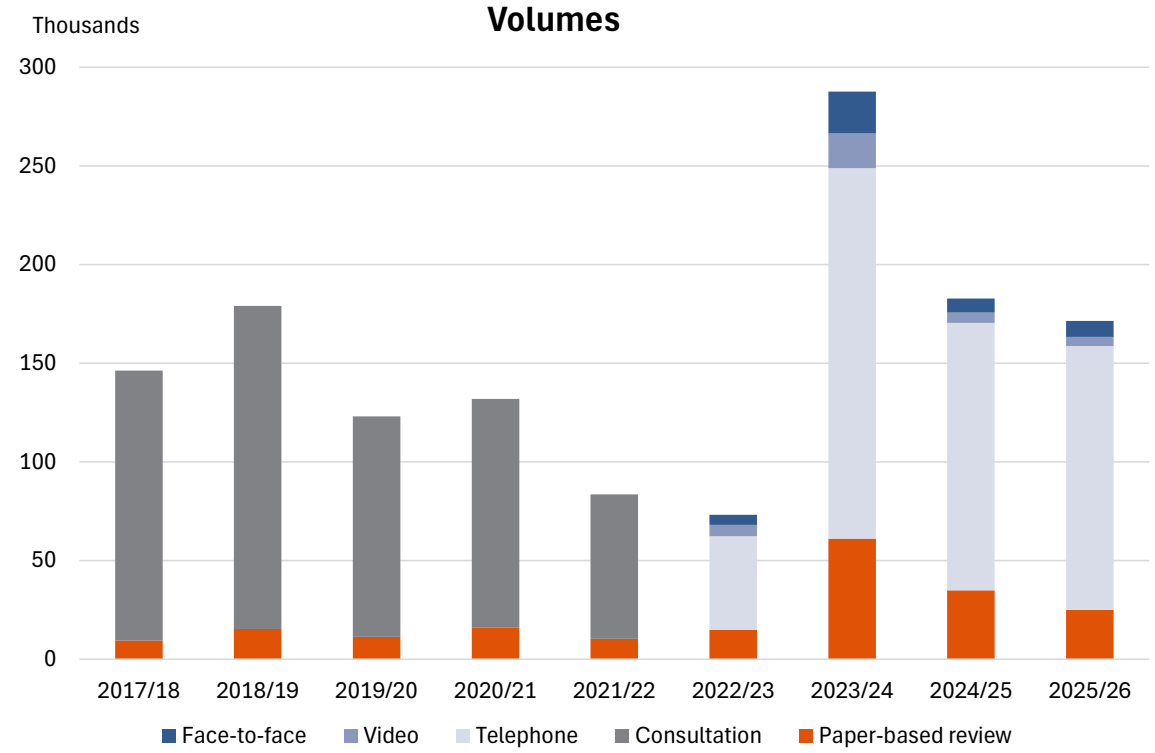
Source: DWP; PIP Administrative data.

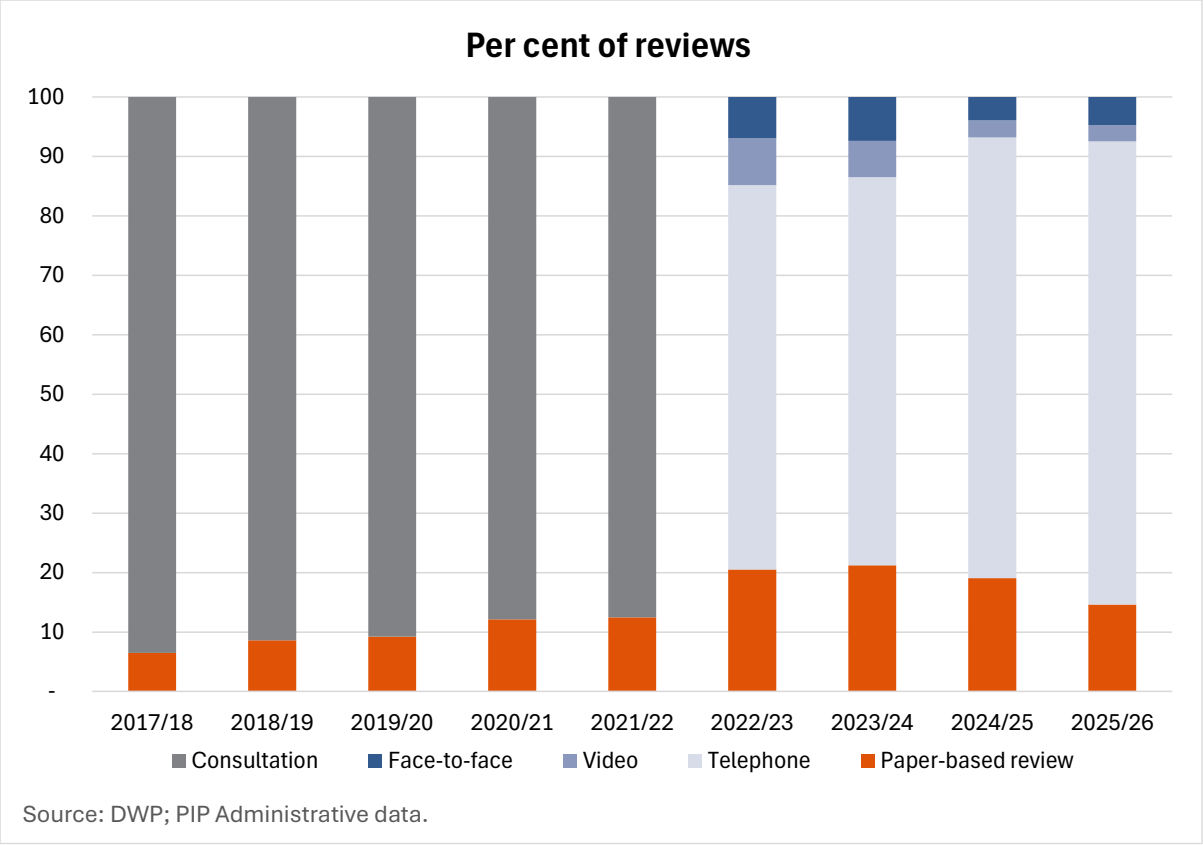
Source: DWP; PIP Administrative data.

3.120 Mae **Siart 3.26** yn dangos dadansoddiad o adolygiadau dyfarniadau sy'n ymwneud ag asesiad darparwr yn ôl p'un a oedd yr asesiad hwnnw'n seiliedig ar bapur neu'n cynnwys ymgynghoriad, ac yn fwy diweddar y sianel asesu ar gyfer ymgynghoriadau[3]. Cyn y pandemig, roedd ymgynghoriadau wyneb yn wyneb. Ers FYE 2023, mae'r rhan fwyaf o adolygiadau dyfarniadau sy'n ymwneud ag asesiad darparwr wedi'u cwblhau dros y ffôn sydd wedi parhau i godi yn gyffredinol, erbyn FYE 2026 gan gyfrif am oddeutu 4 o bob 5 asesiad darparwr. Mae adolygiadau ar sail papur hefyd wedi cynyddu ers y pandemig, er eu bod bellach wedi dechrau gostwng fel nifer o gyfanswm yr asesiadau, gydag uchafbwynt yn FYE 2024 o tua 1 o bob 5 asesiad. Mae asesiadau wyneb yn wyneb wedi gostwng yn sylweddol ers cyn y pandemig, gan gyfrif am oddeutu 1 o bob 20 asesiad darparwr erbyn FYE 2026. Mae'r ffocws diweddar ar gynyddu asesiadau wyneb yn wyneb wedi canolbwyntio hyd yma ar asesiadau ar gyfer ceisiadau newydd yn hytrach na'r ymgynghoriadau cymharol ychydig ar gyfer adolygiadau dyfarniadau.

Siart 3.26: Adolygiadau dyfarniadau a gwblhawyd gan ddarparwr asesu, yn ôl math o asesiad

Source: DWP; PIP Administrative data.

Source: DWP; PIP Administrative data.

Canlyniadau adolygiadau dyfarniadau

3.121 Mae canlyniadau adolygiadau dyfarniadau yn dangos sut mae hawliau hawlwyr yn newid dros amser a sut mae'r system PIP yn ymateb i amgylchiadau ac anghenion sy'n newid. Mae canlyniadau adolygiad yn cael goblygiadau i gefnogaeth hawlwyr yn y dyfodol, wrth gyfrannu at newidiadau yng nghyfansoddiad llwyth achosion PIP a'i gost. Gall tueddiadau mewn canlyniadau adolygiadau felly helpu i esbonio datblygiadau ehangach o fewn y system PIP.

3.122 Mae'r adran hon yn canolbwyntio ar ganlyniadau adolygiad cyn dyfarniad anghydfod, sy'n cynrychioli'r penderfyniad cychwynnol a wnaed ar ôl adolygiad cyn unrhyw MR neu apêl. Gan y gall anghydfodau newid canlyniadau'r adolygiad, cyflwynir rhywfaint o ddadansoddiad ôl-anghydfodau cyfyngedig ar wahân yn ddiweddarach yn hyn.[4]

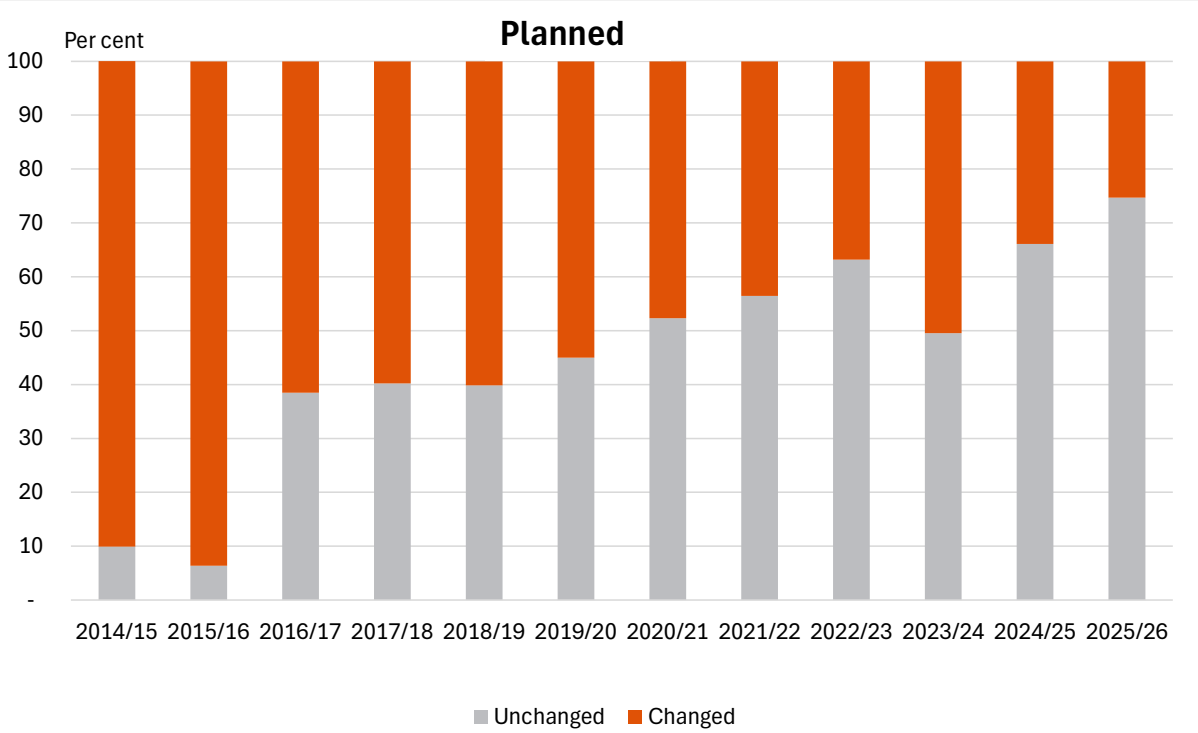
3.123 Mae **Siart 3.27** yn dangos canlyniadau adolygiadau dyfarniadau ers cyflwyno PIP, gan nodi a newidiwyd y dyfarniad ai peidio. Mae'n dangos:

- Roedd newidiadau yn llawer mwy tebygol yn ystod blynyddoedd cyntaf PIP – ond mae hyn yn adlewyrchu natur arbennig y ceisiadau a adolygwyd yn y blynyddoedd hynny, a goruchafiaeth dyfarniadau tymor byr lle byddai newid yn cael ei ddisgwyl.
- O FYE 2017, neidiodd nifer y dyfarniadau a oedd heb eu newid i 40% ar gyfer adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio, ac 20% ar gyfer adolygiadau dyfarniadau heb eu cynllunio. Yn y ddau achos roedd cynnydd cyson wedyn yng nghyfran y dyfarniadau heb eu newid, ac eithrio adolygiadau dyfarniadau arfaethedig yn FYE 2024 pan oedd y rhaniad rhwng dyfarniadau wedi'u newid a'r dyfarniadau heb eu

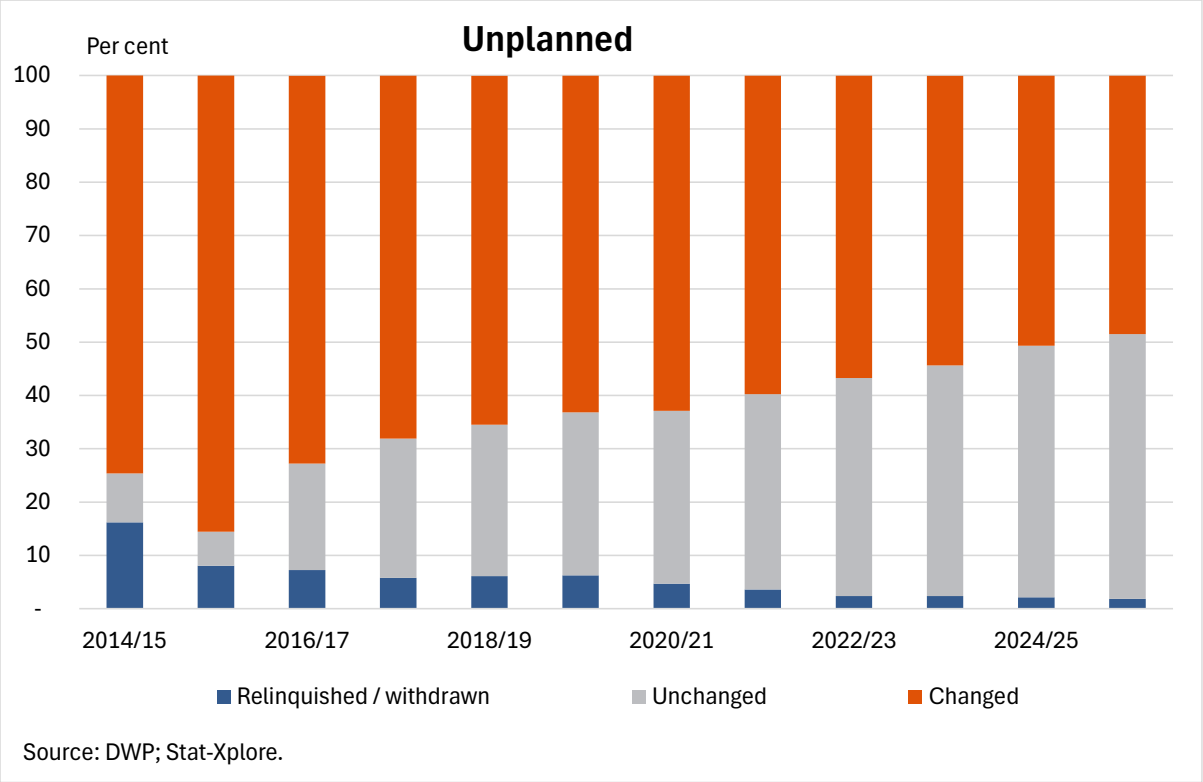
newid yn 50:50, gan adlewyrchu'r nifer uwch o geisiadau a anfonwyd at ddarparwyr ar gyfer asesiad yn y flwyddyn honno.

- Mae'r gostyngiad tymor hwy mewn newidiadau yn yr adolygiad dyfarniad yn gysylltiedig â'r nifer uwch o benderfyniadau adolygu dyfarniadau a wneir yn fewnol heb asesiad darparwr. Fodd bynnag, mae'r ddau yn debygol o adlewyrchu nodweddion newidiol llwyth achosion PIP sy'n dod i'w adolygu, yn enwedig y nifer gynyddol o hawlwyr tymor hwy sy'n cyrraedd eu hail adolygiad dyfarniad wedi'u cynllunio neu ddilynol, sy'n cael ei ystyried yn ddiweddarach yn yr adran hon.

Siart 3.27: Adolygiadau dyfarniadau sy'n arwain at ddyfarniad wedi'i newid neu heb ei newid, yn ôl math o adolygiad

Source: DWP; Stat-Xplore.

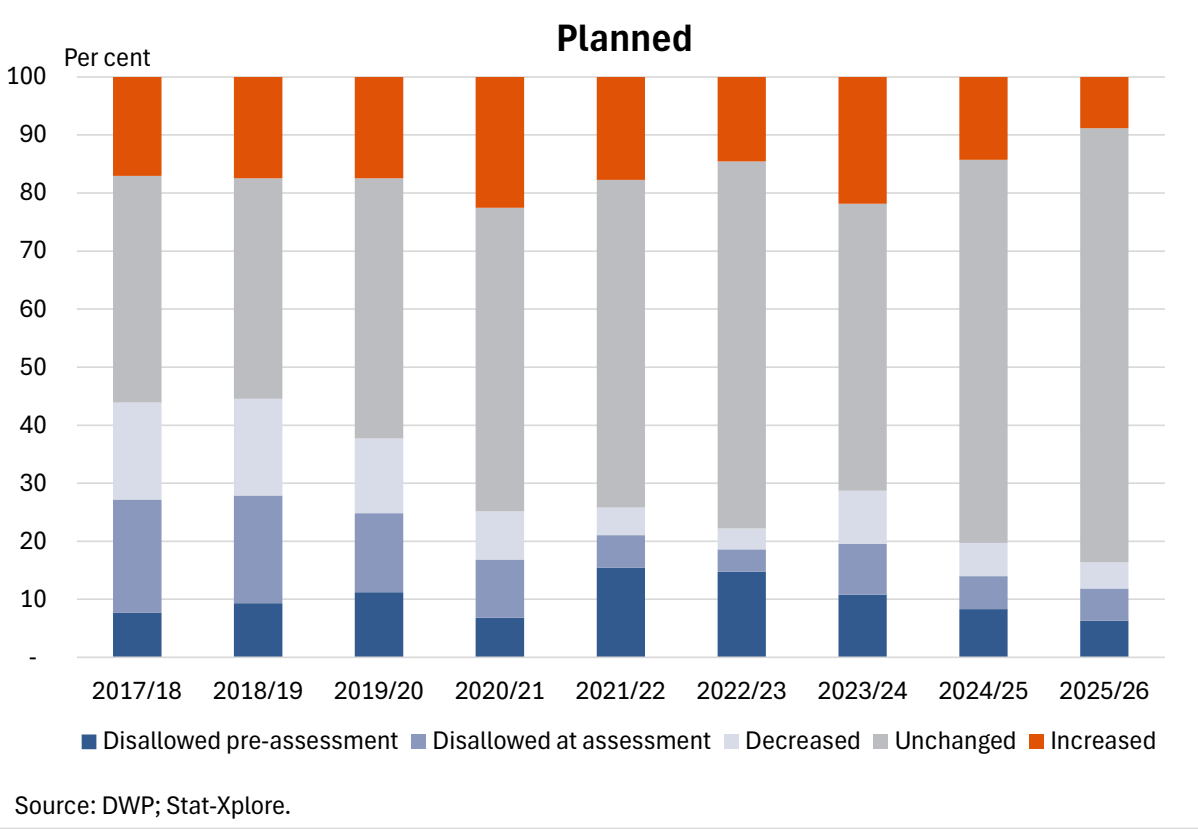
Source: DWP; Stat-Xplore.

3.124 Mae **Siart 3.28** yn dangos mwy o fanylion ar gyfer hawlwyr o oedran gweithio ers FYE 2018, gan ddangos hefyd a arweiniodd y newid at gynnydd, gostyngiad, gwaharddiad neu a gafodd y cais ei dynnu'n ôl neu ei ildio'n wirfoddol. Mae'n dangos:

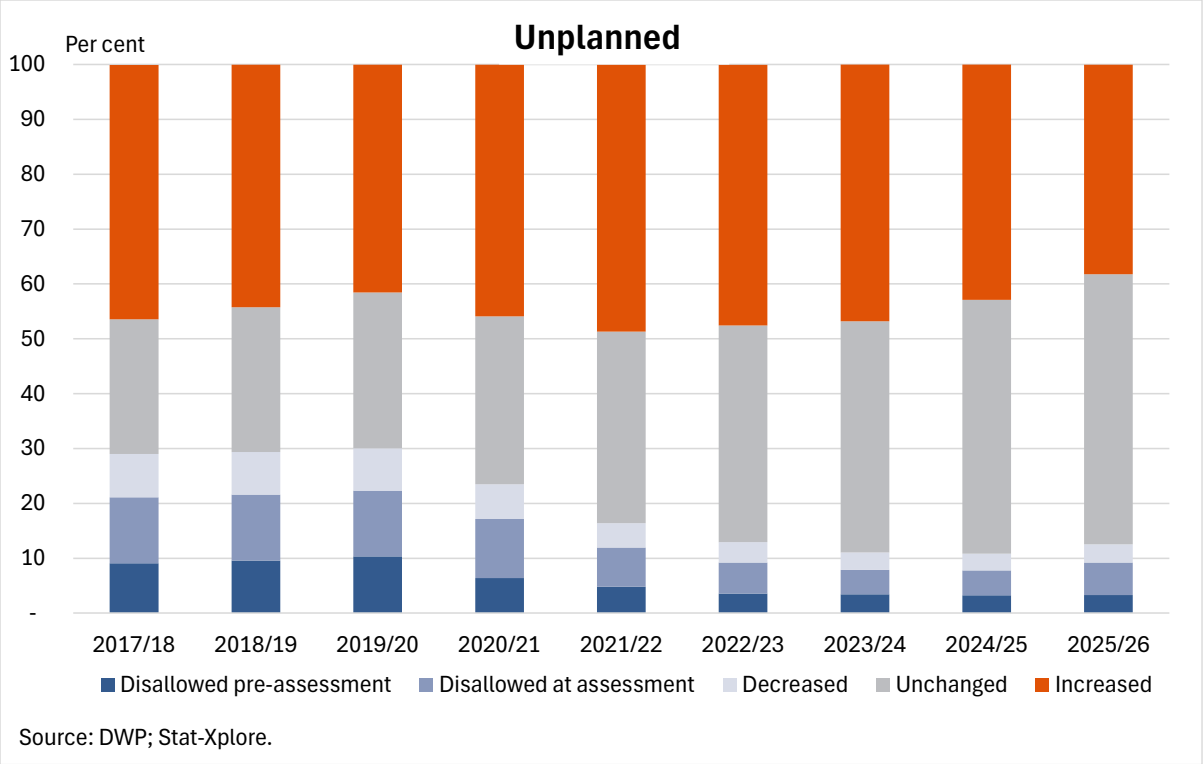
- Mae adolygiadau dyfarniadau heb eu cynllunio yn llawer mwy tebygol o arwain at gynnydd mewn dyfarniadau nag adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio. Mae rhwng 40% a 50% o adolygiadau dyfarniadau heb eu cynllunio yn cynnwys cynnydd – heb duedd glir dros amser, o'i gymharu â thua 20% o'r adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio yn y rhan fwyaf o flynyddoedd, er bod hyn wedi gostwng i dan 10% yn FYE 2026.
- Ar gyfer y ddau fath o adolygiad dyfarniadau, mae'r cynnydd cyson mewn dyfarniadau heb eu newid wedi'i adlewyrchu'n bennaf mewn gostyngiad mewn adolygiadau dyfarniadau a arweiniodd at ostyngiad neu ddyfarniad wedi'i wahardd.
- Arweiniodd tua 30% o adolygiadau dyfarniadau heb eu cynllunio at ostyngiad neu waharddiad hyd at FYE 2020; mae'r nifer hwn wedi gostwng ers hynny i oddeutu 10%.
- Arweiniodd dros 40% o'r adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio at ostyngiad neu waharddiad yn FYE 2018 a FYE 2019. Gostyngodd hyn wedyn i oddeutu chwarter o FYE 2021 ymlaen – er gyda rhywfaint o gynnydd yn FYE 2023, pan oedd 70% o adolygiadau dyfarniadau yn cynnwys asesiad darparwr, a gostyngiad i dan bump ers FYE 2025.
- Er bod rhywfaint o amrywiad rhyngddynt, ar gyfer adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio, mae'r nifer a waharddwyd cyn asesiad yn debyg o FYE 2025 ymlaen i'r hyn yr oedd yn FYE 2019 a chyn hynny[5].

Mae effaith y newidiadau gweithredol a gyflwynwyd yn 2019 yn amlwg ar adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio a heb eu cynllunio – gyda newid mewn canlyniadau yn dechrau cyn y pandemig. Mae newidiadau dilynol wedi cael eu dylanwadu gan y cymysgedd o benderfyniadau mewnol a'r rhai sy'n ymwneud â darparwr asesu, gan gynnwys effaith achosion ciwio sy'n gofyn am asesiad darparwr oherwydd capasiti annigonol ar ôl y pandemig.

Siart 3.28: Canlyniadau'r adolygiad dyfarniadau yn ôl math o asesiad - hawlwyr o oedran gweithio

Source: DWP; Stat-Xplore.

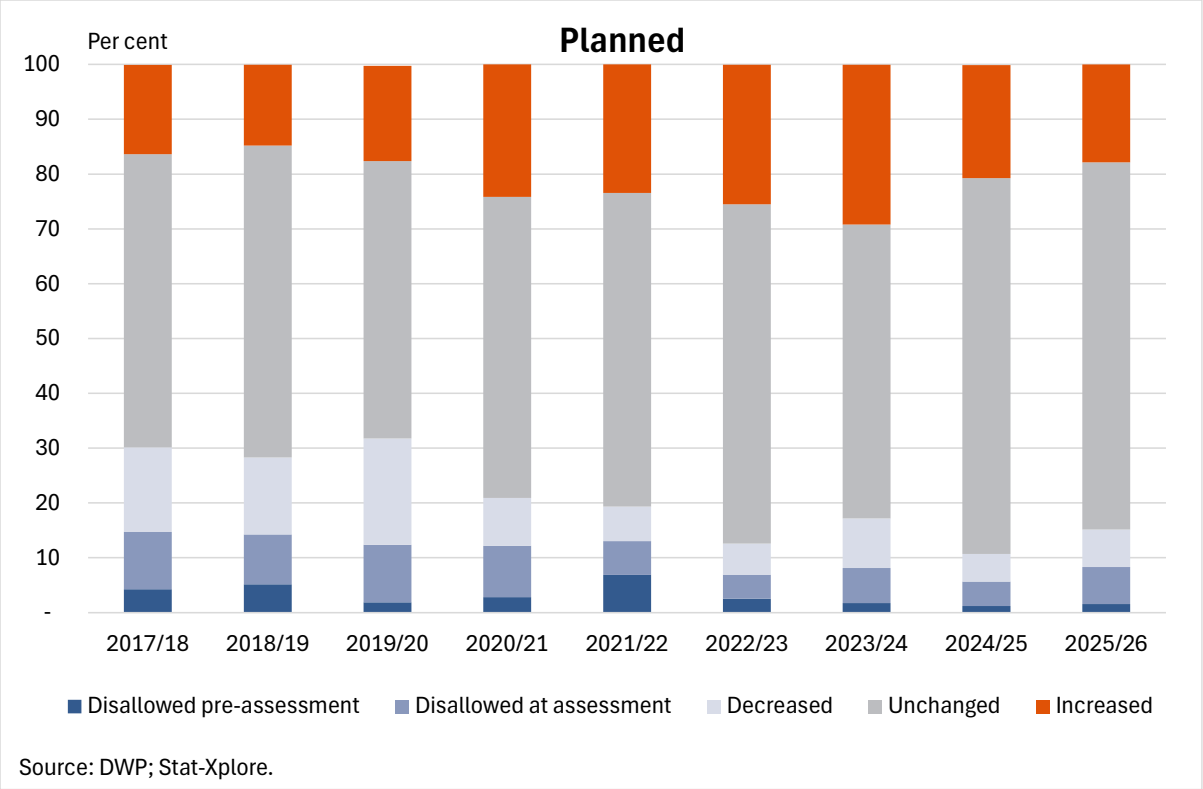

Source: DWP; Stat-Xplore.

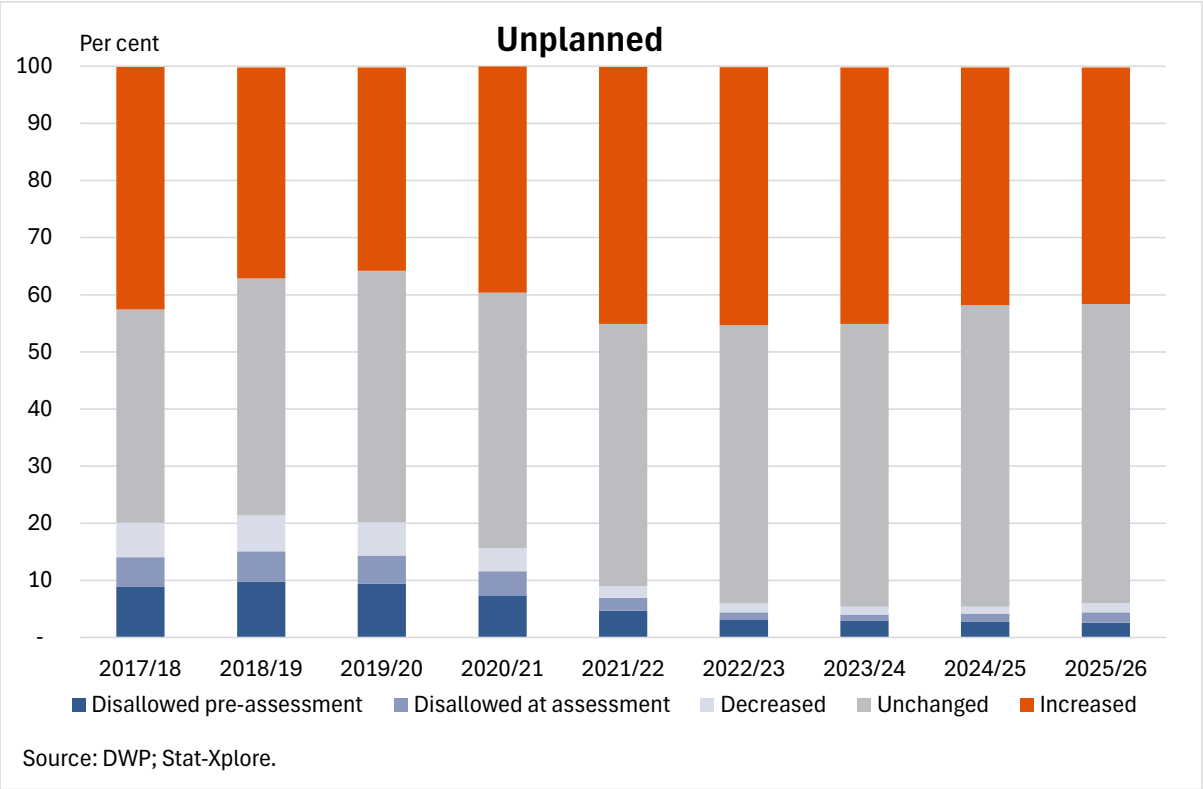
3.125 Ers 2019, mae'r rhan fwyaf o hawlwyr sydd wedi cyrraedd oedran pensiwn y wladwriaeth yn cael dyfarniad parhaus gydag adolygiad ysgafn ar ôl 10 mlynedd, sy'n golygu bod adolygiadau dyfarniad wedi'u cynllunio ar gyfer y grŵp hwn yn gymharol anghyffredin.

- Mae **Siart 3.29** yn dangos bod canlyniadau adolygiad dyfarniadau wedi'u cynllunio ar gyfer hawlwyr uwchlaw oedran pensiwn y wladwriaeth yn fwy hael na'r rhai ar gyfer hawlwyr o oedran gweithio, gyda chyfran fwy o gynnydd, a chyfran lai o ostyngiadau a gwaharddiadau.
- Mae gan adolygiadau dyfarniadau heb eu cynllunio ychydig yn is tebygolrwydd o arwain at ddyfarniad uwch nag ymhlith hawlwyr oedran gweithio, a thebygolrwydd llawer is o ostyngiadau a gwaharddiadau.

Siart 3.29: Canlyniadau'r adolygiad dyfarniadau yn ôl math o asesiad - hawlwyr oedran pensiwn y wladwriaeth

Source: DWP; Stat-Xplore.

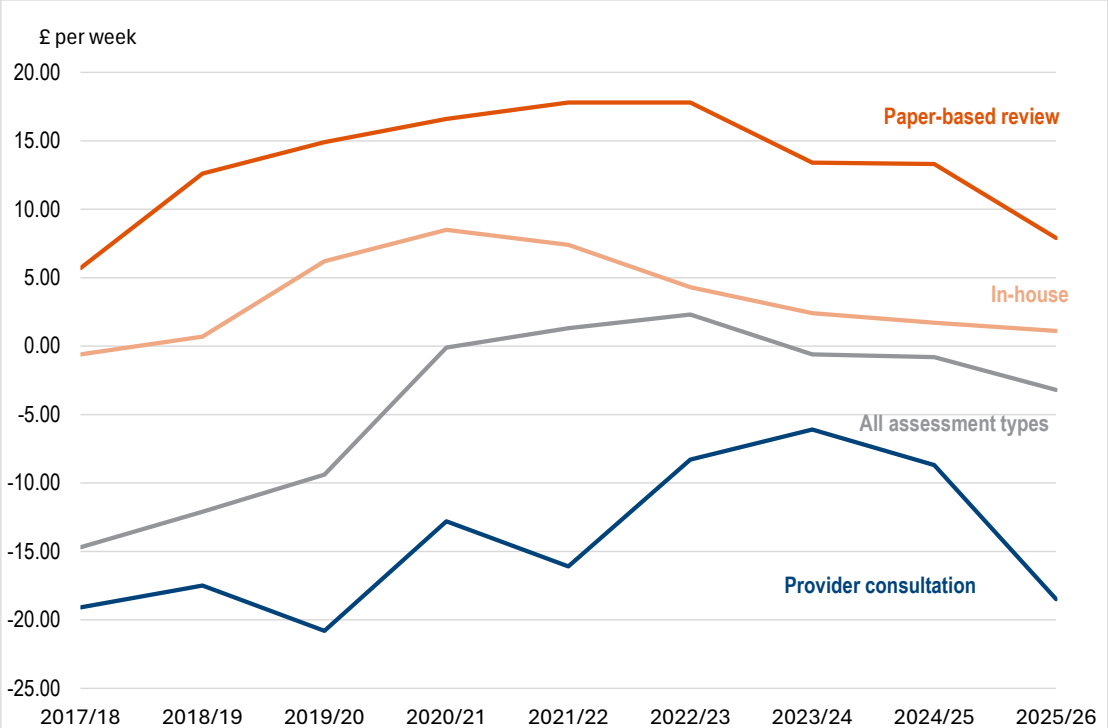
Source: DWP; Stat-Xplore.

3.126 Mae'r newid ariannol cyfartalog yn y dyfarniad yn yr adolygiad yn dibynnu ar gydbwysedd y cynnydd, gostyngiadau a gwaharddiadau, a'r newidiadau mewn dyfarniad a brofwyd gan yr hawlwyr hynny. Mae hyn yn rhoi gwell dealltwriaeth o'r effaith ar hawlwyr yn ei gyfanrwydd, ac ar wariant. Mae **Siart 3.30** yn dangos y newid cyfartalog

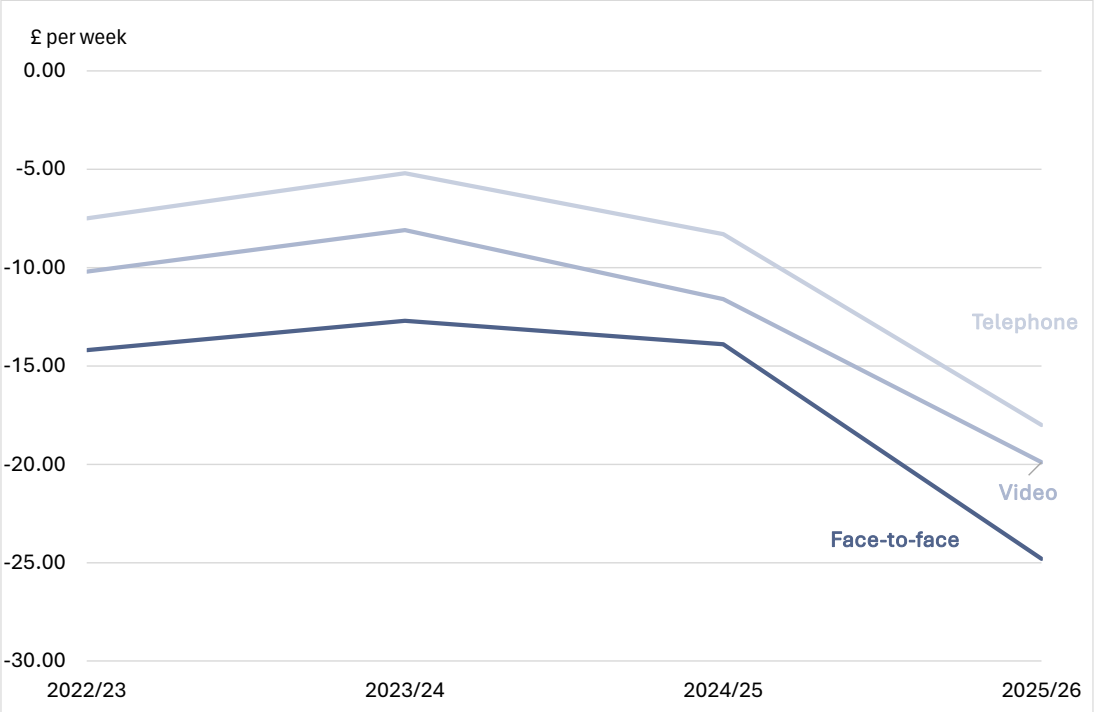
mewn dyfarniad wythnosol yn dilyn adolygiad dyfarniad wedi'u cynllunio, yn ôl math o asesiad, ac eithrio gwaharddiadau cyn-asesu (er enghraifft o ganlyniad i beidio â dychwelyd y ffurflen AR1W)[6]. Mae'n dangos:

- Cyn newidiadau 2019, arweiniodd penderfyniadau a wnaed yn fewnol heb asesiad darparwr at ychydig iawn o newid net, tra bod y rhai a oedd yn ymwneud ag ymgynghoriad â darparwyr yn lleihau'r dyfarniad tua £20 yr wythnos ar gyfartaledd, gan gynnwys y rhai a oedd wedi'u gwahardd yn gyfan gwbl.
- Ar draws pob math o asesu, roedd y newid cyfartalog mewn dyfarniadau wythnosol yn uwch yn dilyn y pandemig o'i gymharu â lefelau cyn y pandemig. Mae nifer gymharol isel o adolygiadau dyfarniadau sy'n cynnwys asesiad darparwr ar yr adeg hon yn golygu bod y newidiadau cyfartalog ar gyfer yr adolygiadau dyfarniadau hynny yn fwy cyfnewidiol. Fodd bynnag, er bod y pandemig wedi effeithio ar y cymysgedd o adolygiadau dyfarniadau a gliriwyd, mae'n debygol mai newidiadau gweinyddu 2019 oedd prif sbardun y newid mewn canlyniadau.
- O tua 2023, mae newidiadau dyfarniadau cyfartalog wedi gostwng, er nad ydynt wedi dychwelyd i'r rhai a welwyd cyn y pandemig eto. Mae'r gwahaniaeth rhwng y canlyniadau diweddaraf a chyn y pandemig yn fwy yn gyffredinol o ganlyniad i'r cymysgedd newidiol o'r dull asesu.
- Trwy gydol y cyfnod, arweiniodd adolygiadau ar bapur at y newid cyfartalog uchaf – cynnydd – mewn dyfarniadau wythnosol o'i gymharu â mathau eraill o asesu. Mae hyn yn debygol o adlewyrchu gwahaniaethau yn nodweddion achosion a ddewiswyd ar gyfer adolygiad papur.
- Ar gyfer y gwahanol sianeli ymgynghori, mae asesiadau wyneb yn wyneb wedi arwain at ostyngiadau cyson mwy mewn dyfarniadau na sianeli fideo a ffôn.

Siart 3.30: Newid ariannol cyfartalog yn dilyn adolygiad dyfarniad, yn ôl math o asesiad

Source: DWP; PIP Administrative data.

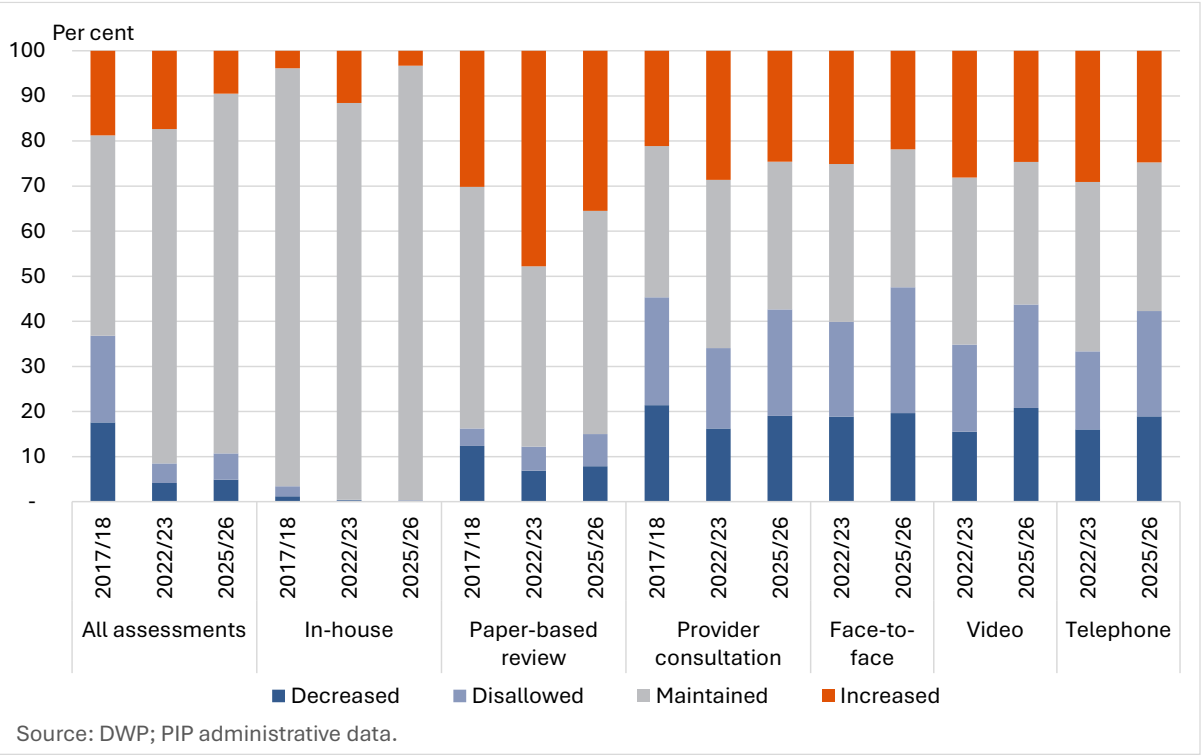

Source: DWP; PIP Administrative data.

3.127 Mae **Siart 3.31** yn dangos canlyniadau adolygiad dyfarniadau wedi'u cynllunio yn ôl dull asesu mewn tair blynedd benodol, ac eithrio gwaharddiadau cyn asesu. Mae'n dangos:

- Mae ymgynghoriadau darparwyr yn llawer mwy tebygol o arwain at newid dyfarniad na'r rhai a wneir yn fewnol heb asesiad darparwr. Mae hyn yn wir am gynnydd dyfarniadau yn ogystal â gostyngiadau a gwaharddiadau, sy'n ganlyniadau prin iawn ar gyfer penderfyniadau cwbl fewnol.
- Ar draws pob blwyddyn a math o asesiad, mae dyfarniadau sy'n aros yr un peth yn cyfrif am y nifer fwyaf o ganlyniadau. Ar gyfer ymgynghoriadau darparwyr, mae nifer y dyfarniadau sy'n aros yr un peth wedi bod yn debyg ar draws y rhan fwyaf o flynyddoedd. Fodd bynnag, ar gyfer adolygiadau papur a phenderfyniadau mewnol heb asesiad darparwr, roedd nifer is o benderfyniadau sy'n aros yr un peth yn FYE 2023 nag yn FYE 2018 neu FYE 2026.
- Roedd canlyniadau yn FYE 2026 ar lefel dull asesu tua hanner ffordd rhwng y rhai a welwyd yn FYE 2018 a FYE 2023. Fodd bynnag, oherwydd newidiadau yn y gymysgedd rhwng penderfyniadau mewnol a wnaed heb asesiad, a'r rhai a oedd yn cynnwys asesiad darparwr, roedd gostyngiadau a gwaharddiadau cyffredinol FYE 2026 yn llawer agosach at y rhai a welwyd yn FYE 2023, er bod maint y cynnydd yn sylweddol llai.
- Yn ôl sianel ymgynghori, mae gan wyneb yn wyneb ganlyniadau ychydig yn llai hael nag ymgynghoriadau fideo, sydd yn ei dro ychydig yn llai hael na'r ffôn. Fodd bynnag, mae'n bosibl bod o leiaf rhywfaint o'r gwahaniaeth hwn yn adlewyrchu gwahaniaethau yn y mathau o hawlwyr a asesir ym mhob sianel.

Siart 3.31: Canlyniadau'r adolygiad o ddyfarniadau, yn ôl math o asesiad

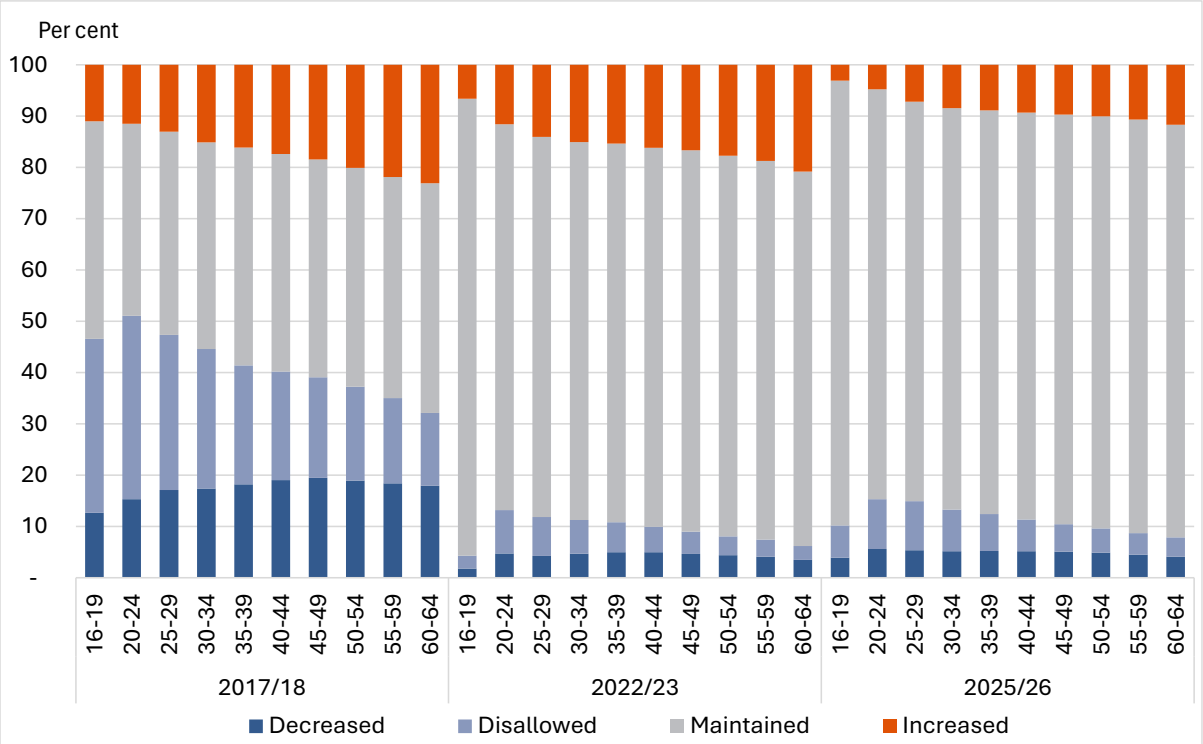

Source: DWP; PIP administrative data.

3.128 Mae **Siart 3.32** yn dangos canlyniadau adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio yn ôl grŵp oedran, mae'n dangos:

- Yn gyffredinol, mae newidiadau yn yr adolygiad dyfarniad yn dod yn fwy hael gydag oedran, ac eithrio pobl ifanc 20 i 24 oed o'i gymharu â'u cymheiriaid iau. Mae'r newid ar draws y 3 blynedd a ddangosir yn gyson yn fras ar draws pob grŵp oedran, ac eithrio bod gan bobl ifanc 16 i 19 oed debygolrwydd tebyg o ostyngiad neu wahardd yn FYE 2018 â phobl ifanc 25 i 29 oed, ond yn FYE 2023 roedd y tebygolrwydd hwnnw'n is ar gyfer pobl ifanc 16 i 19 oed nag unrhyw grŵp oedran arall, ac erbyn FYE 2026 roedd yn is nag ar gyfer unrhyw grŵp arall o dan 50 oed.
- Ar gyfer y grwpiau oedran cyfanredol ehangach, o dan 25 oed a thros 25 oed, mae gwahaniaeth clir yn y canlyniadau cyfartalog yn yr adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio, yn enwedig yn FYE 2018, ond ychydig o wahaniaeth rhwng y grwpiau hynny yn union y naill ochr a'r llall i'r llinell wahanu - byddai hyn yn berthnasol lle bynnag y cafodd ei dynnu.

Siart 3.32: Canlyniadau'r adolygiadau dyfarniadau, yn ôl oedran

Source: DWP; PIP administrative data.

Canlyniadau adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio yn ôl trefn yr adolygiad

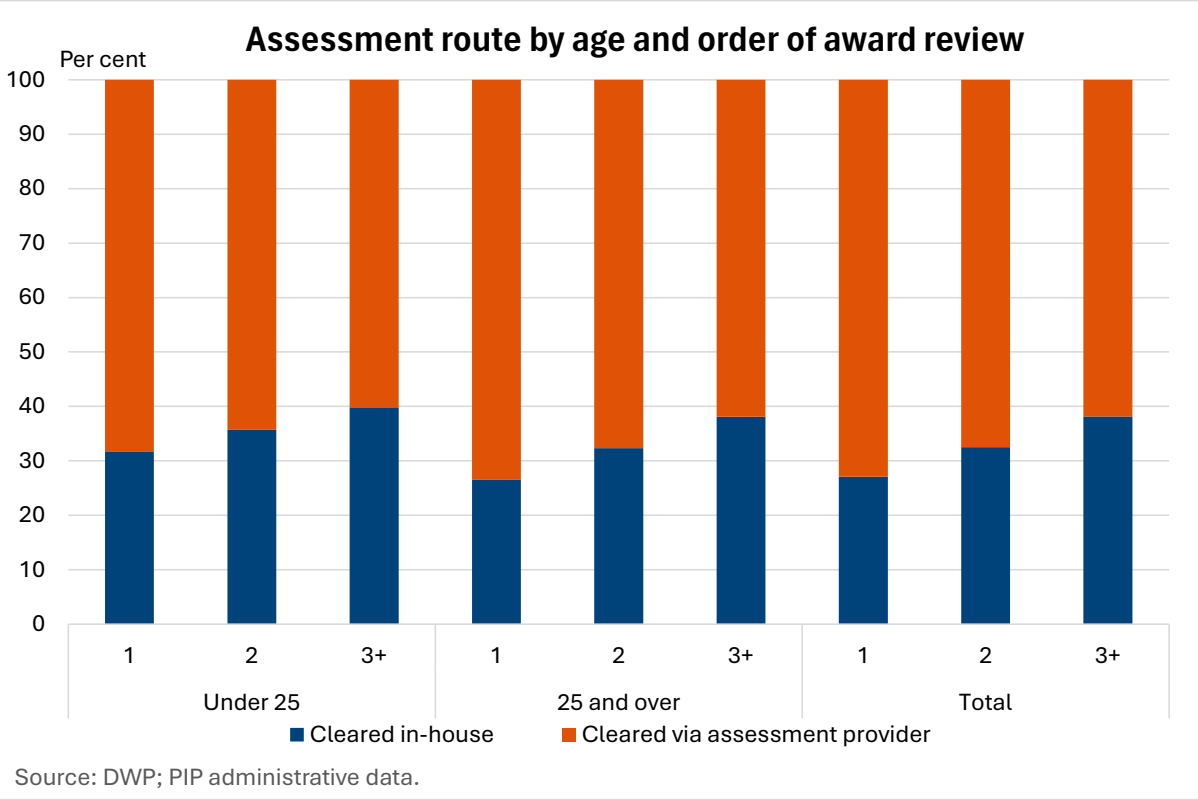
3.129 Mae'r adran hon yn archwilio canlyniadau adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio yn ôl trefn yr adolygiad – p'un a yw'n adolygiad cyntaf, ail neu drydydd a'r adolygiad dilynol. Mae'n seiliedig ar ganlyniadau ôl-anghydfod, sy'n cynrychioli canlyniadau yn dilyn penderfyniadau a wnaed trwy MRs ac apeliadau ac sy'n darparu golwg fwy cywir ar ganlyniadau a gwariant adolygiadau dyfarniadau terfynol. Gall apeliadau gymryd hyd at 18 mis i'w datrys ar ôl y penderfyniad cychwynnol, felly mae'r adran hon yn defnyddio

data ar glirio cychwynnol yn FYE 2024 fel y flwyddyn ddiweddaraf o ddata cyflawn ar yr adeg y cynhaliwyd y dadansoddiad. Sylwch, fodd bynnag, bod nifer llawer mwy o adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio yn cynnwys asesiad darparwr na'r blynyddoedd naill ochr neu'r llall, felly efallai na fydd ffigurau'n gynrychioliadol o flwyddyn arferol[7].

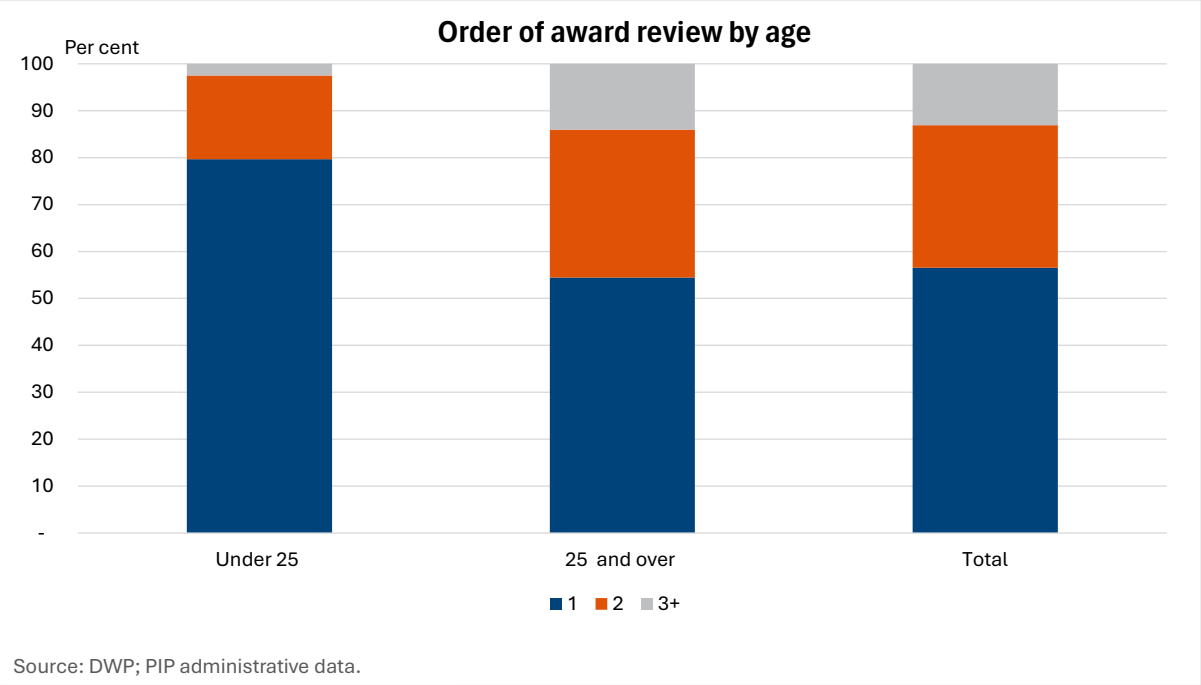
3.130 Mae **Siart 3.33** yn dangos adolygiadau dyfarniadau a gwblhawyd yn ôl faint o adolygiadau dyfarnu y mae hawlydd wedi'u cael, wedi'u rhannu yn ôl grwpiau oedran eang, gan wahaniaethu rhwng adolygiadau mewnol heb asesiad, a'r rhai sy'n ymwneud ag asesiadau darparwyr. Mae'n dangos:

- Y nifer uchaf o adolygiadau dyfarniadau oedd hawlwyr cyntaf, fel y byddai'n ddisgwyliedig, ar draws grwpiau oedran eang a llwybrau asesu. Mae'r rhain yn cyfrif am bron i 3 allan o 5 adolygiad, ond 4 allan o 5 ar gyfer pobl o dan 25 oed. Dim ond 3% o'r adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio ar gyfer pobl o dan 25 oed yw eu trydydd adolygiad neu adolygiad dilynol, sydd ddim yn syndod gan y bydd y rhan fwyaf o hawlwyr yn y grŵp oedran hwn yn troi'n 25 oed cyn cyrraedd y pwynt hwn.
- Cwblhawyd dwy ran o dair o'r adolygiadau dyfarniadau cyntaf wedi'u cynllunio gan ddarparwr asesu ar gyfer hawlwyr dros 25 oed, tra bod ychydig o dan 3 o bob 5 ar y llwybr hwn ar gyfer y rhai o dan 25 oed. Gostyngodd y nifer sy'n ymwneud ag asesiad darparwr gydag ail adolygiadau dyfarniadau arfaethedig a dilynol.

Siart 3.33: Cyfansoddiad adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio, penderfyniadau FYE 2024

Source: DWP; PIP administrative data.

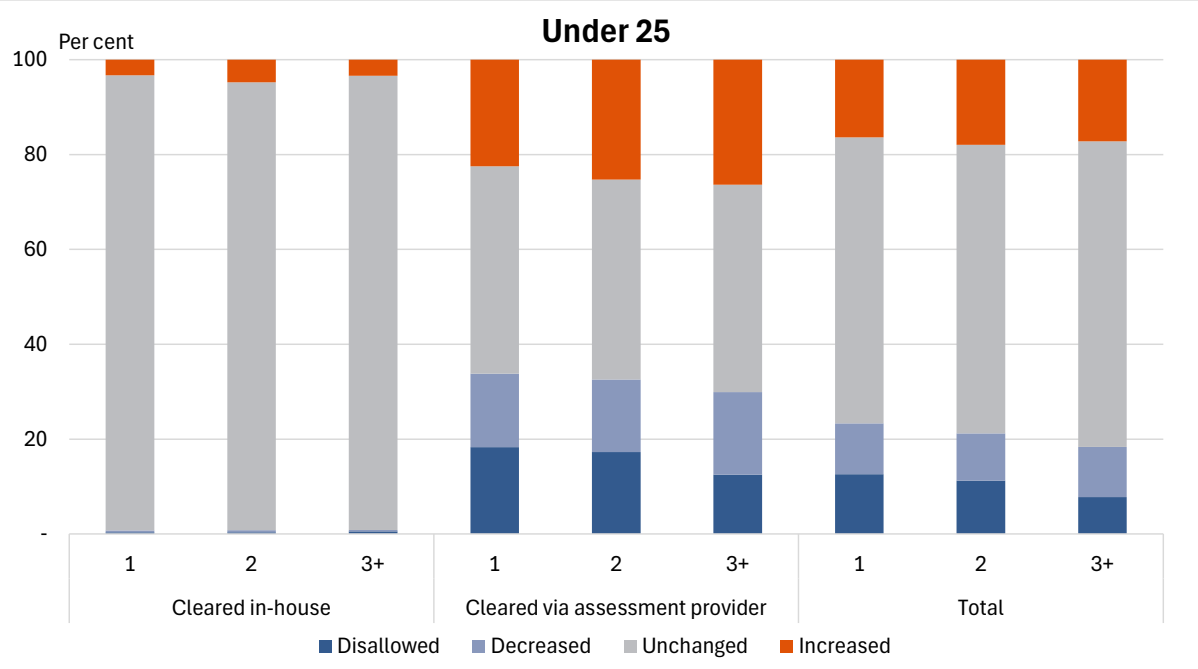

Source: DWP; PIP administrative data.

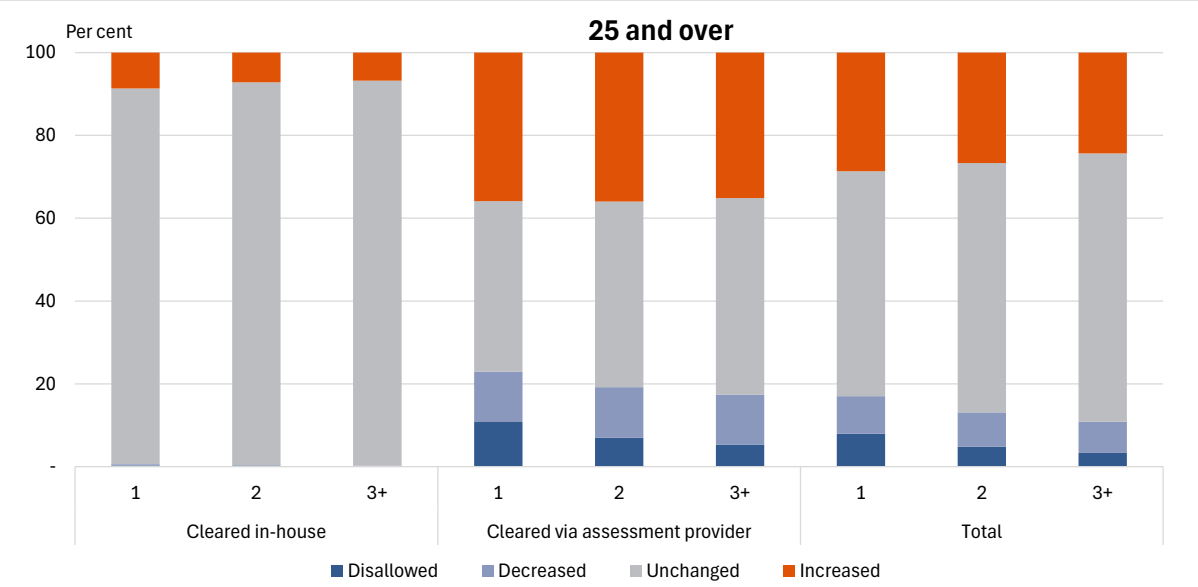
3.131 Mae **Siart 3.34** yn dangos niferoedd o ran adolygiadau dyfarniadau ar ôl anghydfod yn ôl canlyniad, llwybr asesu a rhif adolygiad dyfarniad. Mae'n eithrio gwaharddiadau cyn asesu nad ydynt yn dychwelyd i'r llwyth achosion, ond mae'n adlewyrchu canlyniadau sy'n dychwelyd i'r llwyth achosion o fewn 3 mis. Oni bai bod newid amgylchiadau wedi'i gofrestru yn y cyfamser, byddai gwaharddiadau o'r fath hefyd yn digwydd yn ddiweddarach o dan ymestyn dyfarniadau. Mae'n dangos:

- Yn gyffredinol, mae canlyniadau'n amrywio yn ôl trefn adolygu a llwybr asesu. Mae clirio mewnol yn cael eu cynnal yn llethol ar draws pob gorchymyn adolygu a grŵp oedran, gydag ychydig iawn o ostyngiadau, cynnydd neu waharddiadau.
- Ar gyfer hawlwyr 25 oed a hŷn, mae dyfarniadau a gynhelir yn dod yn fwy cyffredin wrth i orchymyn adolygu cynyddu. Mae hyn yn cyd-fynd â gostyngiadau a gwaharddiadau, tra bod y nifer a gynyddwyd yn parhau i fod yn gymharol sefydlog.
- Gwelir patrwm tebyg ar gyfer pobl o dan 25 oed, gyda dyfarniadau a gynhelir yn dod yn fwy cyffredin ar orchmynion adolygu uwch. Fodd bynnag, cymharol ychydig o hawlwyr sy'n cael trydydd adolygiad neu adolygiad dilynol wrth dal o dan 25, felly dylid dehongli'r canlyniadau hyn yn ofalus.

Siart 3.34: Canlyniadau adolygiadau dyfarniadau arfaethedig ar ôl anghydfodau yn ôl llwybr asesu a threfn yr adolygiad, penderfyniadau FYE 2024

Source: DWP; PIP administrative data.

Source: DWP; PIP administrative data.

Blwch 3.4: Y treial

Ni all dadansoddiad gweinyddol benderfynu a yw gwahaniaethau rhwng adolygiadau dyfarniadau wedi'u cynllunio a benderfynwyd yn gyfan gwbl fewnol heb asesiad darparwr a'r rhai sy'n ymwneud ag asesiad darparwr yn adlewyrchu effaith y broses asesu ei hun neu wahaniaethau yn yr achosion sy'n cael eu hasesu. Er mwyn mynd i'r afael â'r cwestiwn hwn, cynhaliodd DWP dreial ar hap.

Ym mis Medi 2022, cynhaliodd DWP dreial gyda chanlyniadau wedi'u dangos ym mis Chwefror 2024 – roedd hyn yn caniatáu newidiadau sy'n deillio o'r prosesau MR ac apeliadau. Amcan y treial oedd gwerthuso a oes gwahaniaeth gwirioneddol mewn canlyniadau rhwng achosion adolygu dyfarniadau wedi'u cynllunio sy'n cael eu hasesu drwy'r broses "busnes fel arfer" (BAU) a sefyllfa lle roedd angen asesiad ar bob adolygiad trwy ddarparwr asesu. Er bod y nifer wedi amrywio dros amser, rydym yn disgwyl bod tua thraean o'r adolygiadau dyfarniadau arfaethedig yn gofyn am asesiad pellach gan ymarferydd gofal iechyd.

Roedd y treial yn cynnwys grŵp triniaeth a grŵp rheoli BAU, pob un yn cynnwys 900 o achosion. Erbyn diwedd Ionawr 2024 roedd 97% o gyfranogwyr y treial wedi cael penderfyniad adolygiad dyfarniad. Ar y pwynt hwn, roedd 8% o ddyfarniadau adolygu wedi newid ar ôl ailystyried gorfodol (MR) ac apêl.

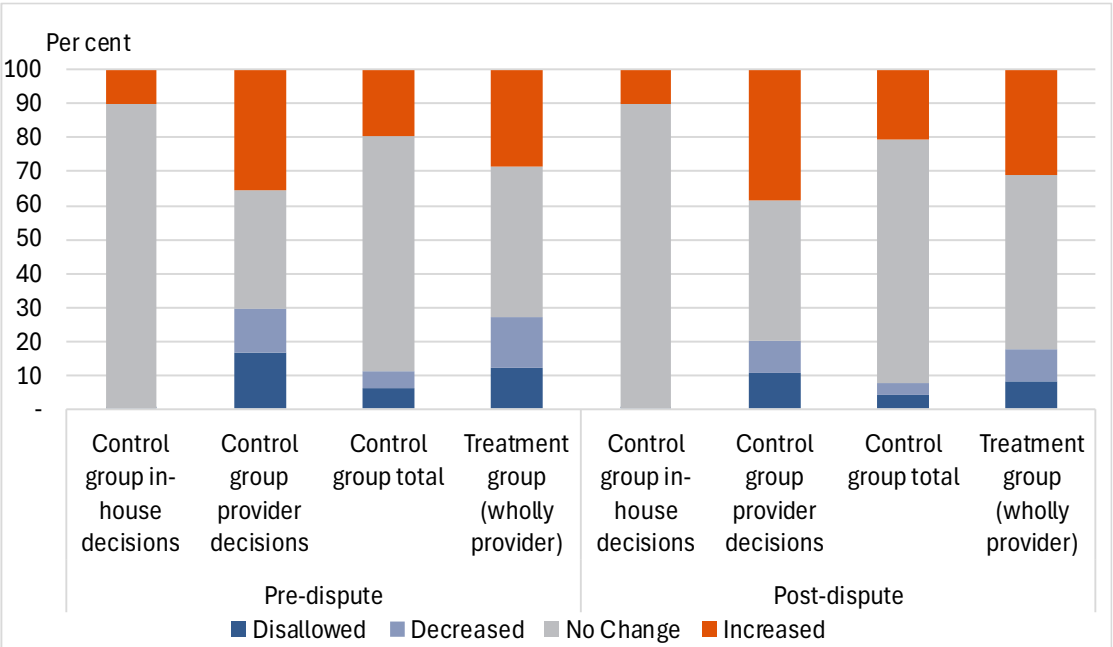
Y Canfyddiadau

Mae'r canlyniadau wedi'u crynhoi yn y siart. Roedd y canfyddiadau allweddol ar ôl i MRs ac apeliadau gael eu hystyried fel a ganlyn:

- Roedd dyfarniadau yn fwy tebygol o newid yn y driniaeth nag yn y grŵp rheoli. Roedd 72% o'r dyfarniadau grŵp rheoli heb newid o'i gymharu â 51% ymhlith y grŵp triniaeth.
- O fewn y grŵp triniaeth, cynyddodd 31% o achosion yn eu dyfarniad a gostyngwyd neu waharddwyd 17%. Mae hyn yn cymharu â dim ond 21% o achosion sydd â dyfarniad uwch yn y broses BAU. **Felly, mae asesiad gan ymarferydd gofal iechyd yn fwy tebygol o arwain at gynnydd mewn dyfarniad na phan wneir penderfyniad heb asesiad o'r fath.**
- Yr effaith net ar symiau dyfarnu oedd tua £1 yr wythnos mewn budd-dal, gyda'r grŵp triniaeth yn cael cynnydd net ychydig yn is. O ystyried maint y sampl, nid oedd y canlyniad hwn yn ystadegol arwyddocaol.

Parhad...

Siart 3.35 Canlyniadau'r treial

Source: DWP; PIP Administrative data

Mae'r treial hefyd yn tynnu sylw at wahaniaeth pellach rhwng penderfyniadau cwbl fewnol a'r rhai sy'n ymwneud â darparwr asesu. Fel y dengys y siart, prin y newidiodd canlyniadau ar gyfer penderfyniadau mewnol rhwng y penderfyniad cychwynnol a'r penderfyniad ôl-anghydfodau. Fodd bynnag, pan oedd asesiad darparwr yn gysylltiedig, roedd newidiadau sylweddol.

Gan dybio bod y ddwy sampl o 900 o achosion yn gynrychioladol, gallwn gasglu canlyniadau'r rhai yn y grŵp triniaeth a fyddai fel arall wedi cael penderfyniad cwbl fewnol. Mae hyn yn awgrymu y byddai dyfarniadau wedi bod yn ddigyfnewid mewn bron i chwech o bob deg achos, o'i gymharu â'r naw o bob deg o'r rhai a benderfynwyd yn gyfan gwbl fewnol. A byddai tua hanner y rhai y byddai eu dyfarniad wedi bod yn wahanol wedi cael cynnydd mewn dyfarniad.

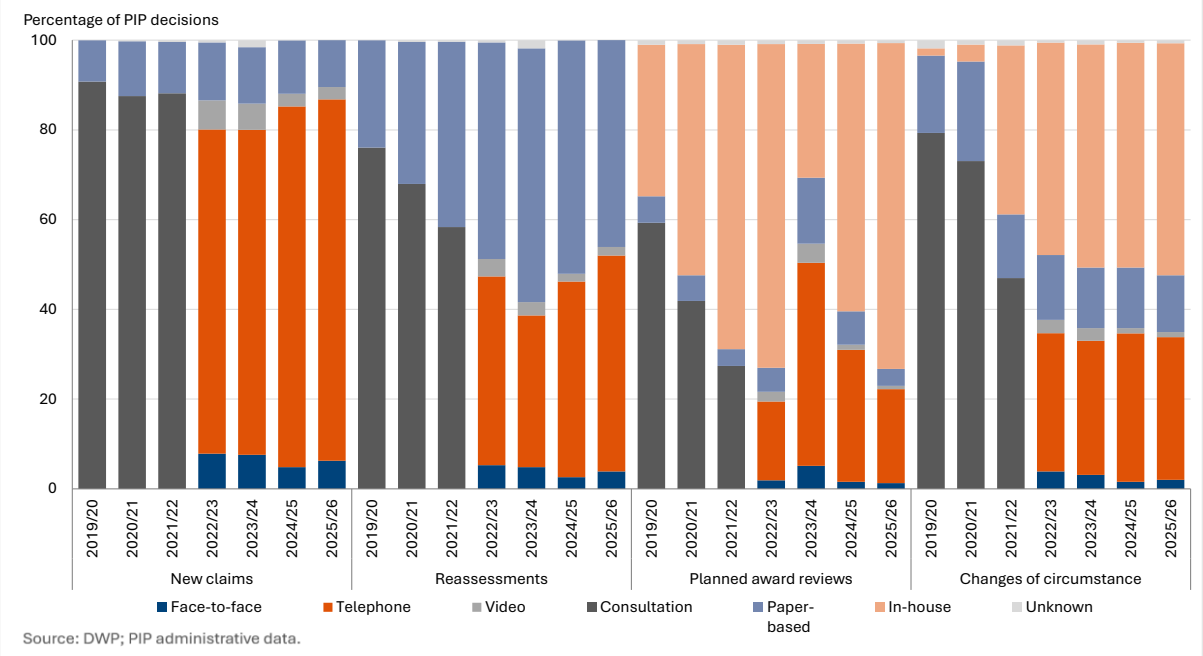
PIP a dulliau asesu

3.132 Cyn 2020 aseswyd mwyafrif yr hawlwyr a oedd yn cynnal asesiad iechyd PIP trwy ymgynghoriad wyneb yn wyneb â gweithiwr iechyd proffesiynol, gyda nifer fach o'r argymhellion yn cael eu gwneud 'ar bapur'. Yn ystod pandemig COVID-19, dyluniodd a gweithredodd DWP system gyflenwi aml-sianel o ymgynghoriadau asesu iechyd i fynd i'r afael â'r galw am ddulliau o bell o gynnal ymgynghoriadau a oedd yn cynnwys dros y ffôn neu alwad fideo. Yn ogystal â'r ceisiadau a benderfynwyd yn dilyn ymgynghoriad â gweithiwr iechyd proffesiynol, gall rhai ceisiadau gael eu hasesu gan weithiwr iechyd proffesiynol yn seiliedig ar dystiolaeth a gyflwynwyd (yn Seiliedig ar Bapur) neu gan Reolwr Achosion DWP yn unig (Mewnol). Ym mhob achos, gwneir y penderfyniad budd-dal gan Reolwr Achosion DWP (DWP, 2026a).

3.133 Ers hynny mae cyfathrebu dros y ffôn wedi dod yn brif ddull ymgynghoriadau asesu iechyd PIP. Rhwng mis Ebrill 2022 a mis Mawrth 2026 roedd ymgynghoriadau dros y ffôn yn gyfrifol am rhwng 70% ac 85% o asesiadau ceisiadau newydd PIP misol, gydag ymgynghoriadau wyneb yn wyneb fel arfer yn cyfrif am rhwng 5% a 10%. Mae dulliau asesu yn amrywio yn ôl math o benderfyniad PIP. Mae **Siart 3.36** yn dangos dosbarthiad y dulliau asesu a ddefnyddir ar gyfer pob math o benderfyniad PIP, a sut mae'r rhain wedi newid dros amser. Lle mae data ar gael, ffôn fu'r brif sianel ar gyfer ymgynghoriadau. Mae ailasesiadau DLA, y mwyafrif ohonynt yn hawlwyr DLA plant sy'n trosglwyddo i PIP yn 16 oed dros y cyfnod a gyflwynwyd, yn dangos nifer uwch o asesiadau papur na cheisiadau newydd. Mae gan adolygiadau dyfarniadau a newidiadau mewn amgylchiadau gyfraddau uwch o asesiadau papur a mewnol, sy'n adlewyrchu'r ffaith bod asesiad wedi'i wneud o'r blaen a bod digon o dystiolaeth ar gael.

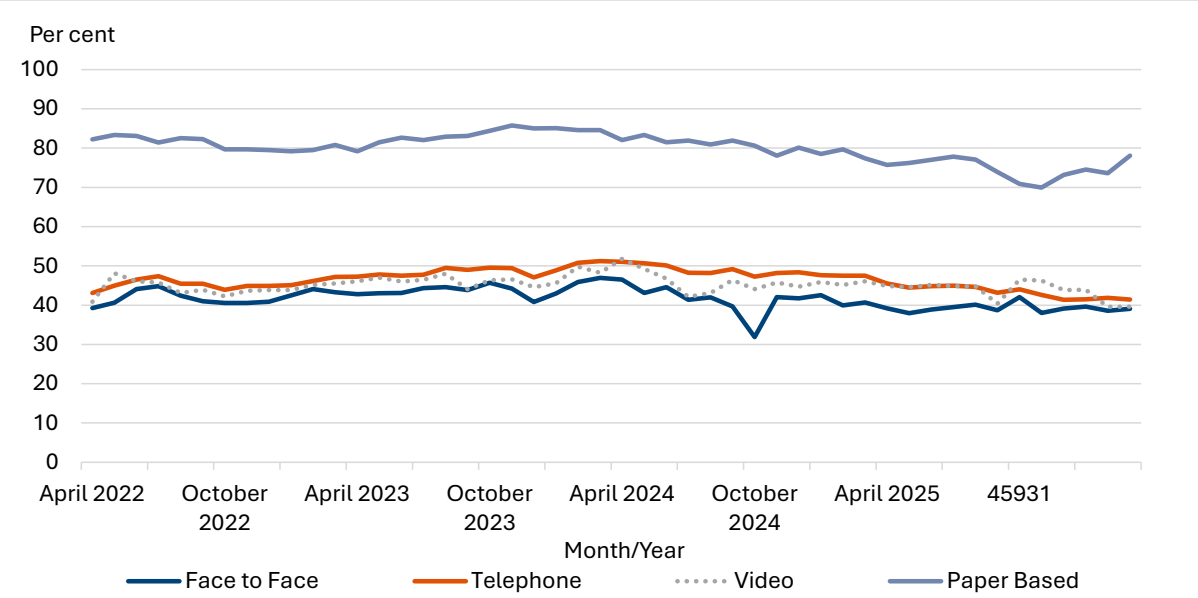
3.134 Mae'r amrywiad mewn dulliau asesu ar gyfer ailasesiadau DLA, adolygiadau dyfarniadau a newidiadau mewn amgylchiadau dros y blynyddoedd a ddangosir yn dibynnu'n rhannol ar y cymysgedd o achosion sy'n cael eu trin, ond hefyd oherwydd amrywiadau yn y capasiti sydd ar gael. Arweiniodd prinder cymharol capasiti asesu darparwyr yn FYEs 2022 a 2023 at achosion a oedd angen asesiad yn cael eu 'ciwio' tra bod y rhai nad oeddent yn parhau i gael eu clirio. Cynyddodd capasiti darparwyr yn FYE 2024 gan arwain at yr adolygiadau 'ciwio' hyn yn cael eu clirio, ac ar adegau anfonwyd pob adolygiad at ddarparwyr ar gyfer asesiad (er nad oedd bob amser yn cynnwys ymgynghoriad). Cyflwynwyd penderfyniadau mewnol ar gyfer newidiadau mewn amgylchiadau (neu adolygiadau dyfarniad heb eu cynllunio) ar sail eang yn FYE 2022, gan arwain at gynnydd sylweddol yn y nifer lle gwnaed y penderfyniad fel hyn.

Siart 3.36: Penderfyniadau PIP yn ôl math o benderfyniad a'r dull asesu, blynyddoedd ariannol sydd ar gael hyd at 2025/26

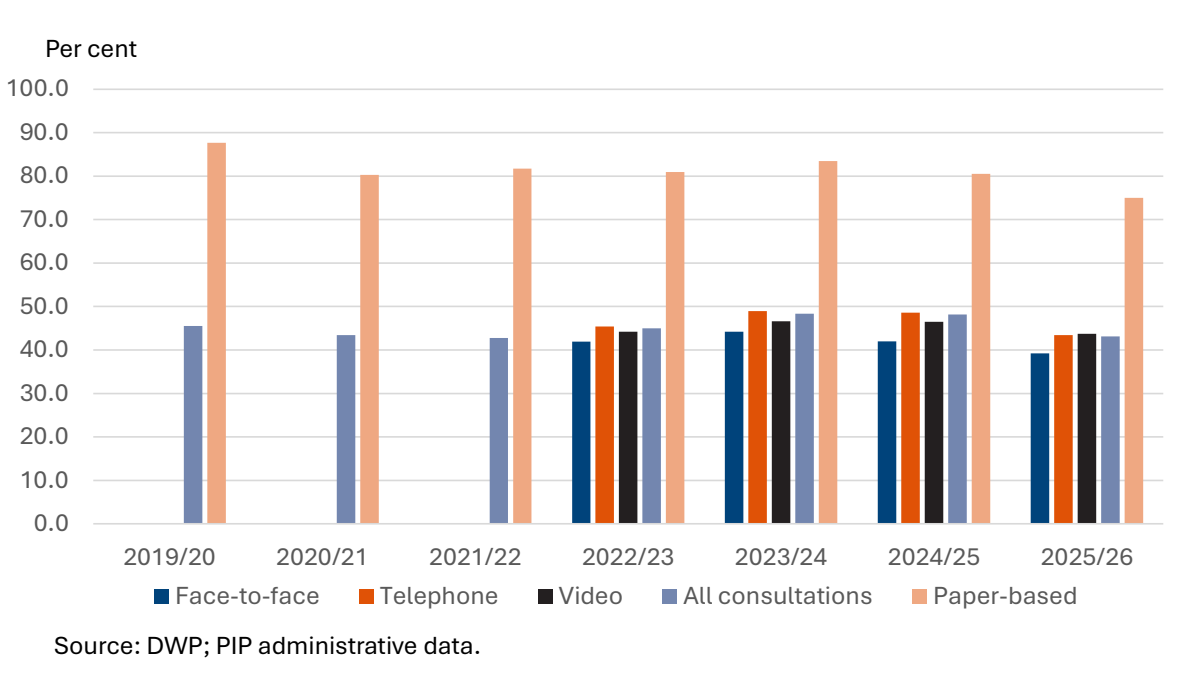

3.135 Gwelir gwahaniaethau yn y gyfradd ddyfarnu rhwng gwahanol ddulliau asesu. Mae **Siart 3.37** yn dangos y cyfraddau dyfarnu misol ar gyfer ceisiadau newydd PIP a gwblhaodd asesiad iechyd. Gwelir bod cyfraddau dyfarnu ar ôl ymgynghoriadau ffôn yn gyson uwch na'r rhai sy'n dilyn ymgynghoriadau wyneb yn wyneb, fel arfer o 4% i 5%, tra bod y cyfraddau ar gyfer ymgynghoriadau fideo yn debyg i'r modd ffôn.

Siart 3.37: Cyfradd dyfarnu ceisiadau newydd PIP yn ôl modd asesu, Ebrill 2022 i Fawrth 2026

Source: DWP; PIP administrative data.

Source: DWP; PIP administrative data.

3.136 Oherwydd bod gwahanol fathau o hawlwyr yn fwy tebygol o gael gwahanol ddulliau asesu, mae'n debygol bod o leiaf rhywfaint o'r gwahaniaeth rhwng gwahanol ddulliau

asesu oherwydd gwahaniaethau mewn cyfansoddiad, ac nid o ganlyniad i'r dull ei hun. Mae hyn yn fwyaf amlwg gydag asesiadau ar bapur, lle mae'r nam swyddogaethol a'r hawl yn llawer cliriach o'r ddogfennaeth bapur, ac felly yn debygol o fod yn hawlwyr â namau mwy difrifol yn bennaf. Mae gan asesiadau papur cyfradd ddyfarnu sylweddol uwch na dulliau eraill.

3.137 Mae gwahaniaethau tebyg rhwng dulliau yn amlwg ar gyfer mathau eraill o benderfyniadau PIP. Dangosodd **Siart 3.31** yn yr adran ar adolygiadau dyfarniadau canlyniadau adolygiad dyfarniad PIP yn ôl modd asesu. Mae asesiadau wyneb yn wyneb yn rhoi nifer is o ganlyniadau cyfradd uwch a chyfrannau uwch o ganlyniadau cyfradd wedi'u gwahardd (lle mae dyfarniad PIP yn dod i ben) a chanlyniadau cyfradd is o'i gymharu ag ymgynghoriadau ffôn neu fideo ar gyfer yr un flwyddyn ariannol. Mae asesiadau papur yn dangos cyfrannau uwch o'r un gyfradd a chanlyniadau cyfradd uwch na'r dulliau ymgynghori. Mae pob asesiad proffesiynol gofal iechyd, p'un a yw'n cynnwys ymgynghoriad neu beidio, yn sylweddol fwy tebygol o arwain at fwy o ddyfarniadau na'r penderfyniadau hynny a wneir yn fewnol heb asesiad proffesiynol gofal iechyd. Gall asesiadau o'r fath hefyd arwain at lai o ddyfarniadau neu waharddiadau, ond dim ond nifer fach iawn o benderfyniadau mewnol sydd â'r canlyniadau hyn.

Treial y Sianeli Asesiad Iechyd

3.81 Gan fod nodweddion hawlwyr sy'n cael gwahanol ddulliau asesu yn debygol o fod yn wahanol, mae'n debygol bod o leiaf rhai o'r gwahaniaethau a arsylwir rhwng canlyniadau yn ôl modd yn ganlyniad i wahaniaethau cyfansoddiad, yn hytrach na'r modd ei hun. Nod Treial y Sianeli Asesiad Iechyd oedd gwerthuso sut roedd asesiadau ffôn ac asesiadau fideo yn gweithio o'i gymharu ag asesiadau wyneb yn wyneb rhwng Mai 2022 ac Ionawr 2023, yn enwedig i geisio rheoli gwahaniaethau mewn nodweddion rhwng y gwahanol ddulliau (DWP, 2026b).

3.82 Cymharodd y treial ganlyniadau dyfarniad ar draws sianeli ar gyfer pobl sydd wedi mynychu asesiad PIP cychwynnol, a oedd yn gymwys i fynychu pob un o'r tair sianel, ac y dyrannwyd eu hasesiad yn awtomatig i un o'r sianeli hynny. O ganlyniad, eithriwyd pobl nad oeddent yn gallu defnyddio sianel benodol, neu a ddyrannwyd â llaw i sianel - e.e. fel addasiad rhesymol. Roedd yr achosion eithriedig hyn yn annhebygol o fod yn gynrychioliadol o geisiadau cychwynnol yn ei gyfanrwydd - felly ni ellir cymharu'r canlyniadau a welwyd yn y treial â chanlyniadau cyffredinol asesiadau cychwynnol a gynhaliwyd ar yr un pryd; dim ond ar draws y gwahanol sianeli y gellid cymharu canlyniadau.

3.83 Nid oedd asesiadau papur wedi'u cynnwys, oherwydd nid yw'r rhain yn cynnwys ymgynghoriad â gweithiwr gofal iechyd proffesiynol, sy'n golygu y byddai unrhyw dreial wedi gorfod rhoi llawer o hawlwyr trwy ymgynghoriad diangen, ac roedd y gwahaniaethau mewn canlyniadau rhwng asesiadau papur ac ymgynghori yn ganlyniad adnabyddus a dealladwy o'r broses weithredol. Nid oedd y treial hefyd yn cynnwys adolygiadau dyfarniadau neu ailasesiadau gan Lwfans Byw i'r Anabl.

3.84 Gwnaethpwyd dyrannu i sianel asesu mewn ffordd a oedd ar hap, neu'n ddigon agos at ar hap, a chyda chymhwysedd wedi'i gyfyngu i hawlwyr a allai fod wedi defnyddio unrhyw un o'r tair sianel ar gyfer asesiad cychwynnol, creodd hyn grwpiau cymharol yn fras ac yn lleihau effeithiau dethol, sef gwahaniaethau mewn canlyniadau sy'n codi oherwydd bod hawlwyr sy'n dewis neu'n symud i mewn i grŵp penodol yn wahanol i'r rhai nad ydynt. Er mwyn penderfynu a oedd y mecanweithiau dyrannu presennol a ddefnyddiwyd gan y darparwyr asesu iechyd yn ddiduedd, gwerthuswyd sampl o asesiadau. Dangosodd y profion hyn nad oedd y prosesau presennol yn cyflwyno rhagfarn arsylladwy ac nad oedd angen unrhyw newidiadau i gyflawni gweithredol ar gyfer y treial.

3.85 Roedd dros 260,000 o asesiadau cychwynnol PIP yn bodloni'r meini prawf ar gyfer eu cynnwys yn y treial a dadansoddwyd canlyniadau gan y sianel y dyrannwyd hawlwyr iddi yn wreiddiol a'r sianel y maent yn mynychu. Yn ogystal, olrhain canlyniadau hawlwyr hyd at gamau MR ac apêl lle bo'n berthnasol, gan sicrhau asesiad cynhwysfawr o wneud penderfyniadau ac effeithiau'r dyfodol ar draws taith lawn y cwsmer.

3.86 Nid oedd y treial yn nodi canlyniadau dyfarnu a oedd yn sylweddol wahanol rhwng pobl a ddyrannwyd i sianeli wyneb yn wyneb ac o bell, neu fod sianel benodol yn cael effaith ar wariant budd-daliadau a oedd yn sylweddol wahanol i unrhyw sianel arall.

3.87 Mae prif ganfyddiadau'r treial ar gyfer asesiadau PIP fel a ganlyn:

- Nid oedd nifer yr hawlwyr a ddyfarnwyd PIP ar ôl cael asesiad wyneb yn wyneb yn wahanol iawn i'r nifer a ddyfarnwyd ar ôl cael sianel o bell.
- Dyfarnwyd PIP i 50% o'r hawlwyr pan ddyrannwyd asesiad wyneb yn wyneb iddynt, tra dyfarnwyd PIP i 50% a 49% o'r hawlwyr pan ddyrannwyd asesiad fideo ac asesiad ffôn, yn y drefn honno.
- Newidiodd llai na 10% o'r hawlwyr (24,600) eu sianel ymgynghori allan o 254,000 a gafodd ganlyniad wedi'i nodi. Symudodd y mwyafrif (55%) o'r rhain o wyneb yn wyneb i'r ffôn.
- Roedd hawlwyr a newidiodd sianel yn tueddu i gael dyfarniad uwch ar gyfartaledd (waeth beth fo'r sianel y cawsant eu hasesu ynddi yn y pen draw), o'i gymharu â'r rhai a arhosodd yn eu sianel a ddyrannwyd yn wreiddiol.
- Roedd newid sianel yn gysylltiedig â gwahaniaeth bach mewn canlyniadau a gwerthoedd dyfarniadau, ond roedd yr effaith yn gymharol fach, ac roedd hyn yn cael ei briodoli i raddau helaeth i effeithiau dethol, yn hytrach na'r sianel asesu ei hun.

3.88 Mae **Tabl 3.1** yn dangos map gwres sy'n cymharu canlyniadau ariannol wythnosol cyfartalog yn ôl sianel ddyranedig a sianel fynychu. Gwelwyd y canlyniadau ariannol isaf lle mynychodd hawlwyr yr un sianel y cawsant eu dyrannu iddi. Yn gyffredinol, roedd canlyniadau ariannol uwch yn gysylltiedig â hawlwyr yn mynychu sianel wahanol i'r un a ddyrannwyd iddynt. Mae'r ffigurau'n cynnwys gwaharddiadau.

Tabl 3.1: Budd-dal wythnosol cyfartalog (£) a ddyfarnwyd ar gyfer asesiadau PIP Treial y Sianeli Asesiad Iechyd

Sianel wedi'i neilltuo	Mynychwyd: F2F	Mynychwyd: Fideo	Mynychwyd: Ffôn
F2F	48.90	57.79	59.58
Fideo	59.05	50.04	55.02
Ffôn	60.05	53.66	50.71

Ffynhonnell: Data sianeli asesiad iechyd

3.89 Daeth y dystiolaeth o'r treial i'r casgliad bod canlyniadau asesu yn annibynnol i raddau helaeth ar sianel ymgynghori ac yn cael eu gyrru yn fwy gan amgylchiadau'r hawlydd nag gan y dull asesu.

PIP ac all-lif

3.90 Mae yna wahanol ffyrdd y gellir mesur all-lif, yn ogystal â gwahanol resymau pam eu bod yn digwydd. Fel gyda llawer o fudd-daliadau eraill, po hiraf y mae hawlydd yn cael budd-dal amdano, y lleiaf tebygol y bydd yn symud oddi arno. Mae **Siart 3.39** yn dangos dau o'r mesurau sydd ar gael: nifer y carfannau mewnlif dethol sy'n parhau i gael y budd-dal ar adeg benodol yn ddiweddarach, a chyfran y bobl sydd wedi cyrraedd cyfnod penodol ar fudd-dal, sydd wedyn yn gadael y budd-dal yn y flwyddyn ganlynol. Yn y ddau achos, os yw hawlydd yna'n dychwelyd i PIP, mae hynny'n cael ei drin fel cais newydd.

3.91 Mae'r panel cyntaf yn dangos yn glir sut mae carfanau o geisiadau i PIP, y dyfarnwyd eu dyfarniad mewn blynyddoedd penodol, yn lleihau eu maint dros amser. Mae'r rhain yn cael eu cyflwyno fel canrannau sy'n weddill ar y budd-dal gan fod y carfanau o wahanol feintiau. Gan fod hyd yn cael ei fesur mewn perthynas â'r dyddiad clirio cais, yn hytrach na dyddiad cofrestru, bydd yr hyd effeithiol yn amrywio gyda pha mor gyflym y cyrhaeddir penderfyniad ar y cais, ac mae hyn wedi amrywio dros amser.

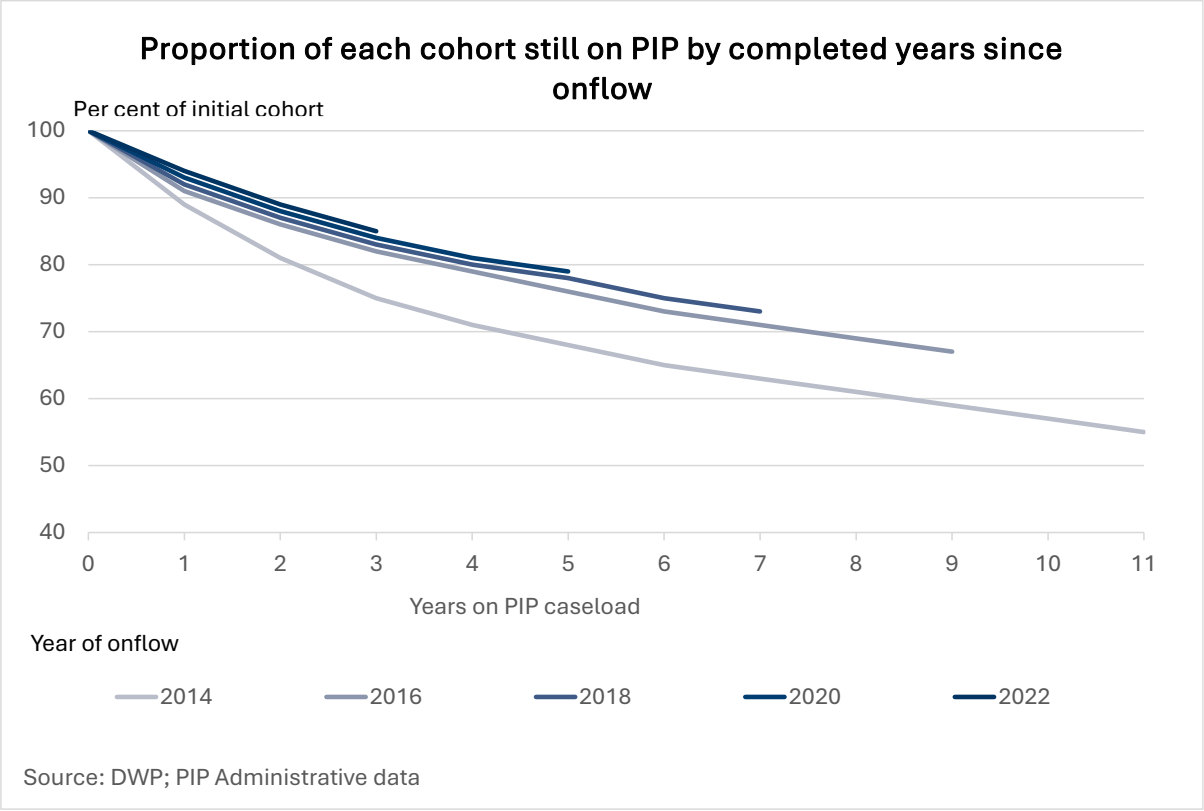
3.92 Er bod y cyfrannau sy'n weddill ar fudd-dal yn debyg ar gyfer carfanau 2014 a 2016, mae carfanau 2018 a 2020 yn dangos cyfraddau all-lif is - h.y. mwy o hawlwyr ym mhob carfan yn parhau i gael PIP. Mae carfan 2022 yn dangos arwydd cychwynnol o fod ganddynt gyfradd all-lif hyd yn oed is na 2020. Er enghraifft, roedd 82% o'r hawlwyr a ddyfarnwyd yn 2016 yn dal i hawlio ar ôl 3 blynedd, tra ar gyfer carfan 2022 roedd hynny wedi codi i 85%. Er bod y cyfrannau sy'n weddill ar fudd-dal yn debyg ar gyfer carfanau 2014 a 2016, mae carfannau 2018 a 2020 yn dangos cyfraddau all-lif is - h.y. mwy o hawlwyr ym mhob carfan yn parhau i gael PIP. Mae carfan 2022 yn dangos arwydd cychwynnol o fod ganddo gyfradd all-lif hyd yn oed is na 2020. Er enghraifft, roedd 82% o'r hawlwyr a ddyfarnwyd yn 2016 yn dal i hawlio ar ôl 3 blined, tra ar gyfer carfan 2022 roedd hynny wedi codi i 85%.

3.93 Mae'r ail banel yn dangos y tebygolrwydd o adael PIP yn y flwyddyn nesaf o ystyried bod yr hawlydd wedi cyrraedd hyd penodol - neu'r 'tebygolrwydd amodol' o adael, yn ôl blwyddyn y

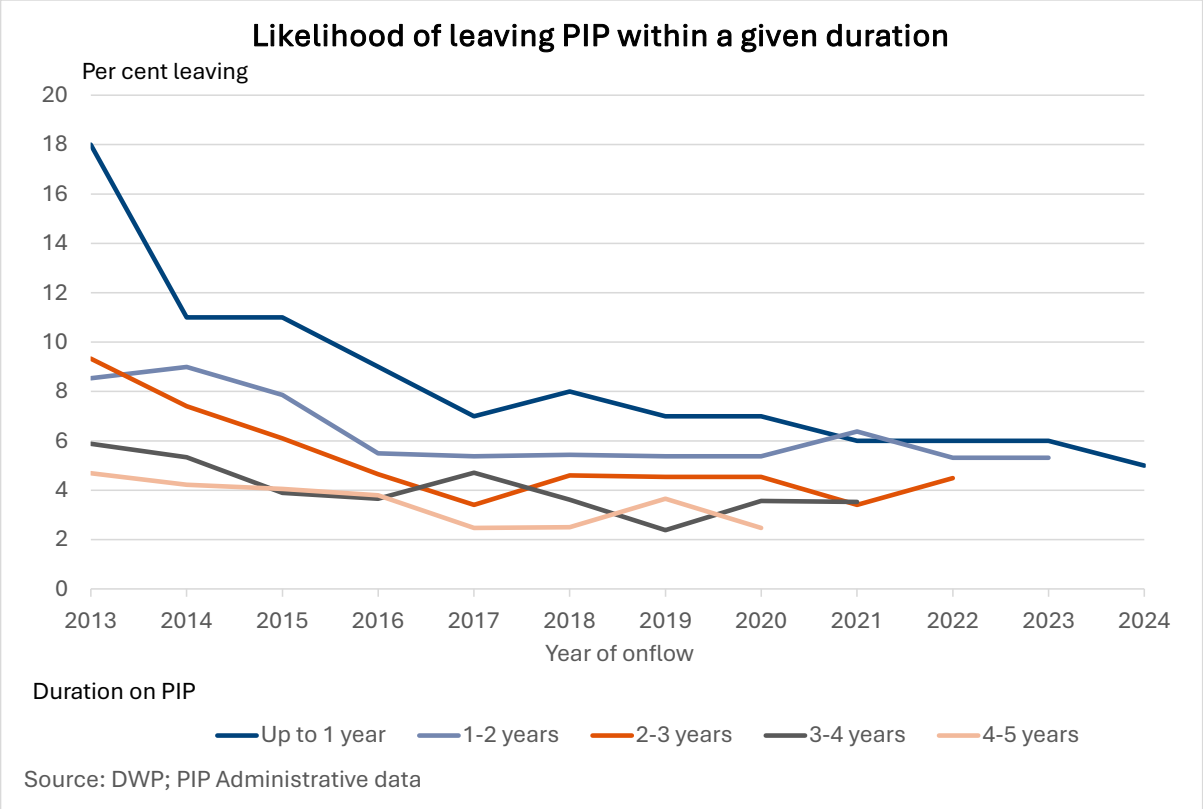
garfan mewnlif. Mae'r tebygolrwydd o adael wedi gostwng dros amser, yn fwyaf amlwg ar gyfer carfan mewnlif 2017 (heb ei ddangos) ymlaen - y rhai lle byddai'r achosion gyda dyfarniadau 2 flynedd (y mwyaf cyffredin) yn cyrraedd eu hadolygiad o 2019 ymlaen - sy'n cyd-fynd â chyflwyno 'gwneud penderfyniadau holistaidd'.

3.94 Mae'r dadansoddiad hwn yn cynnwys ceisiadau newydd a hawlwyr sy'n symud o DLA, yn bennaf o dan y rhaglen 'cyflwyno PIP llawn'. Bydd y rhaglen hon yn effeithio'n arbennig ar garfannau 2016 a 2018 – 62% a 53% o'r hawliadau yn y blynyddoedd hynny, yn y drefn honno, yn dod o DLA. Bydd hawlwyr o'r fath eisoes wedi cael sawl blwyddyn o hawlio budd-dal anabledd, a gallem ddisgwyl i fod wedi lleihau'r tebygolrwydd cyfartalog o adael wedyn, o ystyried bod y tebygolrwydd o adael PIP ar ei uchaf i'r rhai sydd newydd ymuno â'r budd-dal. Heb y rhain, mae'n bosibl y byddai'r tebygolrwydd cyffredinol o adael PIP wedi bod yn uwch ar gyfer y carfanau hyn, gan wneud y gwahaniaeth gyda'r carfanau diweddarach hyd yn oed yn fwy.

Siart 3.38: All-lif o PIP

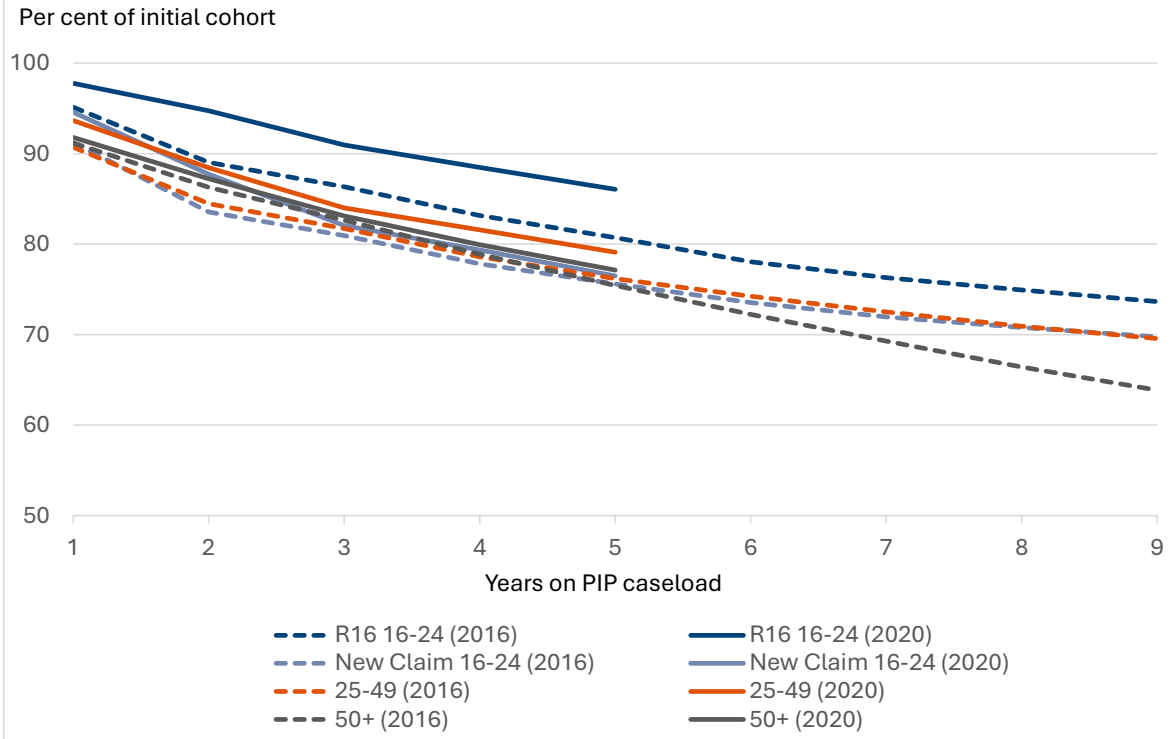
Source: DWP; PIP Administrative data

3.95 Mae **Siart 3.40** yn dangos nifer yr hawlwyr sy'n aros ar PIP dros amser yn ôl grŵp oedran a blwyddyn carfan. Gwelir patrwm tebyg ar draws pob grŵp oedran, gyda chadw ar PIP yn gyffredinol yn cynyddu ymhlith carfannau a ddyfarnwyd yn fwy diweddar. Hawlwyr ifanc a drosglwyddodd i PIP o DLA Child fel achos 16 (R16) oedd y lleiaf tebygol o adael y budd-dal. Nid oedd llawer o wahaniaeth rhwng hawlwyr ifanc a ymunodd fel ceisiadau newydd a'r rhai a ymunodd rhwng 25 a 49 oed. Roedd hawlwyr hŷn yn fwy tebygol o adael y llwyth achosion. Fodd bynnag, fel y dangosir yn **Siart 3.39**, mae'r rhesymau dros adael yn wahanol yn ôl oedran. Mae cyfraddau marwolaeth yn cynyddu gydag oedran, gyda chymharol ychydig o hawlwyr 50 oed a hŷn yn gadael PIP am resymau heblaw marwolaeth.

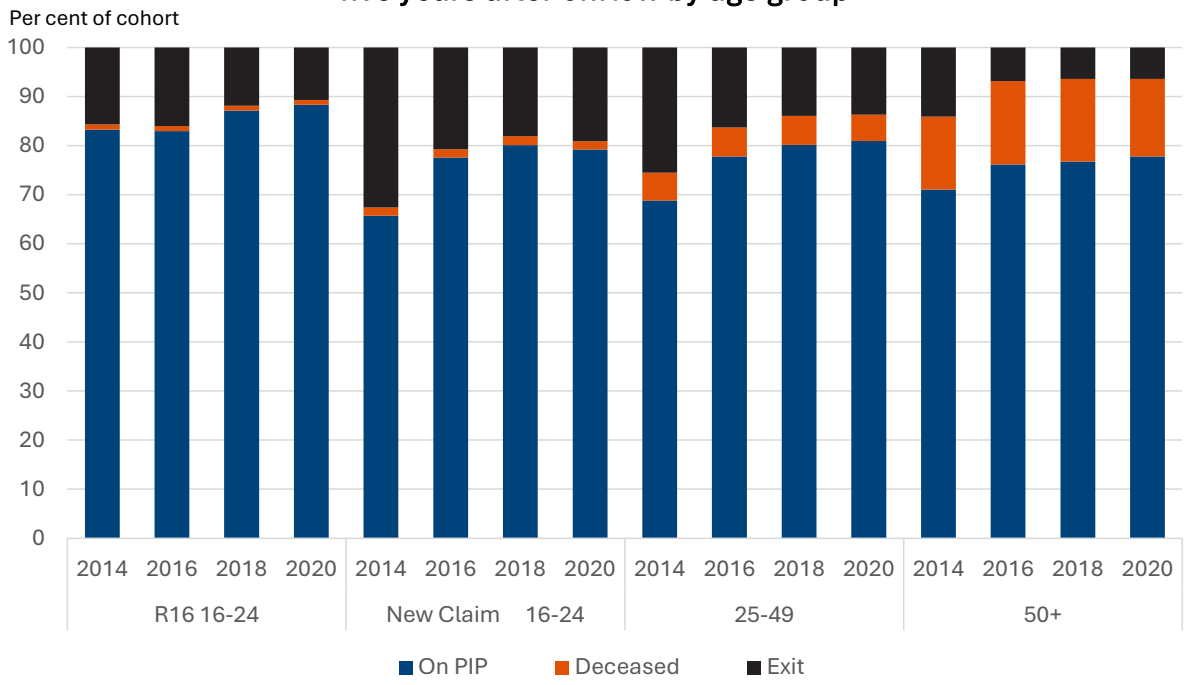
Siart 3.39: All-lif o PIP yn ôl grŵp oedran

Proportion of 2016 and 2020 cohort still on PIP by age group

Source: DWP; PIP Administrative data

Proportion of PIP claimants still on benefit, deceased or exited five years after onflow by age group

Source: DWP; PIP Administrative data

Cyfeiriadau yn y bennod hon

Department for Work and Pensions (2026a) Personal Independence Payment decision by health assessment mode. London DWP. Ar gael yn: Penderfyniadau Talu Annibyniaeth Personol yn ôl modd asesu iechyd - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2026b) Health Assessment Channels Trial. London. Ar gael yn: Treial y Sianeli Asesiad Iechyd - GOV.UK

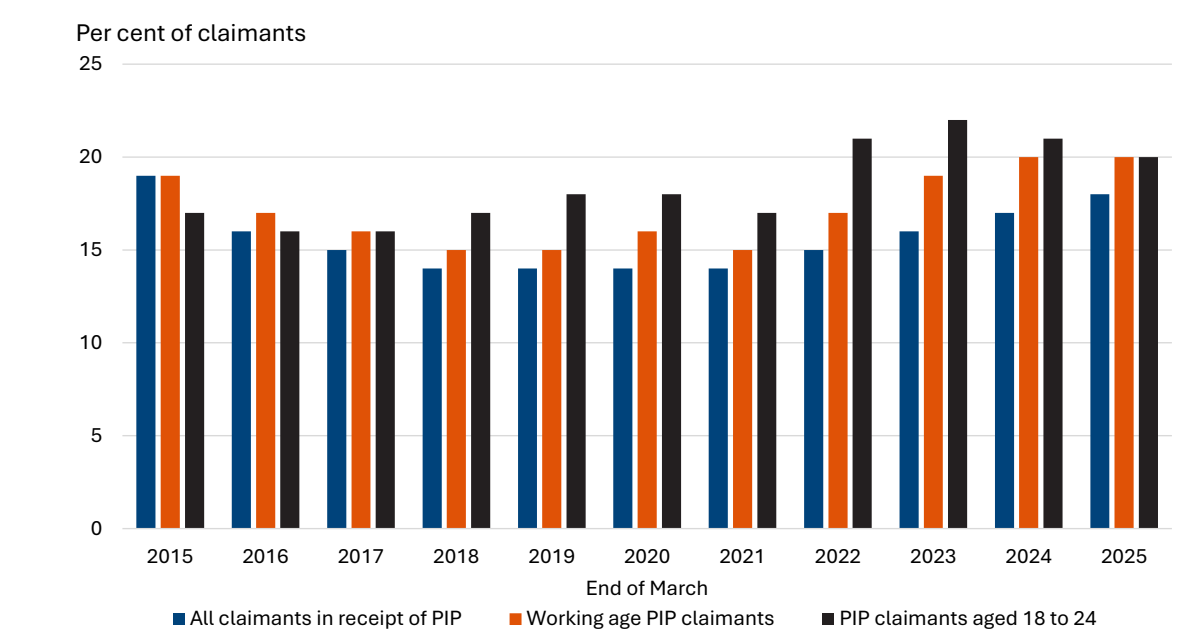
5. Atodiadau i bennod 5: Nodweddion hawlwyr presennol

Mae'r canlynol yn atodiad i bennod 5. Nodweddion hawlwyr cyfredol yn Atodiad B – pecyn tystiolaeth DWP - GOV.UK. Mae hyn yn dilyn paragraff 5.20.

PIP a Chyflogaeth

5.21 Mae **Siart 5.5** yn dangos cyfradd cyflogaeth pobl sy'n cael PIP. Cyflogwyd ugain y cant o'r llwyth achosion o oedran gweithio ym mis Mawrth 2025. Mae'r gyfradd gyflogaeth wedi cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Er bod y gyfradd gyflogaeth ymhlith hawlwyr 18 i 24 oed wedi gostwng rhwng Mawrth 2023 a Mawrth 2025, arhosodd yn uwch nag am lawer o'r degawd diwethaf. O ganlyniad, ym mis Mawrth 2025 nid oedd eu cyfradd gyflogaeth bellach yn uwch na'r grŵp oedran gweithio yn gyffredinol, sefyllfa sydd wedi aros yr un peth ers mis Mawrth 2017.

Siart 5.5: Nifer yr hawlwyr PIP a gyflogwyd, 2015 i 2025

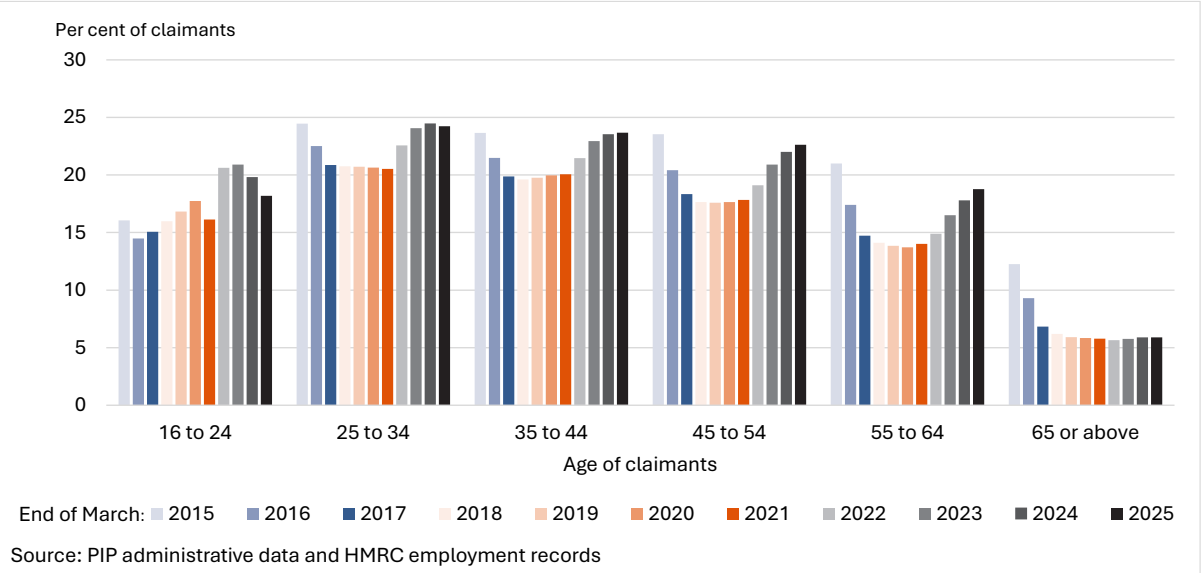

Source: PIP administrative data and HMRC employment records

5.22 Mae **Siart 5.6** yn dangos cyfraddau cyflogaeth ymhlith hawlwyr PIP yn ôl grŵp oedran rhwng 2015 a 2025. Mae cyfraddau cyflogaeth yn amrywio'n sylweddol yn ôl oedran, gyda'r cyfraddau uchaf ymhlith hawlwyr rhwng 25 a 44 oed (24%) a'r isaf ymhlith y rhai rhwng 16 a 24 oed (18%) a 55 i 64 (19%), ac eithrio'r rhai 65 oed a hŷn y byddai disgwyl iddynt gael cyfraddau cyflogaeth isel iawn mewn unrhyw achos. Er bod oedran pensiwn y wladwriaeth yn newid dros y cyfnod hwn - yn gyntaf i gyrraedd 65 i fenywod erbyn Tachwedd 2018, yna i godi i 66 i ddynion a menywod erbyn misTachwedd 2020, ymddengys nad oedd hyn wedi cael fawr o effaith uniongyrchol ar y cyfrannau a gyflogir - os rhywbeth gostyngodd cyflogaeth ymhlith pobl 55 i 64

oed pan oedd oedran pensiwn y wladwriaeth menywod yn cynyddu. Sylwch, fodd bynnag, y bydd y gyfradd gyflogaeth a arsylwir wedi cael ei effeithio gan symud hawlwyr DLA i PIP o dan y rhaglen 'cyflwyno PIP yn llawn' - gan ddod â hawlwyr â chyfnod budd-daliadau hirach a fyddai'n llai tebygol o gael eu cyflogi. Profodd y rhan fwyaf o grwpiau oedran gyfraddau cyflogaeth well ar ôl 2021, gyda chynnydd arbennig o gryf ymhlith hawlwyr rhwng 45 a 64 oed. Gall cyfraddau cyflogaeth is ymhlith hawlwyr iau adlewyrchu cyfranogiad mewn addysg neu hyfforddiant, tra bod cyfraddau is ymhlith hawlwyr hŷn yn debygol o adlewyrchu ymddeoliad.

Siart 5.6: Nifer yr hawlwyr PIP a gyflogir yn ôl band oedran, 2015 i 2025

Source: PIP administrative data and HMRC employment records

Hawlwyr sydd â chyflyrau iechyd lluosog

5.23 Mae'r adran hon yn cyflwyno data newydd ar gyflyrau iechyd hawlwyr PIP, gan ystyried y ffaith y gall hawlwyr rhoi gwybod am gyflyrau iechyd lluosog. Trwy gydol y bennod hon, ystyrir bod cais yn cynnwys cyflyrau iechyd cydredol lle mae'r cyflyrau a gofnodwyd yn rhychwantu mwy nag un grŵp cyflyrau. Nid yw cyflyrau o fewn yr un grŵp yn cael eu trin fel cyflyrau iechyd cydredol, gan eu bod yn aml yn gorgyffwrdd o ran symptomau, effaith swyddogaethol a difrifoldeb.

5.24 Ym mis Medi 2024 dechreuodd contractau newydd gyda 4 darparwr asesu o dan y gwasanaeth asesu swyddogaethol newydd (FAS), gan ddisodli'r contractau ar gyfer asesiadau PIP a oedd wedi bod ar waith gyda dau ddarparwr ers dechrau PIP yn 2013. Roedd y contractau asesu iechyd newydd hefyd yn galluogi'r adran i wella'r data a ddarperir o ganlyniad i ymgorffori systemau TG DWP gyda phob un o'r darparwyr. Mae hyn wedi galluogi mynediad at ddata ar gyflyrau iechyd lluosog ar gyfer ceisiadau a wneir o dan y rhain[8]. Mae hyn yn golygu bod data mwy cyson, clir a helaeth bellach ar gael, i gefnogi gwell cyflawniad gan yr adran a'r darparwyr asesu.

5.25 Mae'r data cyflyrau iechyd cydredol yn seiliedig ar geisiadau a gliriwyd gan ddarparwyr asesu ac yn adlewyrchu'r cyflyrau iechyd a gofnodwyd ar gais ar adeg yr asesiad[9]. Oherwydd bod y contractau newydd yn cael eu gweithredu yng nghanol mis Medi, dim ond o'r pwynt hwnnw y mae gwybodaeth am gyflwr ar gael, felly dim ond penderfyniadau a wnaed yn y cyfnod rhwng mis Hydref 2024 a mis Gorffennaf 2026 y mae data yn y datganiad hwn yn cwmpasu.

5.26 Mae hefyd yn bwysig nodi bod y data hwn yn ymwneud â llif ceisiadau newydd, felly nid yw gwybodaeth am geisiadau sydd â hyd o dros 22 mis ar gael yn y datganiad hwn. Mae'r nifer a'r cymysgedd o gyflyrau yn debygol o fod yn wahanol ar gyfer hawlwyr tymor hwy, felly ni all y data hwn roi arwydd da o'r cyflyrau iechyd cydredol a brofwyd gan y stoc o hawlwyr ar y llwyth achosion. Mae'n debygol bod nifer cyfartalog y cyflyrau sydd gan hawlydd yn cynyddu wrth i'r amser ar PIP gynyddu, naill ai oherwydd bod cyflyrau ychwanegol yn effeithio ar hawlwyr, neu mae'r rhai sydd â llai o gyflyrau yn fwy tebygol o adael - neu'n fwyaf tebygol o gyfuniad o'r ddau. Bydd y darlun yn gwella dros amser wrth i geisiadau ar ôl mis Medi 2024 ddod yn nifer fwy o hawlwyr.

5.27 Ar gyfartaledd nid oes gan 18% o gliriadau yn ystod y cyfnod hwn wybodaeth cyflyrau iechyd cydredol wedi'i chofnodi. Mae hyn yn rhannol oherwydd bod Capita yn mabwysiadu systemau TG DWP yn hwyrach na darparwyr eraill sy'n golygu llai o gofnodion darparwyr asesu, a hefyd yn debygol o ganlyniad i ymgartrefu'r systemau ymhlith yr holl ddarparwyr. Mae'r gyfradd gyfatebol wedi gwella'n sylweddol ers mis Hydref 2025, gyda dim ond 8% ar gyfartaledd o'r cliriadau nad oes ganddynt gofnod darparwr asesu cysylltiedig eto. Yn ystod y misoedd diweddaraf, mae nifer y penderfyniadau gyda data cyflyrau iechyd cydredol coll wedi gostwng o dan 5%.

5.28 Yn ogystal, oherwydd y gwahaniaeth amser rhwng asesiad a phenderfyniad Swyddog Penderfyniadau DWP, mae rhai cliriadau darparwyr asesu heb gliriad DWP cysylltiedig wedi'u cofnodi. Mae'r rhain wedi'u heithrio o'r dadansoddiad.

5.29 Mae'r canrannau a ddarperir yn yr adran hon yn seiliedig ar achosion lle mae gwybodaeth am gyflyrau iechyd cydredol wedi'i chofnodi ac felly efallai na fyddant yn rhoi adlewyrchiad cwbl gywir o gyflyrau iechyd cydredol ymhlith llif ceisiadau newydd, yn enwedig o ystyried bod Capita yn cwmpasu rhan benodol o Gymru a Lloegr, gyda'i nodweddion ei hun. Fodd bynnag, dylai roi arwydd rhesymol o faint o gyflyrau iechyd cydredol, a'r grwpiau cyflyrau mwyaf cyffredin sy'n cyd-ddigwydd.

Nifer y cyflyrau iechyd

5.30 Mae **Siart 5.7** yn dangos nifer y grwpiau cyflwr lle gostyngodd cyflyrau a adroddwyd gan hawlwyr. Ers mis Hydref 2024, dim ond un grŵp cyflwr iechyd cysylltiedig sydd wedi cael tua 1 o bob 5 sydd wedi'u dyfarnu gan ddarparwyr asesu. Mae'r 4 o bob 5 arall wedi bod yn gysylltiedig â chyflyrau sy'n rhychwantu sawl grŵp cyflwr, sy'n dangos bod y rhan fwyaf o geisiadau PIP llwyddiannus yn cynnwys cyfuniad o wahanol gyflyrau iechyd yn hytrach nag un cyflwr ynysig. Mae hyn ychydig yn wahanol i ddata ar gyfer pobl o oedran gweithio yn ei gyfanrwydd, lle mae dros 2 o bob 5 yn adrodd dim ond un cyflwr iechyd[10]. Efallai y bydd gan y rhai sydd â mwy o gyflyrau iechyd lefelau uwch ar

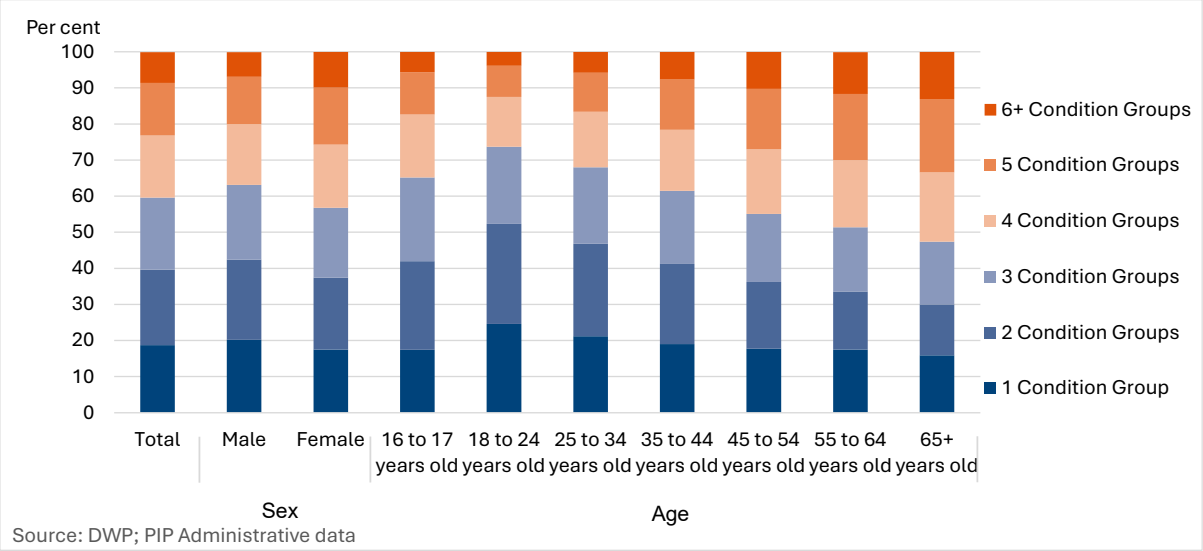
gyfartaledd; os felly, gallai hynny esbonio pam mae ceisiadau PIP llwyddiannus yn fwy tebygol o gael cyflwr iechyd lluosog.

5.31 Mae'r canfyddiadau cychwynnol yn cynnwys:

- Mae nifer y grwpiau cyflwr sy'n gysylltiedig â chais llwyddiannus yn tueddu i gynyddu gydag oedran, gan nodi bod cyflyrau iechyd cydredol yn dod yn fwy cyffredin ymhlith hawlwyr hŷn.
- Roedd gan hawlwyr rhwng 18 a 24 oed 2.7 grŵp cyflwr ar gyfartaledd fesul cais a ddyfarnwyd, sy'n codi i 3.5 ar gyfer hawlwyr 65 oed a hŷn. Mae'r cynnydd rhwng grwpiau oedran yn tynnu sylw at gymhlethdod cynyddol ceisiadau mewn oedrannau hŷn.
- Yn wahanol i hyn, roedd gan yr hawlwyr ieuengaf (16 i 17 oed) 3.0 grŵp cyflwr ar gyfartaledd fesul cais a ddyfarnwyd, sy'n uwch na'r grwpiau oedran 18 i 24 a 25 i 34.
- Roedd hawlwyr o dan 45 oed yn fwy tebygol o gael rhwng un a thri grŵp cyflwr sy'n gysylltiedig â'u cais. Mewn cyferbyniad, po hŷn oedd hawlydd, y mwyaf tebygol y byddai chwe grŵp cyflwr neu fwy wedi'u cofnodi. Er gwaethaf y duedd hon, roedd ceisiadau gyda chwech neu fwy o grwpiau cyflwr yn parhau i fod yn nifer gymharol fach o'r holl gliriadau a ddyfarnwyd.
- Ers mis Hydref 2024, mae menywod wedi adrodd yn gyson am gyflyrau sy'n syrthio o dan ychydig mwy o grwpiau cyflwr na dynion ar geisiadau PIP llwyddiannus, er bod y gwahaniaeth yn fach. Ar gyfartaledd, mae dynion yn rhoi gwybod am gyflyrau o dan grwpiau cyflwr 3.0, tra bod menywod yn rhoi gwybod am gyflyrau o dan grwpiau cyflwr 3.2.

5.32 Mae'r canfyddiadau hyn yn awgrymu bod cyflyrau iechyd cydredol yn nodwedd gyffredin o geisiadau PIP. Mae gan y mwyafrif o hawlwyr gyflyrau iechyd a gwmpesir gan fwy nag un grŵp cyflyrau, sy'n adlewyrchu natur gymhleth llawer o geisiadau a rhyngweithio cyflyrau iechyd corfforol a/neu feddyliol lluosog. O ganlyniad, efallai na fydd canolbwyntio ar gyflwr sylfaenol hawlydd yn unig yn cynnwys yr ystod o anghenion ac effeithiau swyddogaethol sy'n gysylltiedig ag iechyd a ystyriwyd yn ystod y broses asesu.

Siart 5.7: Cliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd yn ôl nifer y grwpiau cyflyrau

Source: DWP; PIP Administrative data

Hawlwyr sydd â chyflyrau iechyd wedi'u cofnodi mewn un grŵp cyflwr yn unig

5.33 O'r cliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd sy'n gysylltiedig ag un grŵp cyflwr yn unig, roedd y rhai â **Gorbryder ac Iselder** fel yr unig grŵp cyflwr a gofnodwyd yn cyfrif am y nifer fwyaf, sy'n cynrychioli 4.4% ohonynt. Dilynwyd hyn gan geisiadau sy'n gysylltiedig â'r grŵp cyflwr **Canser** yn unig, a oedd yn cyfrif am 3.1% o'r cliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd. Roedd pob grŵp cyflwr unigol arall yn cynrychioli 1.5% neu lai o gliriadau darparwyr asesu a ddyfarnwyd.

5.34 Er mai **Gorbryder ac Iselder** oedd y grŵp cyflwr unigol mwyaf cyffredin, roedd nifer yr holl gliriadau a ddyfarnwyd gan y grŵp hwn yn unig yn parhau i fod yn gymharol fach. Mewn geiriau eraill, nid oedd unrhyw grŵp cyflwr unigol ar ei ben ei hun yn cynrychioli nifer sylweddol o'r cliriadau a ddyfarnwyd.

Gyrwyr cyflyrau iechyd cydredol

5.35 Ar gyfer bron pob grŵp cyflwr, **Gorbryder ac Iselder** yw'r mwyaf cyffredin i gyd-ddigwydd gyda nhw ar yr un cais. Mae hyn yn debygol o fod oherwydd y nifer fawr o geisiadau sydd â nhw fel grŵp cyflwr ar draws grwpiau cyflwr sylfaenol ac ategol.

5.36 Yr unig grwpiau cyflyrau lle nad yw hyn yn wir yw **Clefydau Cerebrofasgwlaidd** a **Pharlys yr Ymennydd a Chlefydau Niwropathig**. Mae gan y cyntaf o'r rhain **Glefydau Cardiofasgwlaidd** fel eu paru mwyaf cyffredin, tra bod gan yr ail **Anableddau Dysgu ac Anhwylderau** fel y paru mwyaf cyffredin. Mae gan y ddau Orbryder ac Iselder fel yr ail baru mwyaf cyffredin.

5.37 Roedd **Canserau** yn fwy tebygol o ymddangos fel grŵp cyflwr sengl ond roedd ganddynt gyd-ddigwyddiad â **Gorbryder ac Iselder** fel ail agos at hynny.

5.38 Ar wahân i **Gorbryder ac Iselder**, mae grwpiau cyflyrau cyffredin eraill sy'n cyd-ddigwydd yn cynnwys:

- **Poen cefn** a **chlefydau cyhyrysgerbydol rhanbarthol eraill**
- **ADHD/ADD** ac **anhwylderau'r sbectrwm awtistig**
- **Arthritis** a **chlefydau cyhyrysgerbydol rhanbarthol eraill**
- **Clefydau Cardiofasgwlaidd** a **Chlefydau Anadlol**

Tabl 5.5: Cliriadau PIP darparwr asesu a ddyfarnwyd gyda grŵp cyflwr fel y grŵp cyflwr sylfaenol, grŵp cyflwr ategol neu'r unig grŵp cyflwr (cyfaint a chanran)[11]

	Grŵp Cyflwr Cynradd	Grŵp Cyflwr Ategol	Grŵp Cyflwr Sengl
Canser	6.7	1.3	3.1
Gorbryder ac iselder	19.0	35.2	4.4
Trawma ac Anhwylderau Straen	2.3	7.1	0.2
Anhwylderau'r Sbectrwm Awtistig	9.1	4.9	1.4
Anableddau ac Anhwylderau Dysgu	2.2	8.7	0.4
ADHD/ADD	4.8	7.0	0.6
Anhwylderau Seicotig	2.3	2.1	0.7
Anhwylderau Seiciatrig Eraill	3.0	10.5	0.4
Arthritis	8.6	7.4	1.2
Syndromau Poen Cronig	3.9	2.7	0.2
Poen cefn	6.4	9.5	0.8
Clefydau Cyhyrysgerbydol Rhanbarthol Eraill	5.5	14.6	1.1
Clefydau cerebrofasgwlaidd	2.0	1.0	0.4
Epilepsi	1.7	1.6	0.4
Sglerosis Ymledol a Chlefydau Niwropathig	1.7	4.5	0.3
Parlys yr Ymennydd a Chlefydau Cyhyrau Niwrolegol	0.6	0.4	0.1

Anhwylderau Symud	0.6	1.0	0.1
Clefydau Niwrolegol Eraill	3.7	10.3	0.7
Clefydau anadlol	3.0	12.3	0.4
Clefydau cardiofasgwlaidd	3.0	12.9	0.4
Cyflyrau Eraill	10.0	58.6	1.4

Blwch 5.1: Cyfrif cyflyrau iechyd cydredol

Mae nifer y cyflyrau iechyd cydredol a gofnodwyd yn ddibynnol yn hanfodol ar y lefel y maent yn cael eu cyfrif. Mae'r set cod cyflwr iechyd PIP yn cynnwys 535 o gyflyrau iechyd ar wahân, rhai ohonynt yn gysylltiedig yn agos â'i gilydd a rhai ohonynt yn gyd-eithriadol. Mae dadansoddiad ar y lefel isaf hon, gyda biliynau o gyfuniadau posibl o gyflyrau, yn annhebygol o fod yn graff. Felly, rydym yn grwpio cyflyrau gyda'i gilydd i grwpiau cyflyrau lefel uwch, sy'n seiliedig ar gategoreiddio safonol data DWP (a ddefnyddir yn ystadegau cyhoeddedig Stat Xplore) gyda rhai o'r is-grwpiau anableddau ac anabledd cyfaint uwch wedi'u gwahanu o'r categori y maent yn eistedd ynddo. Mae'n bosibl felly, y bydd hawlwyr yn cael mwy nag un cyflwr iechyd wedi'i gofnodi o fewn yr un grŵp cyflwr – y bydd dim ond un grŵp cyflwr arwahanol wedi'i gofnodi ar ei gyfer.

Bydd nifer y grwpiau y gellid cyfrif hawlydd ynddynt – ac felly'r cyflyrau iechyd cydredol sy'n cael eu cyfrif – yn dibynnu ar nifer y grwpiau sydd ar gael. Er enghraifft, mae'r Arolwg Meysydd Costau Ychwanegol, a gyhoeddwyd ochr yn ochr â'r pecyn tystiolaeth hwn, yn grwpio cyflyrau i bedwar categori nam, felly dim ond pedwar y gall y nifer uchaf o gyflyrau iechyd cydredol a nodwyd yno. Mae ffynonellau eraill, fel yr Arolwg Adnoddau Teuluol neu'r Arolwg Llafurlu, yn defnyddio nifer uwch o gategorïau.

Mae'r gwahaniaeth mewn diffiniadau felly yn effeithio ar yr union ganlyniadau ond ni ddylai effeithio ar y prif negeseuon i'w tynnu o'r data. Rhaid i bobl ag ychydig o gyflyrau iechyd fod yn llai tebygol, ar gyfartaledd, eu bod yn ymddangos yn yr un grŵp cyflwr na'r rhai sydd â llawer. Gellir gwneud gwaith pellach ar y data newydd hwn i bennu sensitifrwydd y canlyniadau i'r lefel dosbarthiad a ddewiswyd.

Ar ben hynny, ar y cam hwn rydym wedi ailadrodd dosbarthiad 'grŵp cyflwr' a gynlluniwyd at ddiben gwahanol ond a ddefnyddiwyd o'r blaen. Dyfeisiwyd hwn i ddangos yn gliriach rhai o'r cyflyrau cynradd cyfaint uwch, er enghraifft o fewn y categorïau 'anhwylderau seiciatrig' a 'chyflyrau cyhyrysgerbydol', yn ogystal â chyfuno rhai categorïau llai gyda'i gilydd. Bydd rhai grwpiau cyflyrau ar wahân wedi'u halinio'n agos o ran eu namau, tra bod eraill â namau eithaf gwahanol wedi'u cyfuno gyda'i gilydd. Felly, nid yw gradd y nam yn gwbl gysylltiedig â nifer y grwpiau cyflyrau a gofnodwyd ar gais. Rydym yn bwriadu mireinio'r dadansoddiad hwn yn y dyfodol i ystyried yn well lefel aliniad cyflyrau o ran y namau y maent yn eu hachosi.

6 Pennod 6 wedi'i diweddaru: Boddhad cwsmeriaid a phrofiadau o gael PIP

Mae'r canlynol yn atodiad ar gyfer pennod 6. Boddhad cwsmeriaid a phrofiadau o gael PIP o Atodiad B – Pecyn tystiolaeth DWP - GOV.UK. Mae hwn yn lle pennod 6.

6.1 Mae'r bennod hon yn crynhoi ystod o'n hymchwil gymdeithasol gyhoeddedig ar foddhad a phrofiad cwsmeriaid. Yn dilyn trosolwg o foddhad cwsmeriaid PIP, gan dynnu ar ein Harolwg Profiad Cwsmer (CES) ac arolygon darparwyr asesu, rydym wedi syntheseiddio a mapio tystiolaeth yn erbyn taith cwsmeriaid PIP i'w dynnu at ei gilydd yn ystyrlon.

Yr Arolwg Profiad Cwsmer

6.2 Mae'r CES yn arolwg parhaus sydd wedi'i gynllunio i fonitro boddhad cwsmeriaid â gwasanaethau a gynigir gan DWP.

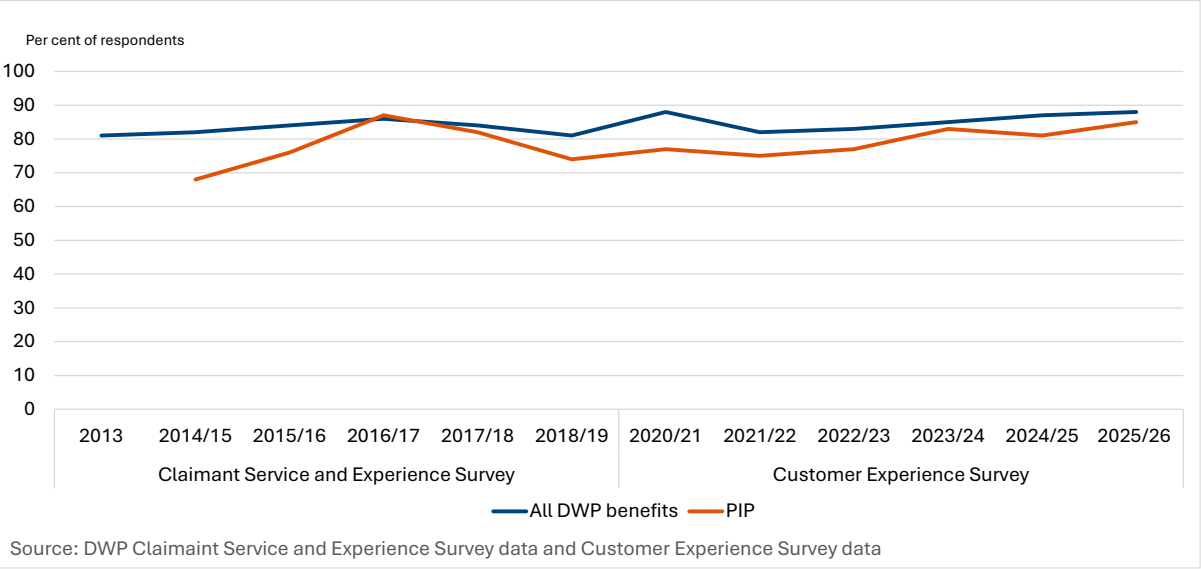
6.3 Mae CES yn cwmpasu'r wyth budd-dal canlynol: Lwfans Gweini; Lwfans Gofalwr; Lwfans Byw Anabl i Blant; Lwfans Cyflogaeth a Chymorth; Credyd Pensiwn; Taliad Annibyniaeth Personol; Pensiwn y Wladwriaeth; a Chredyd Cynhwysol.

6.4 Yn hytrach na phob cwsmer DWP, mae'r CES yn arolygu cwsmeriaid budd-dal sydd wedi bod mewn cysylltiad â DWP yn ystod pob chwarter 3 mis naill ai: gwneud cais newydd, rhoi gwybod am newid mewn amgylchiadau, neu (ar gyfer cwsmeriaid UC ac ESA) mynychu apwyntiad Canolfan Gwaith. Ar gyfer PIP mae hyn yn cynnwys cwsmeriaid CES sydd â dyfarniad gweithredol (ar bwynt yr arolwg) sydd wedi bod mewn cysylltiad â DWP yn ystod y chwarter 3 mis y cawsant eu holi, fodd bynnag, efallai bod eu cais wedi'i gychwyn yn ystod chwarter cynharach.

6.5 Mae canfyddiadau'r CES yn cael eu defnyddio ledled yr Adran i lywio gwelliannau mewn darparu gwasanaethau ac wedi'u cynnwys yn Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon DWP fel prif fetrig perfformiad profiad cwsmeriaid yr Adran.

6.6 Mae **Siart 6.1** yn dangos bod gan PIP gyfraddau ychydig yn is o foddhad cwsmeriaid cyffredinol na gwasanaethau DWP yn gyffredinol. Yn 2025/26 roedd boddhad â PIP yn 85% o'i gymharu ag 88% ar gyfer DWP yn gyffredinol (DWP, 2026a). Mae boddhad wedi gwella yn ystod y blynyddoedd diwethaf ar gyfer PIP a DWP yn gyffredinol.

Siart 6.1 Boddhad cwsmeriaid gyda holl fudd-daliadau DWP a PIP

Source: DWP Claimaint Service and Experience Survey data and Customer Experience Survey data

6.7 Disodlodd y CES yr Arolwg Gwasanaeth a Phrofiad Hawlwyr (CSES) blaenorol. Oherwydd newidiadau methodolegol sylweddol, nid yw'r canlyniadau'n uniongyrchol gymharol ar draws y ddau arolwg. Fe wnaeth COVID-19 atal cwblhau gwaith maes ar gyfer CES 2019/20, sy'n golygu nad oes data lefel blynyddol i'w adrodd ar gyfer y flwyddyn honno. Effeithiwyd ar sgoriau yn 2020/21 gan COVID-19: rhoddwyd nifer o hawddfreintiau ar waith a oedd yn symleiddio darparu gwasanaethau ac yn arwain at sgôr boddhad blynyddol uchel.

Gyrwyr boddhad cwsmeriaid

6.8 Mae'r CES yn cyflwyno canlyniadau o gwestiynau arolwg sy'n mapio i Yrwyr Profiad Cwsmer DWP:

1. Ei Gael yn Gywir;
2. Hawdd ei Ddefnyddio;
3. Cyfathrebu'n Glir;
4. Proffesiynol a Chefnogol; a
5. Ymddiried Ynddo.

6.9 Mae **Tabl 6.1** isod yn cymharu canlyniadau cwsmeriaid PIP â chanlyniadau cyffredinol DWP ar gyfer 2025/26 (DWP, 2026a). Yn gyffredinol, rhoddodd cwsmeriaid PIP sgoriau tebyg i gwsmeriaid DWP yn gyffredinol. Canfuwyd y gwahaniaethau mwyaf, lle'r oedd sgoriau PIP yn is, o fewn y gyrrwr Hawdd ei Ddefnyddio (er nad ar draws y bwrdd), ac yn erbyn y cwestiwn Cael yn Gywir sy'n ymwneud â'r amser a gymerwyd i DWP rannu canlyniad penderfyniadau a wnaed ynghylch cais y cwsmer.

Tabl 6.1: Boddhad yn ôl gyrrwr ar gyfer cwsmeriaid DWP a PIP cyffredinol

Gyrrwr	Cwestiwn	DWP cyffredinol (%)	PIP (%)
Ei Gael yn Gywir	Mae DWP yn talu'r swm maen nhw'n dweud y byddant yn ei wneud i mi	95	98
	Mae DWP yn gwneud taliadau pan fyddant yn dweud y byddant	96	98
	Rwy'n fodlon â'r amser y mae wedi cymryd DWP i roi gwybod i mi am benderfyniadau ynglŷn â'm cais	86	77
	Doeddwn i ddim yn profi unrhyw broblemau	75	76
Hawdd ei Ddefnyddio	Mae'n hawdd defnyddio gwasanaethau DWP	81	71
	Nid wyf wedi gorfod cysylltu â DWP fwy nag unwaith i esbonio'r un wybodaeth	64	70
	Mae'n hawdd cysylltu â DWP	76	67
Cyfathrebu'n Glir	Roedd gen i ddealltwriaeth dda o'r hyn fyddai'n digwydd nesaf	83	83
	Mae DWP yn cyfathrebu'n glir	83	82
Proffesiynol a Chefnogol	Mae DWP yn teilwra eu gwasanaethau i'm hamgylchiadau personol	76	73
	Mae fy ngheisiadau yn cael eu trin yn broffesiynol	88	86
	Mae cydweithwyr DWP yn deall fy anghenion	80	74
	Mae DWP yn fy nhrin â pharch	87	85
	Mae DWP yn fy nhrin gydag urddas	86	83
Ymddiried Ynddo	Mae DWP yn gwneud yr hyn y mae'n ei ddweud y bydd yn ei wneud	85	84
	Mae gen i ymddiriedaeth yn DWP	80	76

Ffynhonnell: DWP, Arolwg Profiad Cwsmer: Cwsmeriaid Budd-dal 2025 i 2026

Arolwg Boddhad Cwsmeriaid y Gwasanaeth Ymgynghorol Asesiad Iechyd

6.10 Mae'r Gwasanaeth Ymgynghorol Asesiad Iechyd (HAAS) yn cynnal asesiadau iechyd ar ran DWP ac mae'n cael ei gontractio i ddarparwyr asesu iechyd ar draws pedair ardal ddaearyddol[12]. Nod yr asesiad PIP yw darganfod sut mae salwch neu anabledd yn effeithio ar fywyd bob dydd person. Ar ôl yr asesiad, mae DWP yn gwneud penderfyniad ynghylch a oes gan yr unigolyn hawl i PIP, a'r swm y dylent ei gael.

6.11 Mae'r Arolwg Boddhad Cwsmeriaid (CSS) ar gyfer HAAS wedi'i gynllunio i fonitro boddhad cwsmeriaid â'r gwasanaeth a ddarperir gan ddarparwyr asesu iechyd.

6.12 Mae'r arolwg yn samplu cwsmeriaid a gafodd asesiad iechyd yn ddiweddar a oedd yn cynnwys siarad â gweithiwr iechyd proffesiynol. Cysylltir â chwsmeriaid am y tro cyntaf o fewn 8 diwrnod i'w hasesiad a dim ond y rhai nad ydynt wedi cael canlyniad eu cais eto sy'n gymwys i gwblhau'r arolwg. Mae'r canfyddiadau isod yn seiliedig ar 11,729 o gyfweliadau, a gynhaliwyd gydag unigolion (neu eu penodedig) a gafodd asesiad iechyd PIP rhwng 7 Medi 2024 a 31 Awst 2026.

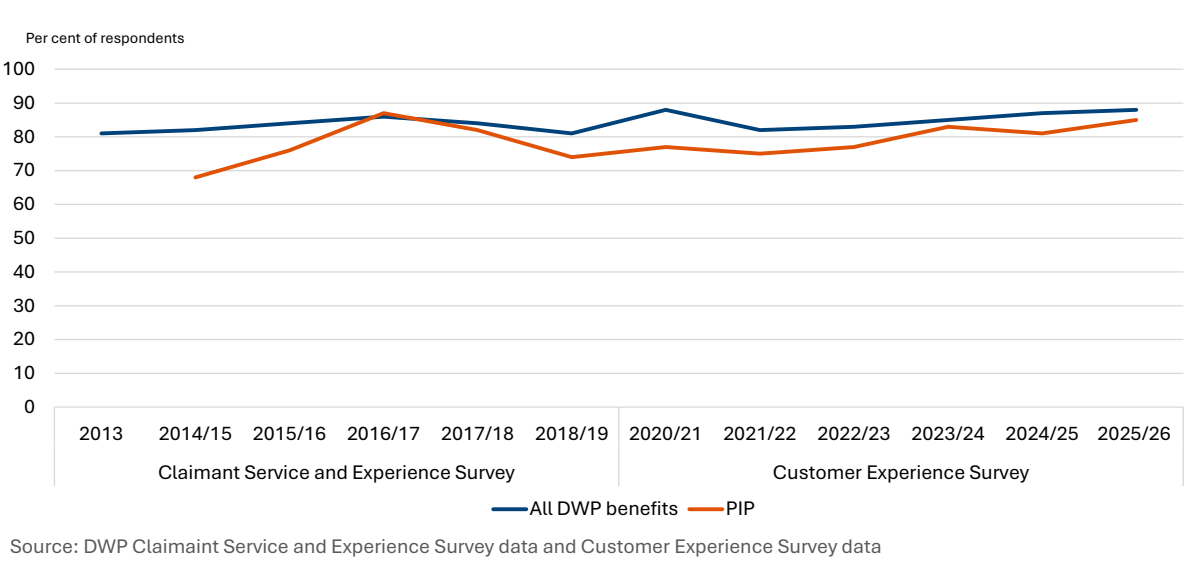
6.13 Mae sgôr boddhad cyfunol yn cael ei gynhyrchu o bedwar cwestiwn arolwg sy'n cwmpasu:

- Boddhad cyffredinol.
- Boddhad â sut mae'r apwyntiad asesu wedi'i drefnu[13].
- Boddhad bod y gweithiwr gofal iechyd proffesiynol yn ymddwyn mewn ffordd broffesiynol.
- Boddhad bod y gweithiwr gofal iechyd proffesiynol yn gwrando.

Sgoriau cyfunol

6.14 Y sgôr boddhad cyfun cyfartalog rhwng Medi 2024 ac Awst 2026 oedd 93%. Mae **Siart 6.2** yn dangos y sgôr gyfunol yn ôl chwarter[14], gyda'r sgôr gyffredinol yn parhau i fod yn gymharol sefydlog.

Siart 6.2: Sgoriau cyfunol boddhad cwsmeriaid HAAS

Source: DWP Claimaint Service and Experience Survey data and Customer Experience Survey data

Cwestiynau sgorio

6.15 Mae **Tabl 6.2** yn dangos sgoriau boddhad cyffredinol ar gyfer pob cwestiwn sy'n ffurfio'r sgôr boddhad cyfunol. Boddhad cyffredinol yw'r sgôr isaf (90%) o'r cwestiynau sgorio, a boddhad â phroffesiynoldeb gofal iechyd yr uchaf (96%).

Tabl 6.2: Boddhad cwsmeriaid HAAS yn ôl cwestiwn

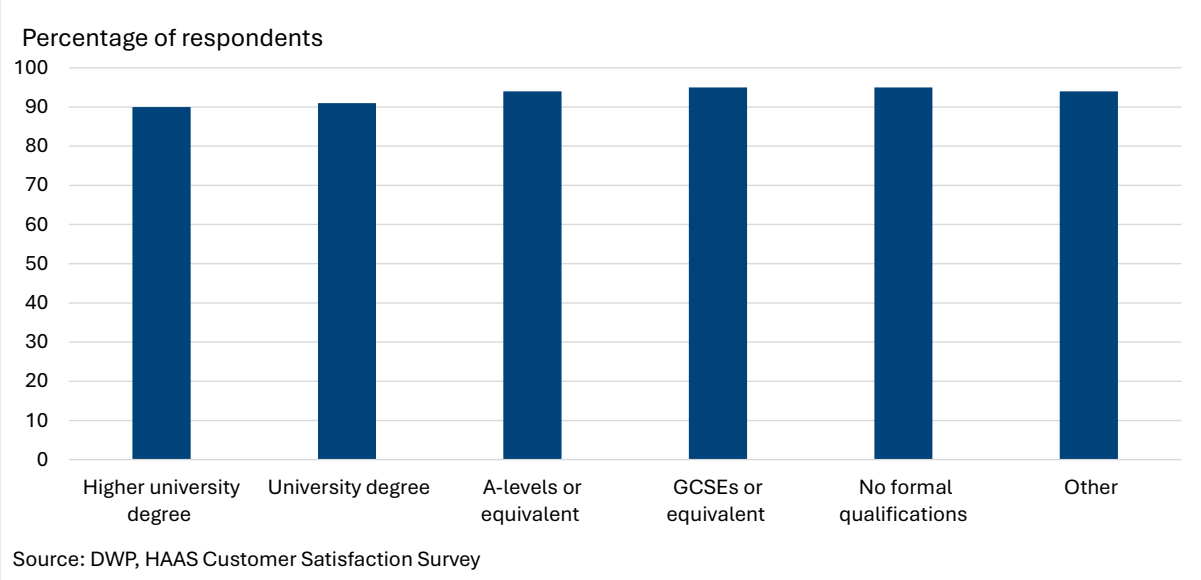
Cyfartaledd Medi 2024 i Awst 2026	**(y cant)**
Pa mor fodlon neu anfodlon oeddech gyda'r gwasanaeth cyffredinol a ddarperir gan eich darparwr asesu?	90
Pa mor fodlon neu'n anfodlon oeddech â sut y trefnwyd yr apwyntiad ar gyfer yr asesiad iechyd? (cyn mis Rhagfyr 2025)*; Pa mor fodlon oeddech gyda'r esboniad o'r hyn a fyddai'n digwydd yn [eich asesiad/eu hasesiad]? (o fis Rhagfyr 2025)	94
Pa mor fodlon neu'n anfodlon oeddech fod y Gweithiwr Gofal Iechyd Proffesiynol yn ymddwyn mewn ffordd broffesiynol?	96
Pa mor fodlon neu anfodlon oeddech fod y Gweithiwr Gofal Iechyd Proffesiynol wedi gwrando arnoch?	93

Ffynhonnell: DWP, Arolwg Boddhad Cwsmeriaid HAAS

Nodweddion cwsmeriaid

6.16 Mae arolwg cwsmeriaid HAAS hefyd yn cynnwys cwestiynau am gyrhaeddiad addysgol, sy'n awgrymu bod gan bobl â chymwysterau uwch foddhad ychydig yn is. Mae **Siart 6.3** yn dangos y sgôr boddhad ar gyfer cwsmeriaid PIP yn ôl eu cyrhaeddiad addysgol uchaf.

Siart 6.3: Boddhad cwsmeriaid HAAS yn ôl cymhwyster addysgol

Source: DWP, HAAS Customer Satisfaction Survey

Cyflwr iechyd neu anabledd

6.17 Mae **Tabl 6.3** yn dangos y sgoriau boddhad cyfunol ar gyfer ymatebwyr gydag a heb amrywiaeth o gyflyrau iechyd neu anableddau. Ar gyfer rhai categorïau, mae sgoriau'n ymddangos yn debyg er enghraifft, cwsmeriaid PIP â chyflyrau iechyd neu anableddau sy'n effeithio ar eu golwg, mae sgoriau'n ymddangos yn debyg ar gyfer y rhai sydd â'r cyflwr hwn a hebddo. Ar gyfer categorïau eraill, mae sgoriau'n is ar gyfer y rhai sydd â'r

cyflwr nag hebddo. Er enghraifft, mae gan gwsmeriaid PIP â chyflyrau iechyd meddwl boddhad is na'r rhai heb; er bod dros 9 o bob 10 yn dal i fod yn fodlon.

Tabl 6.3: Boddhad cwsmeriaid HAAS yn ôl anabledd neu gyflwr iechyd

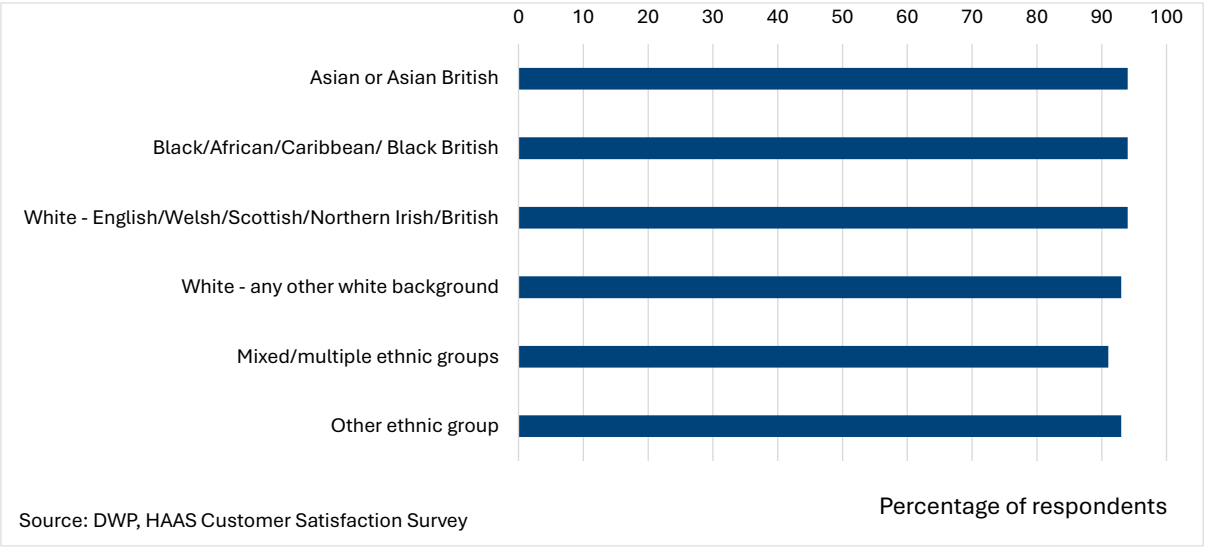
Cyflyrau neu anableddau sy'n gysylltiedig ag iechyd	Cwsmeriaid ag anabledd neu gyflwr iechyd	Cwsmer heb anabledd neu gyflwr iechyd
	Boddhad cwsmeriaid (y cant)	Boddhad cwsmeriaid (y cant)
Deheurwydd (er enghraifft codi a chario gwrthrychau, gan ddefnyddio bysellfwrdd)	93	93
Clyw (er enghraifft byddardod neu glywed rhannol)	93	93
Dysgu neu ddeall neu ganolbwyntio	92	95
Cof	91	95
Iechyd meddwl	92	95
Symudedd (er enghraifft cerdded pellteroedd byr neu ddringo grisiau)	93	93
Yn gymdeithasol neu'n ymddygiadol (er enghraifft sy'n gysylltiedig ag awtistiaeth neu anhwylder diffyg sylw)	91	94
Stamina neu anadlu neu flinder	93	94
Golwg (er enghraifft dallineb neu olwg rhannol)	93	93
Arall	91	93

Ffynhonnell: DWP, Arolwg Boddhad Cwsmeriaid HAAS

Grŵp ethnig

6.18 Mae **Siart 6.4** yn dangos boddhad cyfunol yn ôl grŵp ethnig. Mae'r amrywiad mewn boddhad ar draws yr ethnigrwydd a ddatganwyd yn fach, gyda boddhad ar neu uwch 90% ar gyfer pob grŵp.

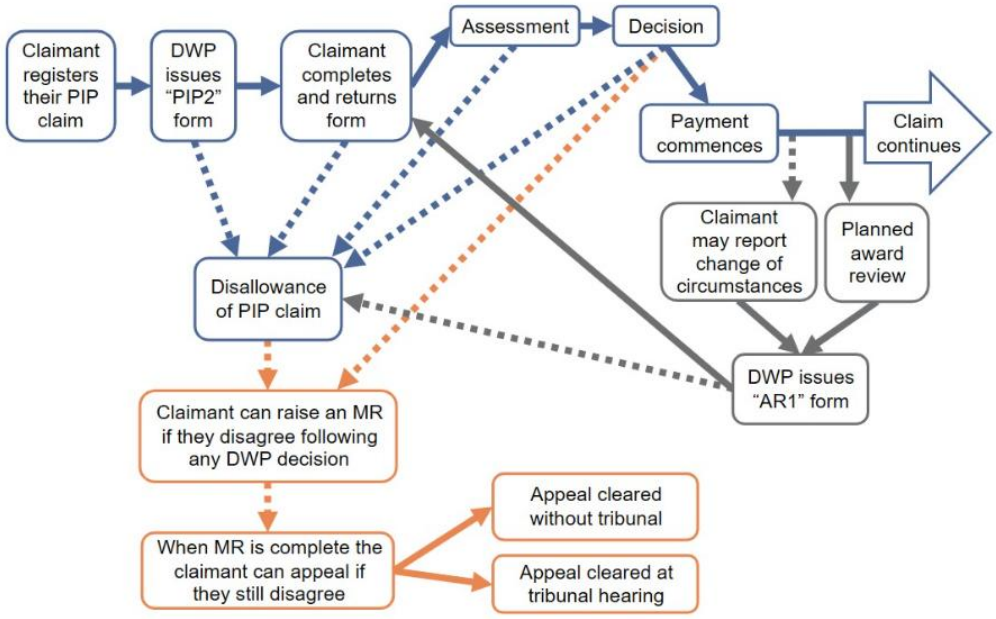
Siart 6.4: Boddhad cwsmeriaid HAAS yn ôl grŵp ethnig

Source: DWP, HAAS Customer Satisfaction Survey

Blwch 6.1: Taith cwsmeriaid PIP

Er mwyn helpu i gyd-destunoli ein tystiolaeth ar brofiad y cwsmer, mae hyn yn crynhoi sut y gall taith y cwsmer trwy PIP symud ymlaen.

1. Mae'r ymgeisydd yn cofrestru eu cais i PIP trwy lenwi ffurflen PIP1W. Gellir cwblhau hyn drwy ddefnyddio llinell ffôn ceisiadau newydd PIP neu, mewn nifer cyfyngedig o ardaloedd cod post, ar-lein. Mae'r ffurflen gais yn galluogi DWP i wirio a yw'r amodau cymhwyso sylfaenol yn cael eu bodloni. Er enghraifft, i wneud cais am PIP mae'n rhaid i chi fod rhwng 16 oed ac oedran pensiwn (66 ar hyn o bryd) ac fel arfer yn byw yn y DU.
2. Mae DWP yn cyhoeddi'r ffurflen "Sut mae'ch anabledd yn effeithio arnoch" (PIP2W), i'w chwblhau gan yr ymgeisydd. Gellir cyhoeddi a chwblhau hyn ar bapur neu yn ddigidol yn y rhan fwyaf o achosion. Nid yw rhai ymgeiswyr, fel pobl sydd â phenodai i reoli eu materion, yn gallu cwblhau'r PIP2W yn ddigidol eto, er y dylai hwn fod ar gael yn fuan.
3. Mae'r ymgeisydd yn cwblhau ac yn dychwelyd ffurflen PIP2W – gall hyn arwain at: a) atgyfeirio awtomatig at y darparwr asesu; b) gwahardd y cais yn seiliedig ar y wybodaeth yn y ffurflen PIP2W; neu c) gwahardd y cais os nad yw'r ymgeisydd yn dychwelyd y ffurflen PIP2W mewn pryd heb gael ei nodi bod ganddo anghenion cymorth ychwanegol.
4. O dan amgylchiadau arferol, gall yr ymgeisydd gael ei asesu ar sail y dystiolaeth bapur sydd eisoes wedi'i chyflwyno, neu gellir ei alw am asesiad dros y ffôn, fideo neu wyneb yn wyneb a gynhelir gan Weithiwr Gofal Iechyd Proffesiynol cymwysedig (HCP). Gall yr ymgeisydd: a) mynychu a chymryd rhan yn eu hasesiad; neu b) methu â mynychu neu gymryd rhan yn yr asesiad, a all arwain at waharddiadau.

5. Mae DWP yn gwneud penderfyniad yn seiliedig ar gyngor HCP ac unrhyw dystiolaeth ychwanegol a gafwyd. Gall y canlyniad fod: a) dyfarniad, gan gynnwys swm ariannol o'r dyfarniad ar gyfer elfennau bywyd dyddiol a symudedd ac, os yw'n briodol, y cyfnod o amser y dylid ei ganiatáu cyn i adolygiad o'r dyfarniad ddigwydd); neu b) gwahardd oherwydd methu'r asesiad.
6. Os caiff ei ddyfarnu, mae'r taliad yn dechrau.
7. Pan fydd y cais yn cael ei dalu, rhaid i hawlydd rhoi gwybod am unrhyw newidiadau mewn amgylchiadau sy'n ymwneud â'r cais, a gall hyn arwain at adolygiad o'r dyfarniad.
8. Gall ceisiadau gael adolygiad dyfarniad wedi'i gynllunio pan fyddant yn cyrraedd diwedd eu cyfnod adolygu (oni bai eu bod wedi cael dyfarniad parhaus, lle byddant yn cael adolygiad cyffwrdd ysgafn ar ôl 10 mlynedd).
9. Yn achos newid amgylchiadau neu adolygiad dyfarniad arfaethedig, cyhoeddir ffurflen "AR1W".
10. Os yw'r hawlydd yn anghytuno â phenderfyniad ar ei cais, gan gynnwys lle mae dyfarniad wedi'i roi, gallant ofyn am ailystyriaeth orfodol (MR). Mewn MR, mae rheolwr achos, sy'n annibynnol ar yr un a wnaeth y penderfyniad gwreiddiol, yn adolygu'r cais a'r penderfyniad a wnaed. Ar y cam hwn, gall yr hawlydd hefyd gyflwyno mwy o wybodaeth a thystiolaeth.
11. Ar ôl i'r MR gael ei gwblhau, os yw'r hawlydd yn dal i anghytuno â'r penderfyniad, gallant gyflwyno apêl i Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlys Ei Fawrhydi. Mewn tribiwnlys, bydd barnwr ac un neu ddau o arbenigwyr sy'n ddiduedd ac yn annibynnol ar DWP, yn gwneud penderfyniad am achos yr hawlydd.
12. Mae rhai apeliadau yn cael eu clirio heb wrandawiad tribiwnlys, lle mae'r canlyniadau canlynol yn bosibl: a) wedi'u tynnu'n ôl gan y cwsmer neu wedi'u dileu gan y tribiwnlys; neu b) yn dod i ben – lle mae DWP yn newid y penderfyniad o blaid y cwsmer.
13. Mae rhai apeliadau yn cael eu clirio mewn gwrandawiad tribiwnlys, lle mae'r canlyniadau canlynol yn bosibl: a) penderfyniad DWP wedi'i gadarnhau gan y tribiwnlys; neu b) penderfyniad DWP wedi'i ddiddymu gan y tribiwnlys.

Profiad cwsmer PIP

6.19 Mae ein corff o dystiolaeth ymchwil, yr ydym yn ychwanegu'n barhaus ato, yn rhoi mewnwelediad cyfoethog o ran pam fod boddhad cwsmeriaid â PIP yn is nag ar gyfer llinellau budd-daliadau eraill.

6.20 Rydym yn cynnal ymchwil i nodi ac archwilio ffyrdd y gallwn wella, trwy archwilio profiadau ymgeiswyr PIP yn fanwl. Mae hyn yn golygu bod ein hymchwil yn aml yn canolbwyntio ar faterion sy'n heriol, fel rhannu gwybodaeth bersonol am effeithiau iechyd ar fywyd bob dydd, neu bobl sy'n fwy tebygol o brofi heriau gyda PIP, fel y rhai

sydd â chyflyrau iechyd amrywiol neu dueddiad i bryder. Felly, gall ein tystiolaeth ymddangos yn negyddol rhagfarnllyd er mai'r nod sylfaenol yw tynnu sylw at sut y gallwn addasu i drawsnewid yn gadarnhaol.

6.21 Yn y cyd-destun hwn, mae'r HTP yn gweithredu newidiadau dylunio gwasanaeth gan dynnu ar ein dysgu mewn cyd-destun "Busnes fel Arfer" (BAU) i drawsnewid taith PIP y dyfodol.

6.22 Isod, rydym yn cyflwyno canfyddiadau allweddol o'n hymchwil ein hunain ar brofiad cwsmeriaid, yn bennaf ar BAU PIP yn ogystal â gwaith archwiliadol, y mae rhai ohonynt yn cael eu llywio gan gyrff allanol a sefydliadau cynrychioladol. Rydym wedi syntheseiddio ein tystiolaeth i adlewyrchu'n fras wahanol gamau taith cwsmeriaid PIP ac wedi crynhoi themâu trawsbynciol.

Penderfynu gwneud cais

6.23 Mae ein hymchwil wedi dangos bod dryswch ynghylch y meini prawf cymhwysedd ar gyfer PIP. Mae nifer sylweddol o wybodaeth ar-lein am PIP, ond nid yw llawer ohono o ffynonellau swyddogol. Mae dadansoddiad o chwiliadau sy'n gysylltiedig â PIP a wnaed trwy Google yn dangos bod dros dri chwarter y chwiliadau yn arwain at bobl yn cyrchu safleoedd heblaw GOV.UK (DWP, 2024a; DWP, 2025a).

6.24 Mae ymgeiswyr wedi tynnu sylw at y gall nifer sylweddol y wybodaeth ar-lein fod yn ddryslyd, gan eu harwain i gyfyngu ar faint o amser a dreulir yn chwilio ac yn hytrach dim ond symud ymlaen â chais. Gall hyn arwain at geisiadau anghymwys sy'n arwain at siom a rhwystredigaeth cwsmeriaid (DWP, 2025a).

6.25 Rydym wedi canfod lefel uchel o ansicrwydd ynghylch sut mae'r dyfarniad PIP yn ymwneud â phrofiad, neu effaith, cyflwr yn hytrach na phresenoldeb neu ddiagnosis ohono (DWP, 2025a) ac am hawl i gwsmeriaid sydd mewn gwaith (DWP, 2024a). Er bod DWP yn darparu nifer o adnoddau ac arwyddion i wybodaeth a chymorth sydd wedi'u cynllunio i helpu ymgeiswyr ar wahanol gamau o'r daith, nid yw pobl bob amser yn ymwybodol o hyn, neu ddim yn cael mynediad ato (DWP, 2025a; DWP, 2025b).

6.26 Gwyddom fod y penderfyniad i wneud cais am PIP yn aml yn cael ei ysgogi gan newidiadau mewn statws iechyd neu anabledd, caledi ariannol, neu bryderon cyflogaeth. Gall rhai pobl oedi dechrau cais am fisoedd neu flynyddoedd. Mae'r oedi hwn wrth ddechrau cais yn cael ei achosi fel arfer gan ddiffyg cymhelliant, diffyg brys canfydded, a/neu ddim eisiau gofyn am help (yn aml yn gysylltiedig â pheidio â bod eisiau hawlio budd-daliadau'r wladwriaeth). Mae rhai ymgeiswyr yn adrodd eu bod yn aros cyn hired â phosibl - a disbyddu pob dewis arall - cyn dechrau eu cais PIP. Gall yr ymgeiswyr hyn wynebu heriau emosiynol ychwanegol trwy gydol eu taith, gan fod eu hanghenion ariannol ac iechyd wedi cynyddu (DWP, 2021a; DWP, 2024a; DWP, 2025a; DWP, 2025b).

6.27 Gwnaethom gomisiynu ymchwil sy'n archwilio teithiau i wneud cais am PIP (DWP, 2025a). Mae **Blwch 6.2** yn dangos gwahanol lwybrau ac anghenion cymorth cyffredin ymgeiswyr PIP.

Blwch 6.2: Trosolwg o deithiau cyffredin a'u hanghenion cymorth

Taith 1: "Wedi cyrraedd pwynt tipio"

Taith a nodweddir gan:

- Cyflwr iechyd tymor hwy; annhebygol o adnabod fel anabl, fodd bynnag, gallu i weithio wedi'i gyfaddawdu gan gyflwr.
- Yn anfodlon i geisio cefnogaeth.

Anghenion cymorth cyffredin:

- Ymwybyddiaeth o hawl PIP a meini prawf sgorio.
- Ymwybyddiaeth o wasanaethau cymorth, yn enwedig ar gyfer ailystyriaeth gorfodol (MR) neu apêl.

Taith 2: "Newid sydyn mewn capasiti"

Taith a nodweddir gan:

- Anabledd neu gyflwr iechyd sy'n dechrau'n gyflym gyda newid sylweddol mewn gallu a gallu i weithio.
- Wedi'i cyfeirio i PIP gan weithiwr iechyd proffesiynol neu ymgynghorydd anabledd.

Anghenion cymorth cyffredin:

- Sut i reoli anabledd a/neu gyflwr iechyd (gan gynnwys tai, cyllid, gwaith ac ati).
- Cefnogaeth gydag iechyd meddwl.
- Cefnogaeth i symud ymlaen â chais PIP.

Taith 3: "Gwneud cais ar hap"

Taith a nodweddir gan:

- Incwm isel.
- Cynghorwyd i edrych ar PIP gan gynghorydd anffurfiol oherwydd presenoldeb cyflwr iechyd neu anabledd.
- PIP i helpu gyda chostau 'bywyd bob dydd'.

Anghenion cymorth cyffredin:

- Cyfeirio at wybodaeth GOV.UK a chymorth annibynnol i'w helpu i symud ymlaen â'u cais PIP.
- Cymorth gyda mynediad at waith neu fudd-daliadau ychwanegol.

Parhad ...

Taith 4: “Dibynnol, rhagweithiol a phwrpasol”

Taith a nodweddir gan:

- Anabledd neu gyflwr iechyd hirsefydlog.
- Gwybodus am fudd-daliadau a gwasanaethau cymorth.
- Dull strategol o ymgeisio gan ddefnyddio cefnogaeth.

Anghenion cymorth cyffredin:

- Efallai y bydd angen cymorth i lenwi ffurflen gais PIP (ac unrhyw broses MR neu broses apelio) oherwydd lefelau llythrennedd is.

Taith 5: "Annibynnol, rhagweithiol a phwrpasol"

Taith a nodweddir gan:

- Disgwylir i gyflwr iechyd tymor hwy waethygu dros amser.
- Ymagwedd rhagweithiol at PIP cyn i'r sefyllfa waethygu.
- Bydd yn herio dyfarniad sero.

Anghenion cymorth cyffredin:

- Cyfeirio at ganllawiau PIP ar-lein a sefydliadau cymorth.
- Er ei fod yn annibynnol ar hyn o bryd, efallai y bydd angen mwy o gefnogaeth dros amser (e.e. os yw cais yn cael ei adolygu).

Taith 6: "Capasiti neu gymhelliant amrywiol"

Taith a nodweddir gan:

- Cyflwr iechyd tymor hwy (yn aml cyflyrau iechyd meddwl).
- Efallai y byddwch yn anabl ond efallai nad oes ganddynt unrhyw ddiagnosis ffurfiol.
- Mynediad cyfyngedig at gymorth a diffyg hyder .

Anghenion cymorth cyffredin:

- Bydd angen cymorth i symud ymlaen trwy'r broses PIP oherwydd mewn perygl uchel o adael allan.
- Efallai y byddai'n well gwneud ffurflen gais ddigidol.
- Efallai y bydd yn elwa o amserlen estynedig.

Parhad ...

Taith 7: "Wedi'i gyfarwyddo a'i gefnogi'n llawn"

Taith a nodweddir gan:

- Analluog gan gyflwr gwybyddol neu niwrolegol.
- Cais am PIP wedi'i gychwyn (a'i gwblhau) gan ofalwr neu weithiwr cymorth.

Anghenion cymorth cyffredin:

- Yn debygol o gael cefnogaeth ffurfiol ar waith.
- Gall gofalwr elwa o gyfeirio at wybodaeth am PIP a/neu wasanaethau cymorth.

6.28 Gall pobl ddechrau eu taith i wneud cais am PIP gyda rhagfarnau negyddol am PIP a DWP, yn aml wedi'u dylanwadu gan naratif cyfryngau, profiadau personol, neu straeon a rennir gan eraill. Gall y canfyddiadau hyn greu rhwystrau emosiynol sylweddol - fel cywilydd, ofn barnu a gorbryder (DWP, 2025b; DWP, 2025c).

6.29 Yn ein hymchwil, mae llawer o ymatebwyr yn adrodd teimlad o ansicrwydd a phryder am y broses PIP (beth fydd yn digwydd, pa mor hir y bydd yn ei gymryd a beth fydd ei angen arnynt), ac o anghysur wrth y posibilrwydd o gael eu hasesu. Gall teimladau o'r fath achosi i gyflyrau iechyd, yn enwedig cyflyrau iechyd meddwl, waethygu neu sbarduno pryder rhagarweiniol (DWP, 2025b; DWP, 2025c).

Cofrestru cais (ffurflen PIP1W) a chwblhau cais (ffurflen PIP2W)

6.30 Ar hyn o bryd, rydym yn cynnig yr opsiwn diofyn i'r rhan fwyaf o gwsmeriaid gofrestru eu cais dros y ffôn, gydag aelod o staff PIP yn llenwi'r ffurflen PIP1W tra bod y cwsmer ar y llinell. O dan yr HTP rydym wedi dechrau cynnig opsiwn i nifer fach o ymgeiswyr (yn seiliedig ar eu cyfeiriad cartref mewn nifer dethol o godau post) o lenwi'r ffurflen PIP1W yn ddigidol fel y gallwn brofi sut mae hynny'n gweithio cyn ymestyn yr opsiwn hwn.

6.31 Er bod yr alwad cais cychwynnol yn cael ei hystyried yn gyffredinol yn "hawdd" neu o leiaf "haws na'r disgwyl", gyda staff yn cael eu hystyried yn "gyfeillgar a chymwynasgar", mae rhai cwsmeriaid yn ei chael hi'n anodd, os nad yn rhwystr sylweddol (DWP, 2018). Gwyddom o'n hymchwil ar ddewis sianel, mai'r ffôn yw'r llwybr a ffafrir ar gyfer ymholiadau mwy cymhleth neu uchel fel y rhai sy'n ymwneud â thaliadau, a lle nad oes gan ymgeiswyr hyder digidol (DWP, 2024b).

6.32 Mae ein hymchwil yn tynnu sylw at y ffaith bod cwblhau'r ffurflen "Sut mae'ch anabledd yn effeithio arnoch", neu PIP2W, yn gam arbennig o anodd yn y daith PIP i'r mwyafrif o gwsmeriaid. Mae rhai ymgeiswyr, fel arfer gyda llythrennedd uwch ac un prif gyflwr, yn adrodd bod y PIP2W yn gymharol "syml" er nad yw hyn yn farn gyffredin (DWP, 2024a). Mae'r ffurflen PIP2W yn 25 tudalen ac mae'r "llyfryn gwybodaeth" cysylltiedig yn 50 tudalen (DWP, 2013). Gall y posibilrwydd o gwblhau'r cais "hir a chymhleth" fod yn llethol i rai cwsmeriaid a all arwain at oedi pellach wrth ddechrau cais (DWP, 2024a; DWP, 2024c; DWP, 2024d; Ridgewell, 2026). Er bod y ffurflen bapur wedi'i disgrifio fel

"dychrynllyd", mae ymgeiswyr ar-lein yn adrodd llai o straen a phryder ac yn fwy tebygol o gyflwyno'r cais ar y diwrnod y maent yn ei ddechrau (DWP, 2024b). Er gwaethaf hyd y ffurflen, mae rhai ymgeiswyr yn teimlo nad yw'n eu galluogi i bortreadu effeithiau llawn a chymhleth eu cyflyrau (DWP, 2018; Murray, 2022; DWP, 2024c; Ridgewell, 2026).

6.33 Mae ymgeiswyr yn adrodd y gallant ddod o hyd i'r cwestiynau a ofynnir yn y PIP2W yn gymhleth ac yn ddryslyd. Mae materion yn cael eu hadrodd gan bobl nad oes ganddynt anableddau corfforol, gan eu bod yn teimlo bod hyn yn gwneud llawer o'r cwestiynau, yn enwedig mewn perthynas â symudedd, yn amherthnasol, er bod yn ofynnol iddynt eu cwblhau o hyd (DWP, 2025c). O ganlyniad i'r anghysondeb canfydded rhwng y cwestiynau a natur iechyd meddwl a chyflyrau niwrowahaniaethol, mae cwsmeriaid â'r cyflyrau hyn yn adrodd eu bod yn anodd deall sut i ateb y cwestiynau yn y ffurflen PIP2W. Maent yn tynnu sylw at bryderon bod y cwestiynau wedi'u cynllunio i'w dal allan neu eu baglu i fyny, sy'n cyfrannu at ymdeimlad o bryder (DWP, 2025c, MenCap, 2025).

6.34 Mae pobl sydd â chyflyrau amrywiol hefyd yn tueddu i adrodd eu bod yn cael trafferth cwblhau'r ffurflen PIP2W yn gywir, mewn ffordd sy'n onest ac yn debygol o sicrhau dyfarniad PIP. Maent yn adrodd am ymdeimlad y mae angen iddynt adlewyrchu sut mae eu cyflwr ar ei waethaf. Gall fod yn anodd disgrifio sut mae cyflwr amrywiol yn effeithio mewn ffordd gyffredinol fel sy'n ofynnol yn y ffurflen, gan arwain ymgeiswyr sydd â chyflyrau o'r fath yn teimlo'n rhwystredig ac yn debygol o gael eu camddeall. Ymhellach, gall natur eu cyflwr olygu bod adegau o waethygu yn lleihau faint o ymdrech ac amser y gallant ei neilltuo i gwblhau'r PIP2W a gallant effeithio ar eu hiechyd meddwl (DWP, 2024b; Murray, 2022; Ridgewell, 2026).

6.35 Mae ffactorau eraill yr ydym wedi'u clywed yn effeithio ar ba mor dda y gall cwsmeriaid ymgysylltu â'r ffurflen PIP2W yn ymwneud â llythrennedd, peidio â chael Saesneg fel iaith gyntaf, problemau prosesu meddyliol neu anawsterau dysgu gan gynnwys dyslecsia a materion eraill sy'n gysylltiedig â'u cyflwr iechyd, fel deheurwydd (DWP, 2024a).

6.36 I lawer o ymgeiswyr, mae'r broses o orfod myfyrio ar eu bywydau a'u cyflyrau iechyd, a allai fod wedi'u gwreiddio mewn trawma, a manylu ar agweddau personol a sensitif o'r rhain yn y ffurflen PIP2W, yn heriol a gall fod yn aflonyddu (DWP, 2024c; DWP, 2025b).

6.37 Mae sefydliadau cymorth y sector gwirfoddol wedi tynnu sylw at sut mae angen sicrwydd a chefnogaeth ar ymgeiswyr fel arfer i symud ymlaen â'u ceisiadau PIP oherwydd diffyg hyder (DWP, 2025b).

Tystiolaeth ategol

6.38 Gall darparu tystiolaeth ategol ochr yn ochr â'r PIP2W wedi'i gwblhau hefyd fod yn heriol, gyda rhai ymgeiswyr yn dweud eu bod yn cael trafferth gyda'r agwedd hon, naill ai oherwydd nad oedd ganddynt ddiagnosis ffurfiol ac felly dim i'w gyflwyno neu nad oeddent yn gallu cael mynediad neu goladu cofnodion oherwydd newidiadau mewn amgylchiadau byw (e.e. symud ardaloedd) neu ddim yn gwybod sut i gael mynediad at eu cofnodion (DWP, 2024a).

6.39 Mae pobl sydd ag iechyd meddwl neu gyflyrau niwroddatblygiadol yn adrodd pryderon ynghylch darparu tystiolaeth ddigonol o effeithiau eu cyflyrau, hyd yn oed gyda diagnosis. Gall hyn waethygu teimladau o analluedd, gorbryder ac iselder (DWP, 2025c; Murray, 2022).

6.40 Pan ofynnwyd iddynt, soniodd rhai o'n hymatebwyr ymchwil nad oeddent yn darparu tystiolaeth oherwydd eu bod yn cymryd yn ganiataol pe bai'n angenrheidiol, y byddai'n cael ei ofyn yn benodol iddynt, ac nid oeddent yn cofio mai hyn oedd yr achos (DWP, 2024a; Ridgewell, 2026).

Dewis sianel: cais

6.41 Wrth i ni symud i gynnig ystod ehangach o ffyrdd o ymgysylltu â DWP, rydym wedi adeiladu ein dealltwriaeth o ddewisiadau cwsmeriaid a'n tueddiadau i ddefnyddio gwahanol sianeli fel ffôn neu ar-lein. Mae ein hymchwil yn canfod yn gyson bod cwsmeriaid PIP eisiau ystod o ffyrdd o ryngweithio â ni, gyda'r ffôn yn ddull a ffafrir ar gyfer materion cymhleth fel materion talu, cwynion neu anghydfodau ac opsiynau ar-lein a ffafrir ar gyfer tasgau syml (DWP, 2024b).

6.42 Rydym yn gwybod bod mynediad i'r rhyngrwyd yn uchel ymhlith ein cwsmeriaid PIP, gyda mwy na 4 o bob 5 yn cyrchu'r rhyngrwyd yn 2024 (DWP, 2024b). Er bod pobl yn cydnabod y gallai fod manteision hygyrchedd ac effeithlonrwydd i gwblhau cais PIP yn ddigidol, gan gynnwys gallu gwneud cais ar unrhyw adeg, (DWP, 2024d) mae rhwystrau i gwsmeriaid PIP ddefnyddio'r rhyngrwyd. Gall y rhain fod yn gysylltiedig â chyflyrau iechyd neu ddiffyg sgiliau digidol, neu bryder mwy cyffredinol am wneud camgymeriad. Ymhlith defnyddwyr y rhyngrwyd presennol, mae eu pryderon mwyaf wrth ddefnyddio sianeli digidol yn ymwneud â thwyll a diogelwch (DWP, 2024b; DWP, 2025c).

Asesu a phenderfyniad

6.43 Weithiau gellir gwneud penderfyniad ar ddyfarnu PIP heb fod angen unrhyw wybodaeth bellach neu asesiad gan HCP.

6.44 Pan fydd yn ofynnol i gwsmeriaid gymryd rhan mewn asesiad, maen nhw'n dweud bod hyn yn tueddu i achosi pryder. Mae'r posibilrwydd o gael eu "barnu" gan aseswr ac ansicrwydd ynghylch fformat yr asesiad yn cyfrannu at deimladau o anesmwythder (DWP, 2025c; Ridgewell, 2026).

6.45 Nid yw rhai ymgeiswyr yn ymwybodol bod yr asesiad yn cael ei gynnal gan weithiwr proffesiynol meddygol. Gwnaethom gynnal ymchwil archwiliol ynghylch defnyddio aseswyr gyda graddau amrywiol o arbenigedd i bennu'r effaith bosibl ar gwsmeriaid. Yn gyffredinol, roedd cyfranogwyr ymchwil o blaid arbenigedd, lle'r oedd aseswyr yn cael eu "paru" i'w cyflwr, gan dynnu sylw at eu bod yn gwneud iddynt deimlo eu bod yn cael eu deall, yn gwrando arnynt a'u cefnogi, ac yn adeiladu hyder ac ymddiriedaeth. Dywedodd rhai eu bod yn barod i oedi eu hasesiad neu ddefnyddio sianel wahanol i'w dewis un, i gael asesiad gan arbenigwr. Fodd bynnag, mae cydbwysedd i'w daro gan fod gorbwysleisio arbenigedd aseswr wedi cael effaith negyddol, gyda chyfranogwyr yn

amau y byddai'r arbenigwr yn eu hasesu fel unigolyn o ystyried eu harbenigedd a'u credoau cyn-benderfynol am eu cyflwr. Gallai hyn atal parodrwydd rhai ymgeiswyr i rannu eu profiadau personol (DWP, 2024e).

6.46 Er nad oes angen cymorth ar y mwyafrif o ymgeiswyr gyda'r asesiad ei hun, gwerthfawrogir cefnogaeth emosiynol neu foesol. Fel gyda phob cam o'r daith, mae ymgeiswyr yn gwerthfawrogi cael gwybod am yr hyn i'w ddisgwyl (DWP, 2025b).

Dewis sianel: asesiadau

6.47 Gellir cynnal ymgynghoriadau asesu dros y ffôn, drwy alwad fideo neu yn bersonol, er bod ymwybyddiaeth o'r opsiwn i ddewis dull wedi bod yn isel yn hanesyddol (DWP, 2024b). Nid oes ffafriaeth glir ar gyfer dull asesu gan ei fod yn gynnyrch amgylchiadau unigol i raddau helaeth (DWP, 2021c). Er enghraifft, nid yw rhai pobl yn gallu dal set law am unrhyw gyfnod neu gyfnod estynedig neu ddim yn gallu cyfathrebu dros y ffôn (DWP, 2021c) tra bod eraill yn croesawu'r ffaith bod ganddynt fwy o reolaeth dros eu hamgylchedd ac y gallant roi strategaethau ymdopi ar waith os ydynt yn defnyddio'r ffôn. Mae eraill yn adrodd bod asesiadau wyneb yn wyneb, er eu bod yn frawychus, yn caniatáu iddynt "ddangos" effaith eu cyflwr iechyd neu niwroamrywiaeth yn well (DWP, 2025c).

6.48 Datgelodd ein hymchwil ar ddewis sianel ar gyfer asesiadau yn y dyfodol fod ymgeiswyr yn fwyaf tebygol o ddweud y byddent yn hoffi'r un sianel y cynhaliwyd eu hasesiad diweddaraf (DWP, 2024f).

6.49 Mae cwsmeriaid sy'n hyderus bod ganddynt dystiolaeth ategol ar gyfer eu cais yn tueddu i deimlo'n llai pryderus am yr asesiad gan nad ydynt yn teimlo bod angen argyhoeddi'r aseswr (DWP, 2025c).

Profiad o asesiadau

6.50 Mae ein tystiolaeth yn dangos profiadau amrywiol o asesiadau gwirioneddol, gyda rhyngweithio aseswr yn brif sbardun a yw'r profiad yn gadarnhaol ai peidio. Mae ein hymchwil archwiliadol gydag aseswyr sy'n canolbwyntio ar gyflwr yn awgrymu bod gwrando arno yn adeiladu ymddiriedaeth a pherthynas, sydd yn ei dro yn arwain at hyder yn y broses (DWP, 2024e). Mae rhai cwsmeriaid yn adrodd eu bod yn cael trafferth gwneud eu hachos neu'n teimlo eu bod yn cael eu camddeall, ac nad oedd rhai yn teimlo'n barod ar gyfer y broses o gael eu "cyfweld" (DWP, 2024a; Mencap, 2025). Dywedodd rhai ymgeiswyr a sgoriodd sero pwynt yn yr asesiad eu bod am fod yn fwy cyfarwyddyd yn eu hasesiad o ran yr hyn yr oeddent am i'r aseswr glywed amdano (DWP, 2024a).

6.51 Mater cyffredin a godir gan gwsmeriaid yn y cam asesu yw bod aseswyr yn aml yn ailadrodd cwestiynau y mae ymgeiswyr yn teimlo eu bod eisoes wedi ymateb iddynt yn eu ffurflenni. Gall yr ailadrodd hwn fod am resymau cyfreithlon, gyda'r aseswr angen ymgeisydd i esbonio effaith eu cyflwr yn fwy llawn, p'un a sut mae'n newid, neu i geisio eglurhad. Fodd bynnag, gall achosi pryder gan fod cwsmeriaid yn poeni nad yw'r aseswr

wedi adolygu eu hachos, nad ydynt wedi darparu'r wybodaeth "gywir" neu fod yr aseswr yn ceisio eu dal allan (DWP, 2025c). Mae gan rai ymgeiswyr broblemau gyda galw a dealltwriaeth, sy'n eu gwneud yn fwy tueddol o boeni am wneud camgymeriadau (DWP, 2025c).

6.52 Mae cyfranogwyr ymchwil sydd â chyflyrau iechyd meddwl yn adrodd rhwystredigaeth sy'n gysylltiedig â ffocws anghymesur canfydded ar gwestiynau sy'n ymwneud â gallu corfforol yn ystod yr asesiad. Mae cwsmeriaid heb namau corfforol yn gweld cwestiynau symudedd yn amherthnasol. Gall hyn, yn ei dro, achosi straen i bobl sydd â chyflyrau meddwl, gan ei fod yn tynnu sylw iddynt drafod effaith eu hiechyd meddwl ar eu bywydau bob dydd (DWP, 2025).

6.53 Nodweddir rhyngweithiadau cadarnhaol ag aseswr gan fod yr aseswr yn esbonio'r broses asesu, cwsmeriaid yn cael lefel uchel o hyder yng ngallu'r aseswr i asesu eu cyflwr a'r asesiad yn teimlo wedi'i deilwra i gyflwr yr ymgeisydd (neu ddeall pwrpas cwestiynau a oedd yn teimlo'n llai perthnasol) (DWP, 2025c).

Penderfyniad

6.54 Ar ôl i'r penderfyniad ynghylch dyfarniad PIP gael ei wneud, anfonir llythyr at yr ymgeisydd gyda'r penderfyniad, manylion am y sgôr ar gyfer pob gweithgaredd PIP, beth i'w wneud os oes unrhyw anghytundeb â phenderfyniad, a chyfeiriad at fudd-daliadau, cefnogaeth a chyngor eraill. Os yw'n gymwys ar gyfer PIP, bydd y llythyr hefyd yn darparu dyddiad y taliad cyntaf a pha mor hir nes y bydd y cais yn cael ei adolygu (DWP, 2024a; DWP 2026b).

Deall y penderfyniad

6.55 Er bod y rhan fwyaf o ymgeiswyr yn adrodd bod ganddynt ddealltwriaeth dda o'r penderfyniad am eu cais PIP, mae eu dealltwriaeth o sut roedd DWP wedi dod i'w penderfyniad a sut roedd y ffurflen, y dystiolaeth a'r asesiad wedi'u hystyried yn is.

6.56 Mae'r rhesymau pam efallai na fydd ymgeiswyr yn deall manylion y llythyr penderfyniad yn cynnwys:

- Sgimio darllen y llythyr oherwydd bod ganddynt ddiddordeb yn y penderfyniad yn unig, neu oherwydd ei fod yn cael ei ystyried yn rhy hir a gyda gormod o eiriau.
- Anhawster darllen, deall a chofio gwybodaeth oherwydd cyflwr iechyd, salwch neu anabledd.
- Peidio â deall sut mae'r penderfyniad wedi'i wneud oherwydd anghytuno â'r penderfyniad neu'n teimlo nad yw'r pwyntiau a ddyfarnwyd yn adlewyrchu'n gywir effaith eu cyflwr neu eu hanabledd, neu'r hyn a ddywedasant wrth yr aseswr (DWP, 2018; DWP, 2024a).

Ymatebion i'r penderfyniad

6.57 Mae ymgeiswyr yn adrodd ystod o ymatebion i gael penderfyniad ar eu dyfarniad PIP. Mae rhyddhad yn cael ei brofi gan y rhai sy'n cael y canlyniad maen nhw'n gobeithio amdano. Fodd bynnag, pan nad yw pobl yn cytuno â'r penderfyniad, gall cael y llythyr fod yn dorcalonnus, ac efallai y byddant yn teimlo'n siomedig neu'n ddig. Yn yr achosion

hyn, gall y ffordd y mae'r penderfyniad yn cael ei gyfathrebu effeithio ar sut maen nhw'n teimlo amdano, yn enwedig gan y gall ymgeiswyr weld yr asesiad ar gyfer PIP fel "barn" o'u cyflwr iechyd neu anabledd a'r ffordd y maent yn profi hyn. Er enghraifft, roedd rhai pobl sy'n profi cyflyrau amrywiol yn teimlo nad oedd y wybodaeth a gawsant yn eglur am sut y gwnaethpwyd penderfyniadau. Roedd hyn yn cynyddu ofnau eu bod wedi cael eu camddeall yn ystod eu hasesiad, ac nad oedd effeithiau eu cyflyrau wedi'u deall yn llawn (DWP, 2024c; DWP, 2025b; DWP, 2025c).

Cymorth i ddeall y penderfyniad

6.58 Mae rhai ymgeiswyr PIP yn adrodd am chwilio am gymorth i ddeall y llythyr penderfyniad. Gall ymgeiswyr sydd angen cymorth i ddeall eu llythyr fod ag anabledd dysgu, llythrennedd isel, neu siarad ychydig o Saesneg. Maent yn adrodd eu bod yn teimlo bod y llythyr penderfyniad yn defnyddio geiriad cymhleth neu'n cynnwys llawer o wybodaeth (DWP, 2018).

6.59 Pan ofynnwyd i bobl a sgoriodd sero pwynt ac felly a ystyriwyd yn anghymwys ar gyfer PIP a oeddent yn deall y canlyniad, dywedon nhw y gallai cynnwys gwybodaeth ychwanegol gyda'r llythyr penderfyniad fod yn ddefnyddiol. Awgrymwyd mwy o fanylion ar sut y cafodd eu hachos ei sgorio, a mynediad at nodiadau aseswr (DWP, 2024a; DWP 2025b).

Ailystyriaethau Gorfodol

6.60 Ar ôl cael eu llythyr penderfyniad PIP, gall ymgeiswyr sy'n anghytuno â'r canlyniad ofyn am Ailystyriaeth Orfodol (MR). MR yw'r cam ffurfiol cychwynnol ar gyfer herio penderfyniad PIP, lle mae cwsmer yn dewis p'un ai i ail-ymgysylltu â DWP i fynd ar drywydd ei gais ymhellach neu i ddatgysylltu o'r broses, oni bai eu bod yn dychwelyd yn ddiweddarach oherwydd adolygiad neu newid mewn amgylchiadau.

Rhesymau pam mae ymgeiswyr yn gofyn am Ailystyriaeth Orfodol

6.61 Mae ymgeiswyr PIP sy'n gofyn am MR yn aml yn gwneud hynny oherwydd nad ydynt yn cael dyfarniad PIP yn wreiddiol neu eu bod yn anghytuno â'r pwyntiau a ddyfarnwyd. Mae rhai yn teimlo bod eu haseswr yn annheg yn ystod yr asesiad iechyd, a oedd yn eu gwneud yn fwy tebygol o fynd ymlaen i ofyn am MR, neu nad oeddent yn gallu rhannu eu profiadau byw. Mae rhesymau eraill dros ofyn am MR yn cynnwys hyder cwsmeriaid yn eu cymhwysedd a'r awydd i sicrhau bod yr holl dystiolaeth feddygol yn cael ei hystyried. Mae ffactorau emosiynol, fel teimlo'n rhwystredig, yn siomedig neu'n annilys, yn dylanwadu'n gryf ar a yw cwsmeriaid yn penderfynu gofyn am MR (DWP, 2018; DWP, 2024a; DWP, 2025c).

6.62 Yn baradocsaidd, mae ymgeiswyr sy'n sgorio sero pwynt yn yr asesiad yn tueddu i fod yn hyderus yn eu cymhwysedd ar gyfer PIP, gan gredu bod y sgôr sero pwyntiau yn gamgymeriad, naill ai gan yr aseswr neu oherwydd sut y gwnaethant ymateb i gwestiynau yn ystod yr asesiad iechyd (DWP, 2024a).

Rhesymau nad yw ymgeiswyr yn gofyn am Ailystyriaeth Orfodol

6.63 Mae cwsmeriaid nad ydynt yn cael dyfarniad PIP ac sy'n penderfynu peidio â mynd ar drywydd eu cais ymhellach yn tueddu i beidio â chael cynllun arall mewn golwg. Yn gyffredinol, nid oes ganddynt ymwybyddiaeth o fudd-daliadau eraill a allai fod ar gael iddynt yn ogystal â ble y gallant ddarganfod hyn. Mae angen gwybodaeth am y camau nesaf a gwasanaethau cymorth posibl a all eu helpu. Yn ogystal, mae cwsmeriaid yn aml yn elwa o fynediad at gymorth i fynd i'r afael ag anghenion ehangach a allai ymwneud â chyllid, tai, perthnasoedd, cyflogaeth a rheoli eu cyflyrau iechyd, ac efallai nad ydynt yn gwybod ble i gael mynediad at y cymorth hwn (DWP, 2025b). Mae'r rhai sy'n dioddef o bryder yn adrodd eu bod yn teimlo datgysylltiad rhwng y wybodaeth yn y llythyr penderfyniad a'r hyn yr oeddent wedi'i ddweud wrth yr aseswr sy'n eu harwain i herio'r penderfyniad (DWP, 2025c). Fodd bynnag, nid oes gan rai o'r cwsmeriaid hyn yr egni emosiynol i barhau â'r broses i'r cam MR (DWP, 2025c). Mae cwsmeriaid sy'n dewis peidio â chyflwyno MR hefyd yn mynegi blinder emosiynol, sy'n cyfrannu at eu penderfyniad i beidio â dilyn MR (DWP, 2025b). Mae rhwystrau iaith a materion gyda dehonglwyr yn effeithio ar a yw cwsmeriaid yn herio penderfyniadau (DWP, 2025b).

Ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o Ailystyriaethau Gorfodol

6.64 Mae ymgeiswyr yn tueddu i fod â dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth isel o'r broses MR; ar ôl caelcael y llythyr penderfyniad mae dealltwriaeth o MRs yn aml yn parhau i fod yn gyfyngedig (DWP, 2018; DWP, 2025b). Mae cwsmeriaid yn mynegi y byddai manylion ychwanegol yn y llythyr penderfyniad yn ddefnyddiol. Mae hyn yn cynnwys yr hyn y mae'r broses yn ei gynnwys a'r hyn i'w wneud i ddechrau'r broses, yn ogystal ag arwyddion ac anogaeth i gael mynediad at gymorth ar y cam hwn (DWP, 2018; DWP, 2024a; DWP, 2025b). Mae cwsmeriaid yn awgrymu y byddai'n ddefnyddiol cynnwys y ffurflen MR gyda'r llythyr penderfyniad (DWP, 2026c).

6.65 Mae gan lawer o gwsmeriaid ddisgwyliadau aneglur o'r hyn y mae MR yn ei gynnwys, gyda rhai yn disgwyl asesiad arall, a chamsyniad am gyfranogiad meddygon teulu yn y broses (DWP, 2026c).

6.66 Wrth chwilio am fwy o wybodaeth am MRs, nid yw DWP yn cael ei ystyried yn ffynhonnell ddefnyddiol o gyngor a chymorth, yn bennaf oherwydd pryderon ynghylch didueddrwydd pan fyddant eisoes wedi rhoi penderfyniad y mae'r ymgeisydd yn anghytuno ag ef. Mae rhai cwsmeriaid yn cynnal ymchwil ar-lein neu'n dychwelyd i'r cyfryngau cymdeithasol i ddarganfod mwy am y broses. Mae cwsmeriaid o'r fath yn tueddu i deimlo'n fwy hyderus ynglŷn â herio eu penderfyniad. Mae nifer fach o gwsmeriaid yn defnyddio'r llinell ymholiadau PIP (DWP, 2018).

Cyflwyno tystiolaeth ychwanegol yn ystod yr Ailystyriaeth Orfodol

6.67 Y rheswm mwyaf cyffredin dros gyflwyno tystiolaeth ychwanegol yn y cam MR yw caffael gwybodaeth newydd ers cais gwreiddiol. Mae cwsmeriaid hefyd yn nodi peidio â gwybod beth fyddai'n ddefnyddiol pan fyddant yn gwneud cais neu'n profi newid mewn cyflwr ers gwneud cais. Mae rhai yn cael eu hannog i ddarparu tystiolaeth bellach gan weithwyr iechyd proffesiynol yn y cam MR, sy'n tynnu sylw at bwysigrwydd darparu'r

wybodaeth ddiweddaraf (DWP, 2018). Mae cwsmeriaid PIP wedi awgrymu y byddai gwelliannau i'r broses MR yn cynnwys gwell cyfathrebu, yn benodol canllawiau cliriach am y broses, a chyfeirio at gymorth i'w helpu drwy'r prosesau (DWP, 2025b).

6.68 Mae rhai cwsmeriaid sy'n ceisio cyrchu'r porth digidol a ddefnyddir yn y cam ymgeisio cychwynnol i uwch lwytho tystiolaeth newydd ar gyfer MR yn adrodd anawsterau technegol, gyda materion penodol ynghylch fformatau ffeiliau (DWP, 2026c).

Dewis sianel: Ailystyriaethau Gorfodol

6.69 Mae gan gwsmeriaid PIP ddewisiadau gwahanol ynghylch sut i gysylltu â DWP i godi anghydfod neu wneud cwyn. Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw opsiwn ar-lein ar gyfer codi anghydfod neu godi MR. Mae llawer yn nodi y byddai'n well ganddynt wneud hynny ar-lein pe bai opsiwn digidol ar gael (DWP, 2024b). Mae rhai cwsmeriaid yn mynegi ffafriaeth i siarad yn uniongyrchol ag asiant DWP yn y cam MR i esbonio eu rhesymau dros herio penderfyniad ac i ddeall y camau nesaf yn well (DWP, 2026c).

Apeliadau

6.70 Apeliadau yw'r cam nesaf wrth ddadlau penderfyniad ar ôl MR ac maent yn cael eu rheoli'n annibynnol gan Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EF. Mae'r broses hon yn caniatáu i gwsmeriaid gael eu hachos wedi'i hadolygu y tu allan i DWP.

Rhesymau pam mae ymgeiswyr yn apelio

6.71 Yn gyffredinol, mae apeliadau yn cael eu hysgogi gan anfodlonrwydd a/neu anghytuno â chanlyniad MR. Fel gydag MRs, mae ymgeiswyr yn fwy tebygol o gyflwyno apêl os nad ydynt yn cael dyfarniad. Yn y cam apêl, mae cwsmeriaid yn adrodd eu bod yn amau bod eu cais wedi'i ailystyried yn llawn gan DWP, gyda rhai yn teimlo bod y llythyr penderfyniad a'r canlyniad MR yn debyg. Mae'r rhai nad ydynt yn mynd ymlaen i'r cam apêl yn nodi bod y broses yn ormod o straen i barhau ymhellach (DWP, 2018).

Ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r broses apelio

6.72 Fel gydag MRs, mae gan ymgeiswyr ddealltwriaeth gyfyngedig o'r broses apelio (DWP, 2018). Mae rhai yn ceisio arweiniad o ffynonellau anffurfiol fel ffrindiau a theulu neu drwy chwilio ar-lein; dim ond ychydig sy'n defnyddio ffynonellau ffurfiol (DWP, 2025b). Yn y cam apeliadau, mae cwsmeriaid yn fwy tebygol o gysylltu â DWP i egluro gwybodaeth, yn hytrach nag i ofyn am gymorth neu gyngor. Nid yw DWP yn cael ei ystyried yn ffynhonnell y gall cwsmeriaid fynd ati yn ystod apêl, oherwydd, fel ar gyfer MRs, mae ymgeiswyr yn amau na fydd DWP yn rhoi cyngor diduedd iddynt (DWP, 2018). Mae angen cefnogaeth emosiynol ar gwsmeriaid i'w cymell i ofyn am apêl yn ogystal â chymorth ymarferol, fel help i lenwi ffurflenni (DWP, 2025b).

Cyflwyno tystiolaeth ychwanegol yn ystod yr apêl

6.73 Mae'r rhesymau dros ddarparu tystiolaeth feddygol bellach yng nghyfnod yr apêl yn debyg i'r rhai yng nghyfnod yr MR. Yn aml, mae cwsmeriaid yn defnyddio'r amser rhwng yr MR a'r tribiwnlys i gael tystiolaeth nad ydynt wedi gallu dod o hyd iddi o'r blaen. Mae llawer yn cael eu hannog i geisio tystiolaeth ychwanegol gan sefydliadau cymorth, sy'n eu cynghori ar y mathau o dystiolaeth a fydd yn ddefnyddiol. Mae'r rhesymau a roddir

dros beidio â chyflwyno'r dystiolaeth hon yn gynharach yn cynnwys peidio â'i chael mewn pryd, peidio â gwybod beth fyddai'n ddefnyddiol, newidiadau yn eu cyflwr, neu'r ffaith bod y dystiolaeth ar lafar ac felly na ellir ei chyflwyno ar ffurf ysgrifenedig (DWP, 2018). Mae'r rhan fwyaf o gwsmeriaid sy'n dilyn apêl yn mynychu eu tribiwnlys yn bersonol, gyda phrofiadau cymysg. Mae'r rhai sydd â phrofiad negyddol yn nodi eu bod yn teimlo eu bod wedi cael eu brysio neu'n cael trafferth esbonio eu cyflwr. Pan fydd cwsmeriaid yn teimlo bod y panel yn annibynnol ac yn gallu asesu eu hachos yn wrthrychol, yn ogystal â chynnwys gweithwyr meddygol proffesiynol sy'n deall eu cyflyrau'n llawn, mae hyn yn arwain at brofiad cadarnhaol (DWP, 2018).

Adolygiadau Dyfarniadau

6.74 Mae adolygiadau dyfarniad yn sicrhau bod cwsmeriaid yn parhau i gael y lefel gywir o gefnogaeth trwy PIP. Efallai y byddant wedi'u cynllunio, yn digwydd ar gyfnodau wedi'u trefnu, neu heb eu cynllunio, wedi'u sbarduno gan newidiadau yn amgylchiadau iechyd neu bersonol cwsmer. Yn gyffredinol, mae gan gwsmeriaid ddealltwriaeth dda o'u dyfarniad PIP o'r wybodaeth a gynhwysir yn y llythyr penderfyniad, fel pa mor hir y bydd yn para a phryd y bydd yr adolygiad i gael ei gynnal (DWP, 2018). Fodd bynnag, mae cwsmeriaid yn gweld y broses Adolygiad Dyfarniad yn straen. Nid yw cwsmeriaid yn rhagweld cyrraedd y ffurflenni adolygu "AR1W" mor bell cyn eu dyddiad gorffen y dyfarniad presennol, sy'n strategaeth fwriadol i roi digon o amser i bobl eu cwblhau. Nid yw llawer o gwsmeriaid yn ymwybodol bod eu dyfarniad presennol ar ddod i ben a gall ymdrechion i ddeall y broses yn well trwy gysylltu â DWP gael heriau wrth gael mynediad at y wybodaeth gywir (DWP, 2025b).

6.75 Mae'r straen a'r pryder sy'n gysylltiedig ag Adolygiad Dyfarniad yn debyg i'r hyn y mae cwsmeriaid yn ei brofi yn ystod eu cais PIP cychwynnol, gyda'r ffurflen AR1W yn debyg iawn i'r PIP2W o ran hyd a sylw. Mae llawer yn gweld y broses adolygu fel ymgais i dynnu'n ôl neu leihau eu hawl PIP, a all achosi trallod sylweddol. Mae cwsmeriaid â chyflyrau sy'n annhebygol o newid yn aml yn cwestiynu'r rhesymeg dros gynnal adolygiadau (DWP, 2025b).

6.76 Mae cwsmeriaid yn ceisio cymorth emosiynol ac ymarferol i'w helpu i ddeall y broses Adolygu Dyfarniad a'i phwrpas yn well. Mae'r gefnogaeth hon yn aml yn dod o'r un ffynonellau sy'n eu cynorthwyo yn ystod eu cais cychwynnol, gan gynnwys aelodau gwybodus o'r teulu neu Gyngor ar Bopeth (DWP, 2025b).

6.77 Mae ansicrwydd ynglŷn â sut i lenwi'r ffurflen AR1W a'r rhesymau dros wneud hynny, yn enwedig pan nad yw cwsmeriaid wedi profi newid yn eu cyflwr. Mae rhai yn teimlo bod y ffurflen wedi'i chynllunio i "ddal nhw allan" a chynnal eu hymchwil eu hunain ar-lein am Adolygiadau Dyfarniadau, er eu bod yn pryderu efallai na fydd y wybodaeth maen nhw'n dod o hyd iddynt yn gynhwysfawr (DWP, 2025b).

Themâu trawsbynciol

6.78 Er ein bod wedi mapio ein tystiolaeth i daith y cwsmer, mae ystod o themâu trawsbynciol

- Effeithiau emosiynol y daith PIP ar ymgeiswyr.
- Cymhlethdod cyfathrebu fel y PIP2W a llythyrau penderfyniad.

- Gofynion mynediad aml-sianel, gyda dewisiadau wedi'u siapio gan amgylchiadau unigol.
- Dealltwriaeth gyfyngedig o ofynion tystiolaeth a bod penderfyniad dyfarnu yn seiliedig ar effeithiau cyflwr iechyd nid diagnosis.
- Ymddiriedaeth a thegwch; mae angen i ymgeiswyr deimlo eu bod wedi gallu dangos effaith eu cyflwr(cyflyrau).
- Anghenion cymorth, sy'n tueddu i gael eu diwallu gan sefydliadau trydydd parti, ffrindiau a theulu, hyd yn oed pan fo cymorth ar gael drwy DWP.

6.79 Mae sawl cyfle i drawsnewid.

Y Rhaglen Trawsnewid Iechyd

6.80 Mae'r Rhaglen Trawsnewid Iechyd (HTP) yn trawsnewid y gwasanaeth PIP, gan gyflwyno proses ymgeisio symlach, gan gynnwys opsiwn i wneud cais ar-lein, gwell casglu tystiolaeth a thaith sydd wedi'i deilwra'n fwy i gwsmeriaid. Mae'r newidiadau hyn yn arbennig o bwysig i gwsmeriaid sydd â chyflyrau amrywiol, cyflyrau iechyd meddwl, a/neu hyder digidol isel.

6.81 Mae'r HTP hefyd yn datblygu Gwasanaeth Asesiad Iechyd sengl newydd ar gyfer yr holl fudd-daliadau sy'n defnyddio asesiad iechyd swyddogaethol. Rydym yn profi dulliau newydd o asesu, gan gynnwys gwella sut mae aseswyr yn rhyngweithio â chwsmeriaid ac archwilio'r defnydd o aseswyr arbenigol. Nod yr ymdrechion hyn yw gwneud asesiadau yn teimlo'n fwy personol a theg, gan leihau baich emosiynol a chynyddu hyder yn y broses.

6.82 Yn ogystal, mae'r rhaglen yn archwilio ffyrdd gwell o gyfathrebu penderfyniadau a chyfeirio cwsmeriaid at wasanaethau cymorth ehangach. Trwy gynnig sianeli sydd wedi'i deilwra'n fwy ac arweiniad cliriach, mae HTP yn gweithio i sicrhau bod cwsmeriaid yn teimlo eu bod yn cael eu deall, eu cefnogi a'u grymuso trwy gydol eu taith PIP.

Ein dull o ymdrin â thystiolaeth ar gyfer y Rhaglen Trawsnewid Iechyd

6.83 Disgwylir i'r HTP redeg tan 2029 ac mae'n rhaglen fawr a chymhleth. Yn y cyd-destun hwn, rydym yn cynnal profion ac arbrofion ar raddfa fach ochr yn ochr ag ymchwil defnyddwyr i lywio rhannau penodol o'r broses a'r daith, cyn gweithgareddau gwerthuso ffurfiol sy'n digwydd pan fydd y rhaglen wedi graddio.

6.84 Rydym yn parhau i gyflwyno rhaglen dreigl o astudiaethau mewnwelediad ymddygiadol. Mae'r rhain yn ein galluogi i ddarparu mewnwelediadau cyflym i'w bwydo i mewn i ddylunio gwasanaethau yn y dyfodol, gan ein helpu i ddeall sut mae defnyddwyr gwasanaeth yn gweld ac yn ymateb i wahanol fentrau heb eu hanfanteisio na'u pwyso.

6.85 Cyhoeddwyd canfyddiadau 1 o 9 prawf a gynhaliwyd rhwng 2022 a 2025, yn 2024 (DWP, 2024e). Cyhoeddwyd canfyddiadau cryno o'r 8 prawf pellach a gynhaliwyd yn y cyfnod hwn mewn casgliad ym mis Mawrth 2026 (DWP, 2026d).

6.86 Yr astudiaethau oedd:

- Effaith darparu gwybodaeth cyn-asesu i ymgeiswyr PIP.

- Cyfleoedd ar gyfer cyfeirio at wasanaethau cymorth ar draws y daith asesu iechyd.
- Archwilio dealltwriaeth ymgeiswyr PIP posibl o gymhwysedd PIP.
- Profi cysyniad Cofnod Effaith Iechyd wrth gefnogi ceisiadau PIP.
- Profi deunyddiau gwybodaeth cymhwysedd PIP ar-lein.
- Deall anghenion ymgeiswyr PIP i lywio gwasanaeth arddull 'Help i wneud Cais'.[15]
- Profi rôl fformat cwestiynau ar sut mae ymgeiswyr yn cwblhau ceisiadau PIP.
- Profiadau personol PIP o weithredu fel penodai.

6.87 Cyhoeddwyd ein strategaeth werthuso ddiwygiedig ar gyfer HTP ym mis Mawrth 2026 (DWP, 2026d). Mae hyn yn rhoi trosolwg o sut rydym yn bwriadu gwerthuso'r HTP. Mae'r nodau craidd yn aros fel yr oeddent pan gyhoeddwyd y strategaeth werthuso flaenorol yn 2023:

- Sefydlu sylfaen dystiolaeth gadarn a manwl i lywio penderfyniadau ynghylch gwelliannau gwasanaeth a sut y gall yr HTP yrru gwell profiad cwsmeriaid.
- Darparu mewnwelediad sy'n canolbwyntio ar y person ar yr hyn sy'n gweithio i bwy i sicrhau bod ystod eang o anghenion yn cael eu hystyried wrth drawsnewid ein gwasanaethau.
- Rhoi sicrwydd bod yr achos busnes wedi'i fodloni (DWP, 2026c).

Gwneud cais am Hunanwasanaeth Digidol PIP

6.88 Agwedd annatod ar drawsnewid a moderneiddio'r gwasanaeth PIP yw cyflwyno sianel ymgeisio ar-lein newydd ar gyfer cwsmeriaid, a elwir yn Hunanwasanaeth Digidol (DSS). Mae'r llwybr hwn wedi bod ar gael i gwsmeriaid mewn codau post dethol ers mis Gorffennaf 2023. Mae cyfyngu ar gyflwyno wedi ein galluogi i gynnal gwerthusiadau proses ac effaith trwy gymharu profiadau a chanlyniadau ymgeiswyr sy'n gwneud cais trwy DSS a'r rhai sy'n gwneud cais trwy'r llwybr BAU. Mae canfyddiadau'r gwerthuso wedi'u crynhoi isod (DWP, 2024d):

Galw a phrofiad gwneud cais

- Arweiniodd cyflwyno DSS at gynnydd cychwynnol yn y galw, a sefydlogodd yn ddiweddarach ar lefel uwch nag yn yr ardaloedd cymharol lle nad oedd DSS ar gael.
- Cynyddodd atgyfeiriadau ar gyfer asesiadau iechyd 18% mewn ardaloedd DSS.
- Adroddodd cwsmeriaid fod DSS yn fwy hyblyg, cyfleus, a llai beichus yn feddyliol na llwybrau nad ydynt yn ddigidol.

Dyfarniadau a chanlyniadau

- Cynyddodd cofrestriadau 19%, ond dim ond 4% y cynyddodd dyfarniadau, gan nodi bod y ceisiadau DSS ychwanegol yn llai tebygol o arwain at ddyfarniad.
- Roedd staff yn gwerthfawrogi DSS ond pwysleisiodd yr angen i gadw llwybrau nad ydynt yn ddigidol ar gyfer hygyrchedd.

Ceisiadau sero pwyntiau

- Roedd canlyniadau sero pwynt 32% yn uwch mewn ardaloedd DSS.
- Canfuwyd gwahaniaethau cyfyngedig rhwng DSS a honiadau sero-pwynt nad ydynt yn DSS, er bod rhywfaint o amrywiad mewn tystiolaeth feddygol a mewnbwn arbenigol.

Ailystyriaethau gorfodol (MR) ac apeliadau

- Cynyddodd MRs 14% mewn ardaloedd DSS, ond gan fod cofrestriadau wedi codi mwy (19%), roedd y defnyddwyr DSS ychwanegol yn llai tebygol o ofyn am MR yn gyffredinol, er gwaethaf eu tebygolrwydd is o gael PIP yn y penderfyniad cychwynnol.
- Roedd cwsmeriaid yn gadarnhaol am opsiwn MR digidol posibl, gydag ef yn addo bod yn gyflymach, yn llai brawychus ac yn fwy hygyrch, ond dywedodd llawer na fyddai wedi newid eu penderfyniad i herio ac y byddent yn dal i ddewis defnyddio'r ffôn.
- Cynyddodd apeliadau yn dilyn MR 12% mewn ardaloedd DSS.

Cyfeiriadau yn y bennod hon

Department for Work and Pensions (2013) Example – PIP2 how your disability affects you. London: DWP. Ar gael yn: Example - PIP2 how your disability affects you

Department for Work and Pensions (2018) Personal Independence Payment Claimant Research – Final Report. London: DWP. Ar gael yn: Personal Independence Payment claimant research – final report

Department for Work and Pensions (2021a) Triggers to Claiming Personal Independence Payment. London: DWP. Ar gael yn: Triggers to claiming Personal Independence Payment - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2021b) Claimant views on ways to improve PIP and ESA questionnaires. London: DWP. Ar gael yn: Claimant views on ways to improve PIP and ESA questionnaires - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2021c) Claimant experience of telephone-based health assessments for PIP, ESA and UC. London: DWP. Ar gael yn: Claimant experience of telephone-based health assessments for PIP, ESA and UC - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2024a) Experiences of PIP applicants who received zero points at assessment. London: DWP. Ar gael yn: Experiences of PIP applicants who received zero points at assessment - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2024b) Digital skills, channel preference, and access needs: Personal Independence Payment customers. London: DWP. Ar gael yn: Digital skills, channel preference, and access needs: Personal Independence Payment customers - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2024c) The Impact of Fluctuating Health Conditions on Assessment. London: DWP. Ar gael yn: The Impact of Fluctuating Health Conditions on Assessment - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2024d) Apply for PIP Digital Self-Serve: Evaluation Summary. London: DWP. Ar gael yn: Apply for PIP Digital Self-Serve: Evaluation Summary - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2024e) Specialism in the Health Assessment: Initial Exploratory Research. London:DWP. Ar gael yn: Specialism in the Health Assessment: Initial Exploratory Research - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2024f) Health Assessment Channels Research. London: DWP. Ar gael yn: Health Assessment Channels Research - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2025a), Applicants' Journeys to Claiming PIP: Research. London: DWP. Ar gael yn: Applicants' Journeys to Claiming PIP: Research - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2025b) Additional Support Needs in the PIP Claim Journey. London: DWP. Ar gael yn: Additional Support Needs in the PIP Claim Journey - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2025c) Understanding PIP Applicant Experiences: the experience of applicants with anxiety. London: DWP. Ar gael yn: Understanding PIP applicant experiences: the experience of applicants with anxiety - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2025d) DWP customer experience survey: benefit customers 2024 to 2025. London: DWP. Ar gael yn: DWP customer experience survey: benefit customers 2024 to 2025

Department for Work and Pensions (2026a) DWP Customer Experience Survey: Benefit Customers 2025 to 2026. London: DWP. Ar gael yn: DWP Customer Experience Survey: Benefit Customers 2025 to 2026 - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2026b) Personal Independence Payment (PIP): after you've applied. London: DWP. Ar gael yn: Personal Independence Payment (PIP): After you've applied - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2026c) PIP Mandatory Reconsiderations: Customer Research Findings. London: DWP. Ar gael yn: PIP Mandatory Reconsiderations: Customer Research Findings - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2026d) Health Transformation Programme Evaluation and Monitoring Strategy 2026. London: DWP. Ar gael yn: Health Transformation Programme Evaluation and Monitoring Strategy 2026 - GOV.UK

Murray A. H. E. (2022) Amplifying Disabled Identities: Invisible Disabilities in Personal Independence Payment Assessments and Appeals. Ar gael yn: Open Research Online

Ridgewell H. (2026) "A totally degrading experience" How the PIP system is failing people with cystic fibrosis. Cystic Fibrosis Trust Ar gael yn: "A totally degrading experience": how the PIP system is failing people with cystic fibrosis

9. Pennod newydd 9: Taliad Anabledd Oedolion a PIP

Mae'r canlynol yn bennod newydd ar Daliad Anabledd Oedolion a PIP.

9.1 Mae'r bennod hon yn archwilio profiad o ddisodli Taliad Annibyniaeth Bersonol (PIP) gyda Thaliad Anabledd Oedolion (ADP) yn Yr Alban. Mae'n crynhoi'r prif debygrwydd a'r gwahaniaethau rhwng y ddau fudd-dal ac yn adolygu'r dystiolaeth sydd ar gael ar geisiadau, dyfarniadau, profiadau hawlwyr a thwf llwyth achosion.

9.2 Gan fod ADP wedi'i gynllunio i weithredu'n wahanol i PIP mewn sawl agwedd bwysig, mae'r Alban yn darparu pwynt cymharu defnyddiol wrth ystyried sut mae budd-daliadau anabledd yn cael eu darparu.

Beth yw Taliad Anabledd Oedolion?

9.3 Mae ADP yn fudd-dal i oedolion o oedran gweithio yn Yr Alban sy'n wynebu costau bywyd bob dydd neu symudedd ychwanegol oherwydd cyflwr iechyd hirdymor neu anabledd (Llywodraeth Yr Alban, 2025a).

9.4 Cyflwynwyd ADP fesul cam o fis Mawrth 2022 a daeth ar gael ledled Yr Alban ym mis Awst 2022. Cafodd hawlwyr PIP presennol yn yr Alban eu trosglwyddo wedyn i ADP trwy raglen trosglwyddo achosion fesul cam a gwblhawyd yn 2025 (Comisiwn Cyllidol Yr Alban, 2026).

9.5 Ym mis Ebrill 2026, roedd mwy na 500,000 o bobl yn cael ADP, gyda thua 62% wedi trosglwyddo o PIP (Social Security Scotland, 2026a).

Cymharu ADP a PIP

9.6 Mae gan ADP sawl tebygrwydd i PIP, yn enwedig o ran ei strwythur, ond hefyd nifer o wahaniaethau, sy'n gysylltiedig yn bennaf â'i weinyddiaeth.

9.7 Mae ADP a PIP yn debyg mewn sawl ffordd. Mae'r ddau fudd-dal yn:

- helpu i dalu'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig ag anabledd neu salwch;
- cynnwys elfen Bywyd Bob Dydd ac elfen Symudedd;
- darparu cyfraddau safonol a gwell ar gyfer pob cydran ar yr un cyfraddau;
- defnyddio gweithgareddau tebyg yn fras, disgrifwyr a meini prawf cymhwysedd yn seiliedig ar bwyntiau;
- cael prosesau her debyg er eu bod yn wahanol o ran gweithrediad;
- cynnwys adolygiadau cyfnodol i asesu hawl parhaus.

Gwahaniaethau allweddol rhwng ADP a PIP

9.8 Dyluniwyd ADP yn fwriadol i gael ei gyflwyno'n wahanol i PIP mewn sawl ffordd:

- **Asesiadau:** Mae'r rhan fwyaf o geisiadau ADP yn cael eu penderfynu gan ddefnyddio gwybodaeth a ddarperir gan y cleient a thystiolaeth ategol, heb yr angen am ymgynghoriad gofal iechyd ffurfiol. Mae hyn yn wahanol i PIP, lle mae asesiadau yn parhau i fod yn rhan ganolog o'r broses gwneud cais i'r mwyafrif o ymgeiswyr.
- **Gwneud cais am y budd-dal:** Mae ADP ar gael trwy lwybr ymgeisio cwbl ar-lein ledled Yr Alban. Mewn cyferbyniad, mae gwasanaeth ymgeisio PIP ar-lein DWP sy'n cael ei gyflwyno trwy'r rhaglen Hunanwasanaeth Digidol ar gael ar hyn o bryd mewn ardaloedd cod post dethol sy'n cwmpasu tua 8% o gofrestriadau PIP. Wedi dweud hynny, cyflwynwyd gwasanaeth digidol gwahoddedig yn 2024 i ymgeiswyr ddechrau eu cais dros y ffôn a chwblhau'r Casglu Gwybodaeth Iechyd (PIP2W) ar-lein trwy Gov.uk
- **Adolygiadau Dyfarniad:** Bwriedir i adolygiadau dyfarniad ADP fod yn ysgafnach nag adolygiadau PIP ac yn caniatáu i gleientiaid gadarnhau, trwy ddull blwch ticio digidol, lle nad yw amgylchiadau'n newid. Mae'r rhan fwyaf o Adolygiadau Dyfarniadau PIP yn gofyn am lenwi ffurflen Casglu Gwybodaeth Iechyd, fel, er yn fyrrach na'r ffurflen wreiddiol. Mae tua thraean yn gofyn am asesiad pellach gan weithiwr gofal iechyd proffesiynol.
- **Herio penderfyniadau:** Gall pobl sy'n anghytuno â phenderfyniad ADP ofyn am ailbenderfyniad. Mae'r broses PIP gyfatebol yn Ailystyriaeth Orfodol. Mae pwrpas pob un yn debyg, ond mae gwahaniaethau allweddol o ran dyddiadau cau penderfyniadau ac arian a dalwyd yn ystod y broses.
    - Mae'r Alban yn casglu tystiolaeth ar ran cleientiaid, tra bod y cyfrifoldeb ar gwsmeriaid PIP i wneud hyn
    - Mae gan Yr Alban derfyn llym o 56 diwrnod i gyhoeddi penderfyniad tra nad oes gan DWP derfyn amser; ni all ymgeiswyr symud ymlaen â'u hachos, nac apelio ymhellach nes bod yr MR yn cael ei benderfynu
    - Mae taliadau ADP yn cael eu diogelu hyd nes y canlyniad ailbenderfynu tra bod taliadau PIP yn stopio neu'n lleihau i adlewyrchu'r penderfyniad newydd sy'n cael ei herio.
- **Salwch terfynol:** O dan reolau arbennig ADP, mae pobl sy'n derfynol wael yn awtomatig yn caelcael cyfradd uwch y ddwy gydran. O dan PIP, mae pobl derfynol wael yn cael eu cyflymu i gael y gyfradd bywyd bob dydd uwch ond mae angen eu hasesu ar gyfer yr elfen symudedd o hyd.

Cymharu data a thystiolaeth ar ADP a PIP

9.9 Mae gweddill y bennod hon yn crynhoi'r data a'r dystiolaeth ar ADP ers ei gyflwyno, o'i gymharu â PIP. Er y bydd rhai gwahaniaethau a welwyd yn briodol i'r broses wahanol ar gyfer hawlio a gwneud penderfyniad ar ddyfarniad ADP, gall rhai bod yn syml i wahanol nodweddion pobl sy'n byw yn Yr Alban: Yn hanesyddol, mae'r Alban wedi cael nifer uwch o bobl sy'n caelcael budd-daliadau anabledd nag sydd wedi bod yng Nghymru a Lloegr yn gyffredinol.

9.10 Trwy gydol gweddill y bennod hon:

- Mae **cofrestriadau** yn cyfeirio at bobl sy'n dechrau cais.
- Mae'r **gyfradd ddyfarnu** yn cyfeirio at nifer y ceisiadau sy'n arwain at ddyfarniad.
- Mae **llwyth achosion** yn cyfeirio at gyfanswm nifer y bobl sy'n cael y budd-dal ar adeg benodol.

9.11 Mae'r mesurau hyn yn adlewyrchu gwahanol agweddau ar ddarparu budd-daliadau. Mae cofrestriadau yn nodi'r galw, cyfraddau dyfarnu yn adlewyrchu canlyniadau penderfyniadau, ac mae llwyth achosion yn mesur nifer cyffredinol y bobl sy'n cael cymorth.

Mae mwy o bobl wedi gwneud cais am ADP nag y byddai'n disgwyl o dan PIP

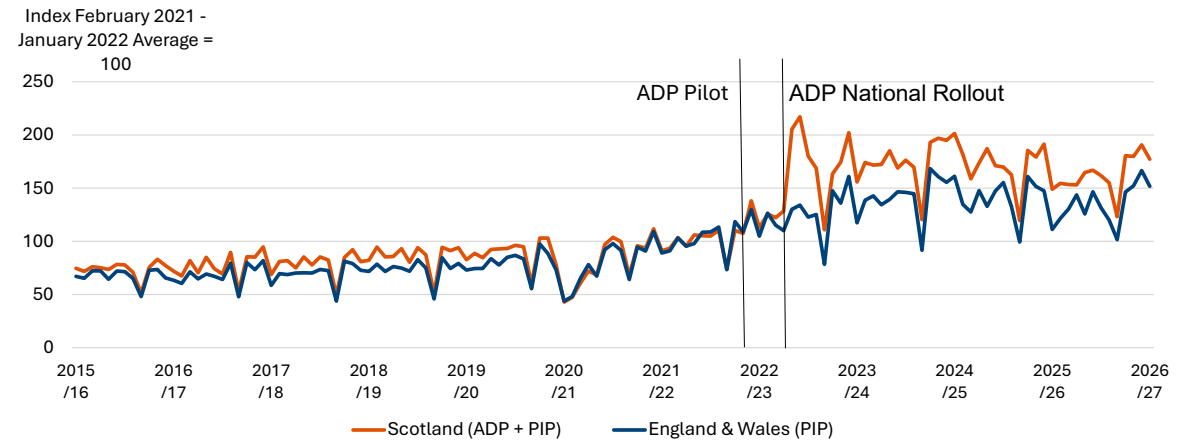
9.12 Mae tystiolaeth yn awgrymu bod cyfeintiau cofrestru (neu geisiadau) yn Yr Alban wedi aros yn uwch na'r lefelau y byddai'n ddisgwyliedig yn seiliedig ar batrymau PIP hanesyddol.

9.13 Arsylwodd Audit Scotland (2025) fod 8% o boblogaeth oedran gweithio'r Alban wedi gwneud cais am ADP rhwng mis Ionawr 2023 a mis Ebrill 2025 o'i gymharu â 5.3% o boblogaeth oedran gweithio Cymru a Lloegr sy'n gwneud cais am PIP. Fodd bynnag, mae'r mwyafrif o'r gwahaniaeth hwn yn debygol o fod oherwydd gwahaniaethau mewn nodweddion rhwng y ddwy boblogaeth, ac roedd wedi bodoli am gyfnod hir cyn cyflwyno ADP. Er mwyn cael gwell dealltwriaeth o effaith bosibl ADP, mae angen i ni geisio rheoli'r gwahaniaethau hanesyddol sylfaenol rhwng Yr Alban a Lloegr a Chymru.

9.14 Mae **Siart 9.1** isod yn dangos cofrestriadau ar gyfer PIP ac ADP yn Yr Alban, a PIP yng Nghymru a Lloegr. Maent wedi cael eu cyflwyno fel mynegai gyda'r ddau fesur wedi'u halinio yn y flwyddyn cyn cyflwyno ADP, i roi darlun cliriach o dueddiadau cymharol. Mae'n nodi bod y galw am ADP wedi bod yn gryfach nag y byddai wedi ei ddisgwyl pe bai cofrestriadau wedi dilyn y rhai ar gyfer PIP, ac mae'r cyfeintiau cofrestru yn parhau i fod yn uwch na'r amcangyfrifon PIP disgwyliedig, er bod y bwlch wedi lleihau ers ei gyflwyno.

9.15 Nid yw'r rhesymau dros y gwahaniaeth hwn wedi'u deall yn llawn eto (Audit Scotland, 2025). Roedd Comisiwn Cyllidol Yr Alban (2026) yn disgwyl cynnydd mewn ceisiadau wrth i ADP gael ei gyflwyno, er nad yw'n glir a oedd y gwahaniaethau llawn wedi'u disgwyl: mae'r darlun wedi'i fwrw rhywfaint gan y twf sylweddol mewn hawlwyr PIP dros y cyfnod pan gyflwynwyd ADP.

Siart 9.1: Cofrestriadau ADP a PIP

Source: Adult Disability Payment Official Statistics to Apr 2026, using DWP internal estimates

Mae cyfraddau dyfarnu wedi dod yn fwyfwy tebyg

9.16 Er bod cyfraddau dyfarnu yn wahanol i ddechrau rhwng y ddwy system, mae tystiolaeth yn awgrymu bod canlyniadau wedi dod yn fwyfwy tebyg dros amser (Social Security Scotland, 2026a). Cafodd cymariaethau cynnar a ddyfynnwyd gan Audit Scotland (2025), sy'n cwmpasu mis Ionawr 2023 i fis Ebrill 2025, eu dylanwadu yn ormodol gan y cyfraddau dyfarnu llawer uwch a welwyd yn 2023, a oedd yn debyg i gyfraddau dyfarnu PIP a brofwyd yn y 2 flynedd gyntaf ar ôl ei gyflwyno yn 2013.

9.17 Mae ceisiadau ar-lein yn cyfrif am y rhan fwyaf o hawliadau ADP.

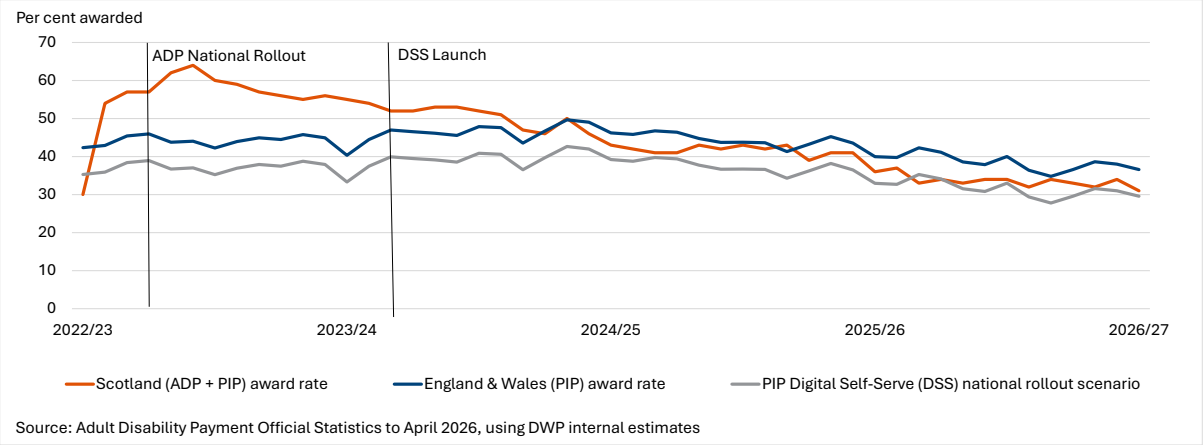
- Hyd at fis Gorffennaf 2026, gwnaed 73% ar-lein, gwnaed 18% dros y ffôn, llai nag 1% trwy ffurflen bapur, a 9% trwy sianeli eraill (Social Security Scotland, 2026a).

9.18 Mae cyflwyno llwybrau cymhwyso digidol wedi'i nodi fel ffactor posibl sy'n cyfrannu at gyfeintiau mwy o geisiadau (Audit Scotland, 2025).

- Ers mis Gorffennaf 2023, mae gwasanaeth Hunanwasanaeth Digidol (DSS) PIP wedi'i gyflwyno mewn ardaloedd cod post dethol ledled Cymru a Lloegr, gan gwmpasu tua 8% o gyfaint cofrestru PIP.
- Yn ystod y 21 mis cyntaf o lansio DSS, roedd nifer y cofrestriadau PIP mewn ardaloedd cyflwyno 19% yn uwch ar gyfartaledd nag mewn ardaloedd cymharu. Yr amcangyfrif o gynnydd yn nifer yr hawliadau a ddyfarnwyd oedd 4% (DWP, 2024). Mae'r llinell werdd ar y siart isod yn dangos amcangyfrifon mewnol DWP o'r hyn a fyddai'n digwydd pe bai PIP DSS yn cael ei gyflwyno'n genedlaethol.

9.19 Er gwaethaf gwahaniaethau cychwynnol, mae cyfraddau dyfarnu ar gyfer ADP a PIP wedi cydgyfeirio i raddau helaeth dros amser, ac mae ymgeiswyr yn profi canlyniadau dyfarnu tebyg yn seiliedig ar benderfyniadau cychwynnol.

Siart 9.2: Cyfraddau dyfarnu penderfyniadau cychwynnol ar gyfer ADP a PIP

Source: Adult Disability Payment Official Statistics to April 2026, using DWP internal estimates

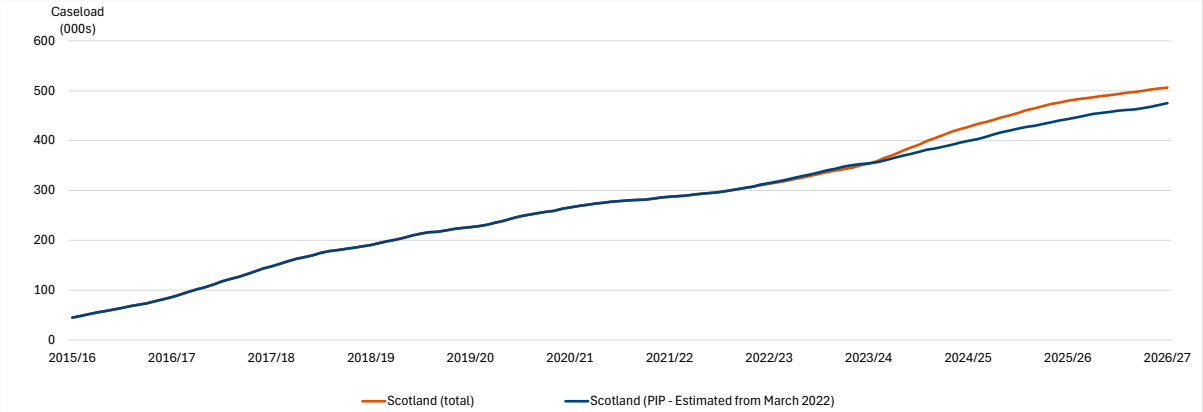
Mae llwythi achosion ADP yn uwch nag y byddai'n ddisgwyliedig pe bai PIP wedi parhau

9.20 Canfu Audit Scotland (2025) hefyd fod twf llwyth achosion ADP hefyd wedi bod yn uwch nag y byddai'n ddisgwyliedig yn seiliedig ar dueddiadau PIP cymharol.

9.21 Mae llwyth achosion ADP wedi aros yn gyson uwch nag y byddem wedi'i amcangyfrif pe bai wedi tyfu ar yr un gyfradd â PIP fel y dangosir yn **Siart 9.3** isod. Ym mis Ebrill 2026 amcangyfrifir bod y llwyth achosion tua 7% yn uwch (31,000) na phe bai ADP wedi tyfu ar yr un gyfradd â PIP.

9.22 Yn ogystal â nifer uwch o ddyfarniadau, bydd nifer y bobl sy'n gadael y llwyth achosion yn dylanwadu ar y llwyth achosion. Nododd Comisiwn Cyllidol Yr Alban (2026) fod llai o unigolion yn gadael y llwyth achosion, oherwydd adolygiadau dyfarniadau ysgafnach, dros y cyfnod Mawrth 2022 i Ionawr 2025, o'i gymharu â PIP. Fodd bynnag, mae canlyniadau adolygiadau dyfarniadau ar gyfer PIP wedi bod yn gyfnewidiol ers y pandemig, ac yn dibynnu'n hanfodol ar allu darparwyr asesu i adolygu'r tua thraean o adolygiadau sydd angen asesiad. Bydd canlyniadau adolygiadau ADP hefyd yn cael eu heffeithio gan newydd-deb cymharol y system. Felly, mae'n gynamserol dod i gasgliadau am effaith gwahanol brosesau adolygu ar all-lif budd-daliadau yn y tymor hwy.

Siart 9.3: ADP a llwythi achosion PIP amcangyfrifedig

Source: Adult Disability Payment Official Statistics to Apr 2026, using DWP internal estimates

Ychydig iawn o geisiadau ADP sydd angen ymgynghoriad

9.23 Mae tystiolaeth o adolygiadau o ADP yn dangos mai dim ond lleiafrif bach o geisiadau sydd angen ymgynghori ag ymarferydd gofal iechyd. Mae hyn yn cynrychioli gwahaniaeth gweithredol sylweddol i PIP.

9.24 Mae ymgeiswyr ADP yn cael eu cyfeirio am ymgynghoriad iechyd dim ond os yw rheolwyr achos yn teimlo mai dyma'r unig ffordd y gallant gasglu'r wybodaeth sydd ei hangen ar gyfer eu cais, neu os yw'r cleient yn gofyn am un.

9.25 Cynhelir ymgynghoriadau ADP dros y ffôn fel safon. Gall cleientiaid fynegi ffafriaeth ar gyfer sianel wahanol, fel fideo neu wyneb yn wyneb, ond mae'r mwyafrif yn cael eu cynnal dros y ffôn (Llywodraeth Yr Alban, 2024).

9.26 Ym mis Ionawr 2026, roedd 185,495 o geisiadau ADP yn "newydd" yn hytrach na chael eu trosglwyddo o DWP (Social Security Scotland, 2026a), tra bod 5,310 o ymgynghoriadau wedi'u cwblhau rhwng lansiad ADP yn 2022 a 2025 (Social Security Scotland, 2026b), sy'n awgrymu bod llai na 3% o geisiadau newydd yn destun ymgynghoriad. Adroddodd arolwg boddhad cleientiaid Social Security Scotland hefyd fod 3% o'r holl ymatebwyr ADP yn 2024-25 wedi cael ymgynghoriad (Social Security Scotland, 2026c). Fodd bynnag, roedd cleientiaid weithiau'n ansicr a oeddent wedi cymryd rhan mewn ymgynghoriad gyda 'galwadau ffôn anffurfiol gyda Social Security Scotland (SSS) weithiau'n cael eu camddehongli fel ymgynghoriadau'. Mae hyn yn awgrymu y gallai'r 3% a adroddwyd gan gwsmeriaid fod yn or-amcangyfrif (Social Security Scotland, 2025a).

9.27 Mae arolygon boddhad cleientiaid SSS wedi canfod bod ymhlith y nifer fach o ymgeiswyr a gafodd ymgynghoriad wedi ei brofi'n gadarnhaol ac wedi disgrifio'r broses mewn ffyrdd sy'n ei lleoli fel **'seiliedig ar ymddiriedaeth', gofalgar a thosturiol** (Social Security Scotland, 2026d). Yn ogystal, roeddent yn teimlo bod **ymgynghoriadau** yn cael eu defnyddio yn unol â pholisi SSS a **dim ond lle bo angen** (Llywodraeth yr Alban, 2024).

9.28 Canfu Adolygiad Annibynnol 2025 o Daliad Anabledd Oedolion gan Lywodraeth yr Alban fod "canmoliaeth gyffredinol dros roi'r gorau i asesiadau arddull DWP" (Llywodraeth yr Alban, 2025b). Fodd bynnag, byddai rhai cleientiaid nad oeddent wedi'u gwahodd i ymgynghoriad wedi gwerthfawrogi'r cyfle i siarad â rheolwyr achosion. Roedd teimlad cryf ymhlith rhai pobl y dylid clywed eu llais, a dylent fod yn fwy rhan o'r penderfyniadau a fyddai'n effeithio ar eu bywyd.

9.29 Gwnaeth yr Adolygiad Annibynnol ddau argymhelliad ymgynghori iechyd:

- **Argymhelliad 25:** I'r dewis cychwynnol o gael ymgynghoriad ai peidio fod yn ddewis y cleient, yn hytrach na'r rheolwr achos.

- **Argymhelliad 26:** I'r dewis cychwynnol o fformat ar gyfer yr ymgynghoriad fod yn ddewis y cleient er mwyn sicrhau bod y cleient yn deall yn llawn yr opsiynau sydd ar gael ac nad yw cleientiaid yn teimlo eu bod yn cael eu gorfodi mewn unrhyw ffordd ddiofyn i'r llwybr ffôn.

Mae adolygiadau ADP wedi'u cynllunio i fod yn cyffwrdd ysgafn

9.30 Mae tystiolaeth yn dangos cefnogaeth i fodel adolygu cyffwrdd ysgafnach ADP.

Mae dyfarniadau PIP ac ADP yn destun adolygiad cyfnodol i wirio bod pobl yn cael lefel y cymorth ariannol sydd ganddynt hawl iddo. Mae adolygiadau ADP yn gweithredu gyda rhagdybiaeth bod cyflwr cleient yn sefydlog oni bai bod tystiolaeth yn awgrymu fel arall, felly mae dyfarniadau yn treiglo, yn hytrach na gosod ar gyfer cyfnod diffiniol. Yn gyffredinol, mae'r rhan fwyaf o ddyfarniadau ADP yn cael isafswm hyd o rhwng 2-3 a 10 mlynedd cyn adolygiad cyffwrdd ysgafn er bod dyfarniadau amhenodol yn bosibl.

9.31 Mae'r adolygiad cyffwrdd ysgafn yn canolbwyntio ar gadarnhau bod amgylchiadau cleient yr un fath â phan wnaethant wneud cais, felly gall yr ymgeisydd ticio blwch ar ffurflen ar-lein sy'n datgan dim newidiadau. Roedd ymatebwyr i'r ymgynghoriad ar gyfer yr adolygiad annibynnol yn gadarnhaol ynglŷn â natur ysgafn y broses adolygu ADP (Llywodraeth Yr Alban, 2024).

9.32 Ar gyfer PIP, yn hanesyddol mae'r rhan fwyaf o ddyfarniadau wedi bod am gyfnod penodol, er bod dyfarniadau parhaus yn bosibl ar gyfer cyflyrau difrifol a dirywiol. Mae isafswm cyfnodau adolygu yn cael eu cyflwyno fel na fydd y rhan fwyaf o ddyfarniadau newydd yn cael eu hadolygu am o leiaf 3 blynedd, ac os caiff ei adnewyddu wrth adolygiad dyfarniad ni fydd yn cael ei adolygu am o leiaf 5 mlynedd arall[16].

9.33 Mae adolygiadau o ddyfarniadau PIP yn agosach at y broses ymgeisio wreiddiol, gyda rhai hawlwyr yn gorfod llenwi ffurflen yn gofyn yr un

cwestiynau am anghenion bywyd bob dydd a symudedd â phan wnaethant ymgeisio, er bod y ffurflen yn fyrrach. Mae gan rai hawlwyr broses adolygu ysgafn, tra nad oes rhaid i tua dwy ran o dair o hawlwyr eraill fynychu ymgynghoriad ag ymarferydd gofal iechyd.

Mae heriau ADP yn fwy tebygol o newid y penderfyniad gwreiddiol

9.34 Mae ailbenderfyniad o dan ADP yn sbarduno ailasesiad llawn o'r cais a rhaid gofyn amdano o fewn 42 diwrnod i ddyddiad o roi gwybod am benderfyniad. Mae hyn yn sbarduno tîm hollol newydd sy'n edrych ar yr holl dystiolaeth i ddod i'w casgliad eu hunain, gyda gofyniad i gwblhau'r ailbenderfyniad a darparu canlyniad i gleientiaid o fewn 56 diwrnod calendr. Os yw'r cleient yn dal i anghytuno â'r canlyniad, gellir cyflwyno apêl i'r Tribiwnlys Haen Gyntaf ar gyfer Yr Alban o fewn 31 diwrnod. Yn ogystal, mae SSS yn ymgymryd â'r dasg o gael tystiolaeth ychwanegol i'r cleient a gallant barhau i gael taliadau ar y gyfradd flaenorol nes bod yr achos yn cael ei ddatrys heb unrhyw ofyniad i dalu unrhyw beth yn ôl os yw'r penderfyniad yn cael ei gynnal fel y mae (Social Security Scotland, 2025b).

9.35 Mae'n rhaid cyflwyno MR o dan PIP o fewn mis i ddyddiad y llythyr penderfyniad ac mae'n golygu bod DWP yn yr un modd yn adolygu'r achos yn llawn, gan gynnwys unrhyw dystiolaeth ychwanegol, y mae'r ddyletswydd ar y cwsmer i'w darparu. Nid oes terfyn amser lle mae angen i DWP gwblhau MR a chan mai dim ond ar y lefel sy'n cael ei ddadlau sydd gan gwsmeriaid hawl i PIP, gallent fod heb daliad am gyfnodau sylweddol o amser. Os yw cwsmer yn anghytuno â chanlyniad MR, gallant apelio yn erbyn y penderfyniad. Mae apeliadau'n cael eu clywed gan Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd Ei Fawrhydi.

9.36 Mae ystadegau sydd ar gael yn dangos bod ailbenderfyniadau ADP yn fwy tebygol o arwain at ddyfarniad diwygiedig nag MRs PIP.

9.37 Ar gyfer ADP arweiniodd 45% o ailystyriaethau at newid yn y dyfarniad (Social Security Scotland, 2026a) o'i gymharu â 27% yn mynd trwy'r broses MR PIP (DWP, 2026a). Ar gyfer ceisiadau newydd, roedd ailystyriaethau gorfodol PIP a arweiniodd at newid dyfarniad yn 3.0% o'r penderfyniadau asesu cychwynnol. Ar gyfer adolygiadau dyfarniad PIP, roedd hyn hefyd yn 3.0%.

9.38 Ar gyfer penderfyniadau cyntaf, roedd ail-ystyriaethau ADP a ganiateir yn ffurfio 6.5% o'r holl benderfyniadau cyntaf a broseswyd. Ar gyfer adolygiadau ADP, roedd hyn yn 3.0% (Social Security Scotland, 2026a). Os yw ymgeisydd yn anghytuno â chanlyniad cais, p'un a yw'n credu bod camgymeriad wedi bod neu dystiolaeth bwysig wedi'i cholli, neu eu bod yn anghytuno â'r canlyniad ac eisiau edrych arno eto, gallant herio'r penderfyniad dyfarnu. Er bod prosesau her dyfarnu yn debyg i raddau helaeth ar draws ADP a PIP, mae rhai gwahaniaethau cynnil ond pwysig.

Profiad a chanfyddiadau cwsmeriaid

9.39 Thema gyson ar draws ymchwil ansoddol yw bod ADP yn cael ei ystyried yn berson-ganolog, yn barchus ac yn gefnogol (Llywodraeth yr Alban, 2025b).

9.40 Tynnodd llawer o ymatebwyr sylw at ryngweithiadau cadarnhaol â staff SSS ac yn croesawu'r pwyslais llai ar asesiadau.

9.41 Adroddodd yr Adolygiad Annibynnol o ADP gefnogaeth eang i'r egwyddorion urddas, tegwch a pharch sy'n sail i'r budd-dal.

9.42 Fodd bynnag, mae tystiolaeth arolwg sydd ar gael yn dangos bod ADP a PIP yn cyflawni lefelau cymharol uchel o foddhad cwsmeriaid. Canfu'r arolwg blynyddol diweddaraf ar gyfer boddhad cleientiaid ADP fod 70% o gleientiaid ADP wedi graddio eu profiad o SSS fel un da iawn neu dda (Social Security Scotland, 2025a) ac mae'r data diweddaraf ar gyfer PIP yn dangos bod 85% o gwsmeriaid PIP wedi dweud eu bod yn fodlon iawn neu'n fodlon â'u profiad cyffredinol o'r gwasanaeth a ddarperir gan DWP (DWP, 2026b).

9.43 Gyda'i gilydd, mae'r dystiolaeth yn awgrymu, er bod ADP yn aml yn cael ei ystyried yn gadarnhaol gan gleientiaid, mae'n parhau i fod yn anodd dod i'r casgliad a yw boddhad cyffredinol yn sylweddol uwch nag o dan PIP.

Cyfeiriadau yn y bennod hon

Audit Scotland (2025) Adult Disability Payment. Ar gael yn: Adult Disability Payment Disability Payment

Department for Work and Pensions (2024) Apply for PIP Digital Self-Serve: Evaluation Summary. London: DWP. Ar gael yn: Apply for PIP Digital Self-Serve: Evaluation Summary - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2026a) Personal Independence Payment statistics to July 2026. Ar gael yn: Personal Independence Payment statistics to July 2026 - GOV.UK

Department for Work and Pensions (2026b) DWP Customer Experience Survey: Benefit Customers 2025 to 2026. Ar gael yn: DWP Customer Experience Survey: Benefit Customers 2025 to 2026 - GOV.UK

Scottish Fiscal Commission (2026) Explainers: Disability Assistance. Ar gael yn: Disability Assistance Scottish Fiscal Commission

Scottish Government (2024) Independent Review of Adult Disability Payment (ADP): call for evidence and consultation analysis. Ar gael yn: Independent Review of Adult Disability Payment (ADP): call for evidence and consultation analysis - gov.scot

Scottish Government (2025a) What Adult Disability Payment is. Ar gael yn: Adult Disability Payment - mygov.scot

Scottish Government (2025b) Independent Review of Adult Disability Payment (ADP): final report. Ar gael yn: Independent Review of Adult Disability Payment: final report - gov.scot

Social Security Scotland (2025a) Social Security Scotland Client Satisfaction Survey: 2024-2025. Ar gael yn: Social Security Scotland Client Satisfaction Survey 2024-2025

Social Security Scotland (2025b) Adult Disability Payment decision making guide. Ar gael yn: Duty to re-determine - Social Security Scotland

Social Security Scotland (2026a) Adult Disability Payment statistics to 31 July 2026. Ar gael yn Adult Disability Payment Official Statistics

Social Security Scotland (2026b) Social Security Scotland - Workforce and Adult Disability Payment statistics: FOI release. Ar gael yn: Social Security Scotland - Workforce and Adult Disability Payment statistics: FOI release - gov.scot

Social Security Scotland (2026c) Devolved disability benefits: decision making evaluation. Ar gael yn: Findings - Devolved disability benefits: decision making evaluation - gov.scot

Social Security Scotland (2026d) Client Survey - Disability Payments October 2025 - March 2026. Ar gael yn: Client Survey - Disability Payments October 2025 - March 2026

---

[1] Mae llwyth achosion PIP fel mis Mawrth ym mhob blwyddyn ariannol. Mae cyfrolau adolygiadau dyfarniadau yn ymwneud ag adolygiadau a gwblhawyd ar draws y flwyddyn ariannol lawn.

[2] Mae llwyth achosion PIP fel mis Mawrth ym mhob blwyddyn ariannol. Mae cyfrolau adolygiadau dyfarniadau yn ymwneud ag adolygiadau a gwblhawyd ar draws y flwyddyn ariannol lawn.

[3] Hyd at FYE 2022 mae 'ymgynghoriad' yn cwmpasu asesiadau wyneb yn wyneb, fideo a ffôn, gan nad oedd data ar y sianeli asesu newydd ar gael. O FYE 2023 ymlaen mae'r data ar gael i ddangos y gwahanol sianeli.

[4] Cyflwynwyd yn yr adran 'Canlyniadau adolygiad dyfarniad arfaethedig yn ôl trefn yr adolygiad'.

[5] Mae 'gwahardd cyn yr asesiad' a 'gwahardd ar adeg yr asesiad' yn gwahaniaethu a yw'r gwaharddiad wedi digwydd cyn neu ar y cam asesu.

[6] Mae newid ariannol cyfartalog yn dangos y newid cyfartalog yng ngwerth y dyfarniad PIP yn dilyn adolygiad dyfarniad. Mae gwerthoedd cadarnhaol yn cynrychioli cynnydd cyfartalog a gwerthoedd negyddol yn cynrychioli gostyngiad cyfartalog. Mae'r math o asesiad 'Arall' wedi'i eithrio o'r data, ac mae'r math hwn o asesiad hefyd wedi'i eithrio o siart 3.31.

[7] Mae'r gwahaniaeth yn y diffiniad a ddefnyddir yn yr adran hon yn ganlyniad i ddadansoddiad a gwblhawyd ar gyfer y polisi cyfnod adolygu lleiaf a gyflwynwyd ym mis Ebrill 2026.
Mae'r canlyniadau'n cynnwys gwaharddiadau cyn-asesu nad ydynt yn dychwelyd yn ôl i'r llwyth achosion o fewn 3 mis. Mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith bod y mwyafrif o waharddiadau cyn-asesu yn cael eu hadfer ar ôl iddynt gael eu hadolygu.
Mae'r rhif adolygiad dyfarniad yn cofnodi nifer yr adolygiadau dyfarniad wedi'u cynllunio neu heb eu cynllunio a gwblhawyd yn ystod cais PIP parhaus. Mae'n ailosod os yw cais PIP yr hawlydd yn dod i ben ac maent wedi hynny yn gwneud cais newydd.

[8] Mabwysiadodd Capita Systemau TG DWP yn hwyrach na darparwyr eraill, sy'n golygu nad yw data am gyflyrau iechyd lluosog gan Capita ar gael tan fis Medi 2025. Gwnaed mabwysiadu systemau TG DWP gan Capita mewn dull graddol ac ni chafodd ei gwblhau'n llawn tan Ebrill 2026.
[9] Gall swyddogion penderfyniadau DWP gofnodi cyflwr gwahanol fel prif gyflwr yn ôl eu disgresiwn wrth adolygu nodiadau achos cais, er bod y rhan fwyaf yn aros fel yr oeddent yn yr asesiad darparwr asesu.
[10] Gweler Table 2.7 – Timms Review of Personal Independence Payment Interim Report - Annex B – DWP evidence pack - GOV.UK
[11] Mae'r canrannau yn seiliedig ar gliriad DWP a ddyfarnwyd gyda chliriad Darparwr Asesu cysylltiedig. Nid oes gan tua 18% o gliriadau DWP unrhyw glirio Darparwr Asesu cysylltiedig ar hyn o bryd. Oherwydd nad oes gan yr achosion hyn unrhyw ddata ar cyflyrau iechyd cydredol, maent wedi'u heithrio o'r dadansoddiad.
[12] Gellir dod o hyd i fanylion y darparwyr sy'n cwmpasu pob cod post yma - Find your health assessment provider - GOV.UK
[13] Diwygiwyd y cwestiwn hwn o fis Rhagfyr 2025 i gwmpasu boddhad â'r esboniad o'r hyn a fyddai'n digwydd yn yr asesiad.
[14] Mae'r chwarteri yn rhedeg o ddechrau'r contract Gwasanaeth Ymgynghorol Asesiad Iechyd a ddechreuodd ym mis Medi 2024.
[15] Mae'n bwysig nodi, er bod y term 'Gwasanaeth Help i Wneud Cais' yn cael ei gyfeirio yng nghyd-destun yr ymchwil hon, ar adeg ei gyhoeddi, nid yw'r term hwn bellach yn cael ei ddefnyddio yn yr HTP i gyfeirio at wasanaeth cymorth posibl ar gyfer PIP.
[16] Mae rhai eithriadau i'r isafswm cyfnodau adolygu, er enghraifft ar gyfer pobl o dan 25 oed.